

ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร
ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี
ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

นางสาวรัตน์พิรุณ กรุณวงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Extension Needs and Production of Dry-Seasoned Field Crops and
Vegetables by Farmers in the Area of Phetchaburi Irrigation and
Maintenance Project at Tha Yang District of Phetchaburi Province**

Miss Ratpiroon Karoonwong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

ชื่อและนามสกุล นางสาวรัตน์พิรุณ กรุณวงษ์

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

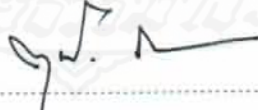
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์สุรพล จารุพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจากรองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์สุรพล จารุพงศ์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ฝ่ายส่งเสริมและฝึกอบรม ประธานกรรมการสอบ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ แนวคิดในการเรียบเรียง ตลอดจนตรวจแก้ไข วิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบคุณ ผู้บังคับบัญชาที่ให้การสนับสนุน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร จังหวัดเพชรบุรี เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง พร้อมทั้งเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผัก ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้คำปรึกษา ในการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ และคุณแม่ ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษา เป็นกำลังใจสำคัญ ที่ทำให้ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดีมาโดยตลอด ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นกำลังใจสนับสนุนที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อการนำไปสู่ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บิดา มารดา บุรพจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

รัตน์พิรุณ กรุณวงษ์

พฤษภาคม 2557

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตพื้นที่
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัย นางสาวรัตนพิรุณ กรุณวงษ์ รหัสนักศึกษา 2559000282

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ สีสังข์

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้ง 2) สภาพการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเพาะปลูกพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร และ 4) ความต้องการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร ประชากรในการศึกษานี้คือ เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 342 ราย ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 184 ราย โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติทดสอบที (T-test)

ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.82 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.21 คน ประสิทธิภาพการผลิตเฉลี่ย 9.74 ปี ได้รับความรู้ด้านการผลิตจากเพื่อนบ้านมากที่สุด แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.12 คน พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 9.73 ไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 28,489.39 บาท ผลผลิตเฉลี่ย 3,592.84 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้เฉลี่ย 88,488.74 บาท กำไรเฉลี่ย 59,999.35 บาท แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ได้จากการกู้ยืมสหกรณ์และพ่อค้า นายทุนมากที่สุด ในส่วนของเกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.40 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.28 คน ประสิทธิภาพการผลิตเฉลี่ย 10.86 ปี ได้รับความรู้ด้านการผลิตจากญาติพี่น้องมากที่สุด แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.40 คน พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 6.23 ไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 5,636.09 บาท ผลผลิตเฉลี่ย 589.21 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้เฉลี่ย 8,378.24 บาท กำไรเฉลี่ย 3,068.48 บาท แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ได้จากการกู้ยืมญาติพี่น้องมากที่สุด เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่และพืชผักส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 84.4 และร้อยละ 54.2 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. หรือธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 79.2 และร้อยละ 73.8 ไม่เคยเข้ารับการอบรม พื้นที่การผลิตส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า และมีเงินออมในครัวเรือน 2) เกษตรกรมีการปฏิบัติตามหลักวิชาการเกี่ยวกับการผลิตพืชไร่และพืชผักในระดับมากที่สุด 3) เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่และพืชผัก มีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชระบาด และปัญหาราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอนมากที่สุด 4) เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่และพืชผักส่วนใหญ่มีความต้องการความรู้ในเรื่องของการป้องกันกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง และระดับมาก ตามลำดับ โดยวิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคลผ่านช่องทางการเยี่ยมแปลงของเจ้าหน้าที่ จากการศึกษาพบว่ามีผลแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ ความต้องการ การส่งเสริมการเกษตร พืชไร่ พืชผักฤดูแล้ง จังหวัดเพชรบุรี

Thesis title: Extension Needs and Production of Dry-Seasoned Field Crops and Vegetables by Farmers in the Area of Phetchaburi Irrigation and Maintenance Project at Tha Yang District of Phetchaburi Province

Researcher: Miss Ratpiroon Karoonwong; **ID:** 2559000282;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Jinda Khlibtong, Associate Professor; (2) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The purposes of this research were to study 1) socio-economic circumstance of farmers, 2) situations of dry-seasoned field crop and vegetable production by farmers, 3) problems and suggestion of farmers in the production of dry-seasoned field crops and vegetables, and 4) the extension needs of farmers in the production of dry-seasoned field crops and vegetables.

The population in this study comprised 342 farmers who planted dry-seasoned field crops and vegetables in the area of Phetchaburi Irrigation and Maintenance Project at Tha Yang District of Phetchaburi Province. A number of 184 farmers were selected by simple random sampling. Data were collected by using interviewed questionnaire and analyzed by computerized program. Statistics were used for analyzing data including frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and t-test.

Research findings were found that: 1) Most of dry-seasoned field crop farmers were male with the average age of 49.82 years. The average household member was 4.21 persons. The average production experience was 9.74 years. They learned and received production knowledge from their neighbors at the highest level. The average household labor was 2.12 persons. The average occupied area was 9.73 rai (1 rai = 1,600 square meters). The average production cost was 28,489.39 baht. The average produce was 3,592.84 kg/rai with average income of 88,488.74 baht and average profit of 59,999.35 baht. Most of capitals were loaned from cooperatives and businessmen. For dry-seasoned vegetable production, most of farmers were female with the average age of 46.40 years. The average household member was 4.28 persons. The average production experience was 10.86 years. They learned and received production knowledge from their relatives at the highest level. The average household labor was 2.40 persons. The average occupied area was 6.23 rai. The average production cost was 5,636.09 baht. The average product was 589.21 kg/rai with an average income of 8,378.24 baht and average profit of 3,068.48 baht. Most of capitals were loaned from their relatives. The comparisons of production costs, produces, incomes, and profits of dry-seasoned field crops and vegetables, there were statistical significant differences at 0.01 level. The same backgrounds of dry-seasoned field crop and vegetable farmers, they were customers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives or other commercial banks at 79.2% and 73.8%, had never been trained. They rented farming areas and had household savings. 2) The farmers performed the practices according to the principle of dry-seasoned field crops and vegetables production at the highest level. 3) Most important problems were plant diseases and insects and uncertain price of farm produces. 4) The farmers' agricultural extension needs were at medium and high level, respectively; the high priorities were pest controls, agricultural extension methods, and agricultural extension channel. Hence, farmers needed individually extension through visit their farms by agricultural extension agents.

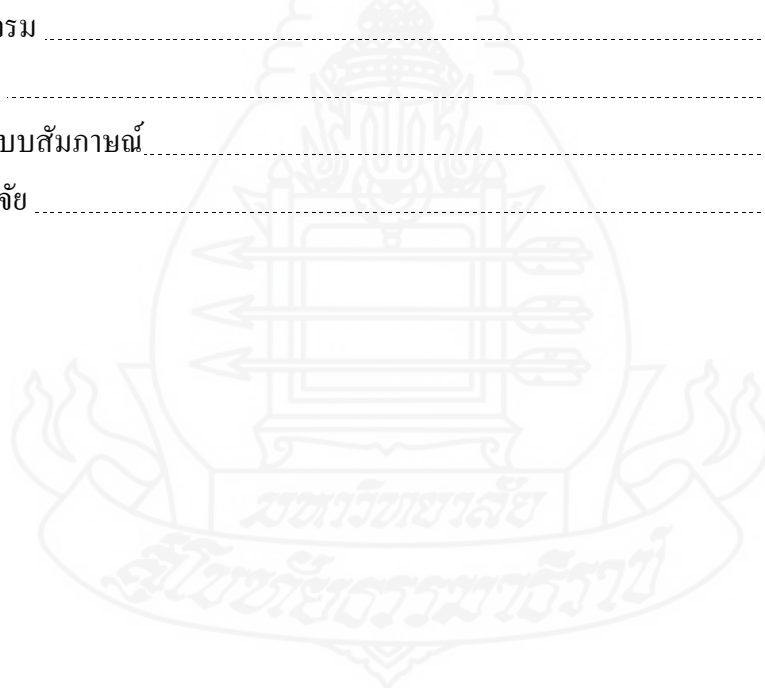
Keywords: Agricultural extension needs, Dry-seasoned field crops, Dry seasoned vegetables, Phetchaburi Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
สมมุติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
ข้อมูลทั่วไปของตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี	6
ข้อมูลบางประการของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี	11
การผลิตพืชไร่	14
การผลิตพืชผัก	19
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	22
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร	23
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	39
ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพีชไร้ พืชผักฤดูแล้ง	39
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตพีชไร้ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร	54
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตพีชไร้ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร	63
ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมในการผลิตพีชไร้ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร	67
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	81
สรุปการวิจัย	81
อภิปรายผล	84
ข้อเสนอแนะ	87
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	93
แบบสัมภาษณ์	94
ประวัติผู้วิจัย	108

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนหมู่บ้าน คริวเรือน และประชากร ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี	8
ตารางที่ 2.2 พื้นที่ผลิตพีชไร้ พีชผักที่สำคัญในช่วงฤดูแล้ง ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี	11
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	36
ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกรด้านเพศ และอายุ	39
ตารางที่ 4.2 สภาพทางสังคมของเกษตรกรด้านการศึกษา	41
ตารางที่ 4.3 สภาพทางสังคมด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม/ สถาบันเกษตรกร	42
ตารางที่ 4.4 สภาพทางสังคมด้านประสบการณ์การปลูกพีชไร้ และพีชผัก	44
ตารางที่ 4.5 สภาพทางสังคมด้านแหล่งข่าวสารความรู้ และการเข้ารับการอบรม ด้านการผลิตของเกษตรกร	45
ตารางที่ 4.6 สภาพทางเศรษฐกิจด้านแรงงานที่ใช้ในการผลิต	46
ตารางที่ 4.7 สภาพทางเศรษฐกิจด้านพื้นที่ปลูก และลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร ..	47
ตารางที่ 4.8 สภาพทางเศรษฐกิจด้านต้นทุน ผลผลิต และรายได้จากการผลิตพีชไร้ ของเกษตรกร	49
ตารางที่ 4.9 สภาพทางเศรษฐกิจด้านต้นทุน ผลผลิต และรายได้จากการผลิตพีชผัก ของเกษตรกร	51
ตารางที่ 4.10 สภาพทางเศรษฐกิจด้านเงินออม และแหล่งเงินทุน	53
ตารางที่ 4.11 การปฏิบัติตามหลักวิชาการเกี่ยวกับการผลิตพีชไร้	54
ตารางที่ 4.12 การปฏิบัติตามหลักวิชาการเกี่ยวกับการผลิตพีชผัก	58
ตารางที่ 4.13 ระดับการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตพีชไร้และพีชผัก ตามหลักวิชาการ	62
ตารางที่ 4.14 ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตพีชไร้และพีชผักของเกษตรกร	63
ตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตพีชไร้ และพีชผัก	65

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.16 ความต้องการความรู้ในการผลิตพืชไร่ และพืชผักของเกษตรกร.....	67
ตารางที่ 4.17 วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ต้องการ รับความรู้.....	71
ตารางที่ 4.18 วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรผู้ผลิตพืชผักต้องการ รับความรู้.....	76
ตารางที่ 4.19 การทดสอบ T-test เปรียบเทียบระหว่างต้นทุนการผลิต ผลผลิต รายได้ และกำไรของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และเกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก.....	80

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาความต้องการการส่งเสริมและการผลิต พืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและ บำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงขอบเขตอำเภอ จังหวัดเพชรบุรี	7

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากข้อมูลการรายงานผลการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งในรอบหลายปีที่ผ่านมา สุรัตน์ (2547 : 8) ระบุว่า โครงสร้างการผลิตพืชฤดูแล้งในเขตชลประทาน มากกว่าร้อยละ 90 ปลูกข้าวนาปรัง มีการปลูกพืชไร่ พืชผักในฤดูแล้งไม่เกินร้อยละ 10 ซึ่งการปลูกข้าวนาปรังจะใช้น้ำมากกว่าพืชไร่ ประมาณ 2-3 เท่า ส่งผลให้ปริมาณน้ำชลประทานมีไม่เพียงพอ เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ ทำให้โครงการชลประทานในบางพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำอยู่ในระดับปานกลาง หรือน้อยกว่าปกติ จะประกาศงดการส่งน้ำเพื่อทำนาปรัง หรืองดส่งน้ำเพื่อการเกษตรในเขตรับฝัดชอบของโครงการ และจะส่งน้ำเข้าระบบเพื่ออุปโภค บริโภค และรักษาระบบนิเวศน์เท่านั้น และจากสถานการณ์ดังกล่าว หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงร่วมกันกำหนดแผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง โดยพิจารณาถึงปริมาณน้ำที่มีอยู่ในเขื่อน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ ตลอดจนสถานการณ์แนวโน้มด้านการตลาด และกำหนดนโยบาย มาตรการในการกำกับดูแลการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชไร่ และพืชผักใช้น้ำน้อยทดแทนข้าวนาปรัง

จังหวัดเพชรบุรี มีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ เขื่อนแก่งกระจาน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำต้นทุนของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีที่มีพื้นที่ชลประทานทั้งหมดประมาณ 336,000 ไร่ ครอบคลุม 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอท่ายาง ชะอำ บ้านลาด เมือง บ้านแหลม และพื้นที่อำเภอเขาชัยบางส่วน ซึ่งในปี 2554 ได้ประกาศงดส่งน้ำเพื่อทำนาปรัง และงดส่งน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากปริมาณน้ำในเขื่อนแก่งกระจานมีน้ำเพียง 240 ล้านลูกบาศก์เมตร จากความจุสูงสุด 710 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 30 ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่น้อยที่สุดในรอบ 50 ปี หนังสือพิมพ์แนวหน้า (พุธที่ 6 เมษายน 2554) ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำการเกษตร โดยเฉพาะอำเภอท่ายาง ที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุดของจังหวัด ประมาณ 241,185 ไร่ มีพื้นที่รับน้ำชลประทานประมาณ 88,241 ไร่ โดยตำบลท่ายาง มีพื้นที่รับน้ำชลประทานมากที่สุดถึง 18,033 ไร่ สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง (2553 : 8) และจากการรายงานผลการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง พบว่า มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังเพิ่มขึ้น ในขณะที่พื้นที่ปลูกพืชไร่ และพืชผักลดลง ซึ่งสวนทางกับปริมาณน้ำต้นทุนในช่วงฤดูแล้ง

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น การศึกษาการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัด

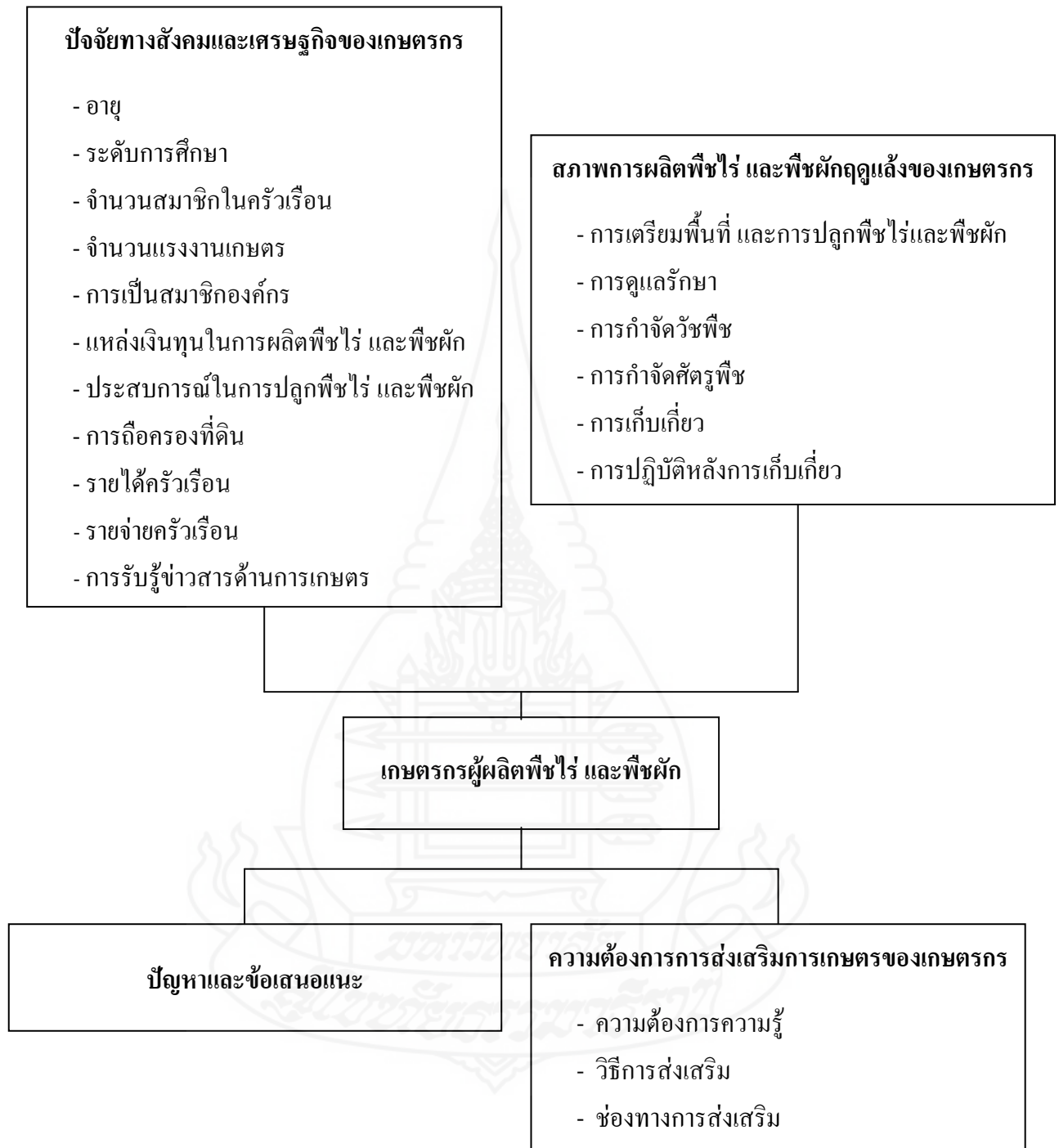
เพชรบุรี จะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งในเขตโครงการชลประทานดังกล่าว ตลอดจนเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการผลิตพืชไร่ และพืชผักให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชไร่ พืชผัก แทนการปลูกข้าวนาปรัง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้ง ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การผลิตพืชไร่ พืชผัก ปัญหา ข้อเสนอแนะ และความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพีชไร้และพีชฝัก ฤดูแล้งของเกษตรกร ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

4. สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย คือ ผลผลิต ต้นทุนการผลิต รายได้ และกำไรจากการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตพีชไร้ และเกษตรกรผู้ผลิตพีชฝักมีความแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 การศึกษานี้จะมุ่งเน้นเฉพาะเกษตรกรที่ผลิตพีชไร้ และพีชฝักฤดูแล้งในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ปีเพาะปลูก 2555/56

5.2 พีชไร้ และพีชฝักฤดูแล้งที่ได้ทำการศึกษา คือ เผือก และถั่วฝักยาว ซึ่งเป็นพืชที่สามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกร

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความสำหรับใช้ในการวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

6.1 เกษตรกร หมายถึง ผู้ผลิตพีชไร้ และพีชฝักฤดูแล้ง ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ปีเพาะปลูก 2555/56

6.2 พีชฤดูแล้ง หมายถึง พืชที่ปลูกหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีแล้ว โดยยึดช่วงเวลาทำการเพาะปลูกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงสิ้นเดือนเมษายนของปีถัดไป พืชใดที่ทำการเพาะปลูกก่อนหรือหลังช่วงเวลาดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นพีชฤดูแล้ง

6.3 พีชไร้ฤดูแล้ง หมายถึง พีชไร้ทั่วไป เช่น เผือก ข้าวโพด ที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกพืชต่างๆ เหล่านั้นในช่วงเวลาตามค่านิยมพีชฤดูแล้ง ซึ่งในที่นี้ หมายถึง เผือก

6.4 พีชฝักฤดูแล้ง หมายถึง พืชฝักทั่วไป เช่น ถั่วฝักยาว แตงกวา มะเขือ กะหล่ำดอก ที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกในช่วงเวลาตามค่านิยมพีชฤดูแล้ง ซึ่งในที่นี้ หมายถึง ถั่วฝักยาว

6.5 พื้นที่ในเขตชลประทาน หมายถึง พื้นที่เพาะปลูกพืชที่อยู่ในเขตโครงการชลประทาน ซึ่งในที่นี้ หมายถึง โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี

6.6 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึง ขนาดของพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกพีชไร้ พีชฝักฤดูแล้งที่ได้รับน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ปีเพาะปลูก 2555/56

6.7 รายได้จากการผลิต หมายถึง รายได้รวมของสมาชิกในครัวเรือนที่ได้จากการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้ง

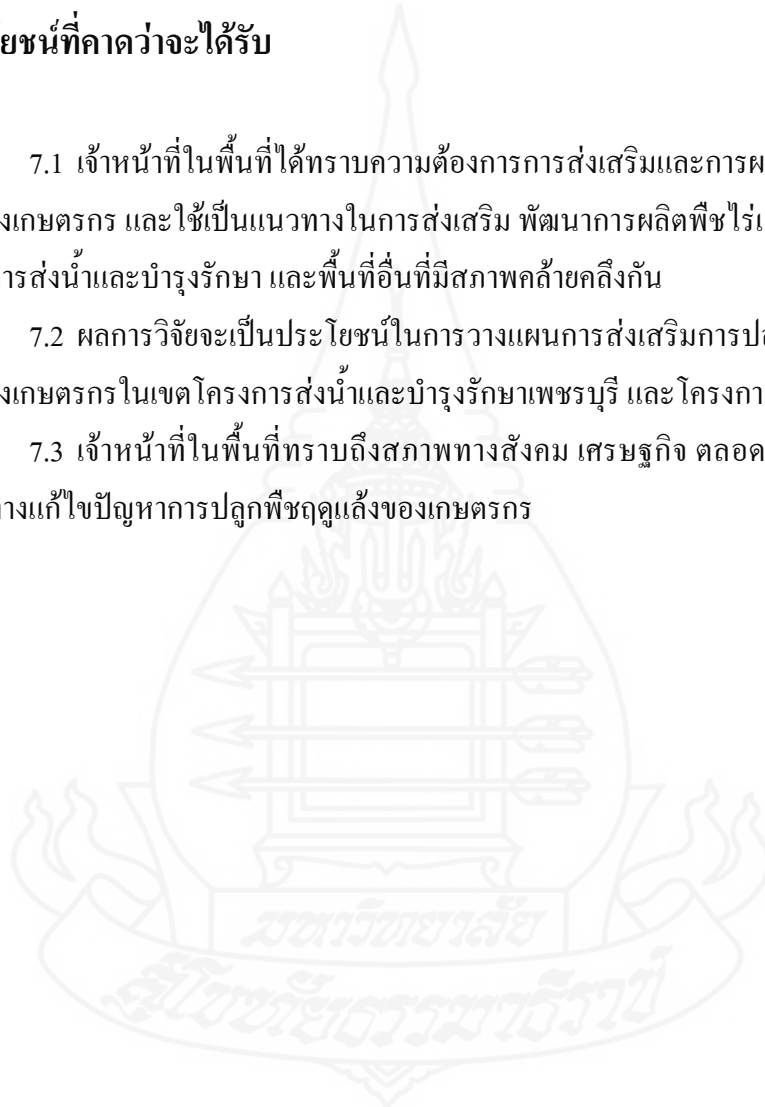
6.8 ต้นทุนการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนที่ใช้จ่ายในการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้ง

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ได้ทราบความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร และใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม พัฒนาการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา และพื้นที่อื่นที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน

7.2 ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการส่งเสริมการปลูกพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี และโครงการชลประทานอื่นๆ

7.3 เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ทราบถึงสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาการปลูกพืชฤดูแล้งของเกษตรกร

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ มีหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
2. ข้อมูลบางประการของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี
3. การปลูกพืชไร่
4. การปลูกพืชผัก
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปของตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลท่ายางตั้งอยู่ในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ 79 ตารางกิโลเมตร หรือ 49,375 ไร่ ระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 141 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองเพชรบุรี 18 กิโลเมตร สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง (2553 : 6)

อาณาเขตติดต่อ

ด้านเหนือ	::	ต.แม่่น้ำเพชรบุรี และต.บ่อไร่ อ.บ้านลาด
ด้านใต้	::	ต.บ่อไร่ อ.บ้านลาด
ด้านตะวันออก	::	ต.บ่อไร่ อ.บ้านลาด และ ต.หนองจอก อ.ท่ายาง
ด้านตะวันตก	::	ต.แม่่น้ำเพชรบุรี อ.บ้านลาด และ ต.บ่อไร่ อ.บ้านลาด

ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงขอบเขตอำเภอ จังหวัดเพชรบุรี

1.2 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 21,995 ไร่ พื้นที่รับน้ำชลประทาน 18,033 ไร่ มีลักษณะพื้นที่ลาดเอียงจากทางทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก พื้นที่เหมาะสมแก่การเกษตร เพราะมีแม่น้ำเพชรบุรีและคลองชลประทานสาย 1, 2, 3 ไหลผ่าน ประกอบกับทางด้านทิศตะวันตกมีเทือกเขาสลับซับซ้อน คือ เทือกเขาตะนาวศรี ทำให้เกิดเป็นพรมแดนกั้นทิศทางลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ไว้ได้บ้าง อุณหภูมิระหว่าง 18-36 องศาเซลเซียส

1.3 การปกครอง

แบ่งออกเป็น 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 ท่ายาง หมู่ 2 หนองลึก หมู่ 3 ท่ากระเทียม หมู่ 4 ไส้ค่าน หมู่ 5 หนองแพบ หมู่ 6 กระจิว หมู่ 7 หนองบัว หมู่ 8 หนองเขม หมู่ 9 หนองแจง และหมู่ 10 อ่างน้ำ มีจำนวนครัวเรือน และประชากร ตามตาราง

ตารางที่ 2.1 จำนวนหมู่บ้าน ครัวเรือน และประชากร ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	ท่ายาง	2,620	2,350	2,712	5,062
2	หนองลึก	186	291	308	599
3	ท่ากระเทียม	558	708	724	1,432
4	ไสค่าน	116	183	219	402
5	หนองแพบ	901	1,373	1,375	2,748
6	กระจิว	421	591	638	1,229
7	หนองบัว	846	1,152	1,330	2,482
8	หนองแวม	611	977	1,069	2,046
9	หนองแจง	277	506	512	1,018
10	อ่างน้ำ	221	327	369	696

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลท่ายาง ณ เดือนพฤษภาคม (2556)

1.4 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สภาพสังคม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม เช่นเดียวกับประชาชนในภาคกลางต่างๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ประเพณีสงกรานต์ บวชนาค เข้าพรรษา ลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนี้ ชุมชนบ้านเขากระจิว หมู่ที่ 6 ต.ท่ายาง ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยทรงดำ ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมและการแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ ประเพณีไทยทรงดำเป็นประเพณีการทำบุญ ในงานจะมีการจัดการละเล่น และการทำอาหารแบบดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำ มีการแต่งกายด้วยชุดตามประเพณีที่หาดูได้ยาก จัดในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี

ลักษณะเศรษฐกิจโดยทั่วไป ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ มะนาว กล้วย พืชผักต่างๆ โดยมีตลาดกลางทางการเกษตร 1 แห่ง คือ ตลาดกลางการเกษตรท่ายาง นอกจากรายได้จากภาคเกษตรกรรมแล้ว ประชาชนยังประกอบธุรกิจการค้า รับจ้าง มีธนาคาร 8 แห่ง ปั้มน้ำมัน 8 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ 1 แห่ง ประกอบการด้านการผลิตอาหารสัตว์ ส่วนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เทศบาลตำบลท่ายางนั้นไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว แต่เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าผลิตผลทาง

การเกษตร ขนบพื้นเมือง สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน หาดปึกเตียน หาดชะอำ เป็นต้น ตลอดจนเป็นทางผ่านของนักท่องเที่ยวสู่ภาคใต้ด้วย สภาพเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

1.5 ข้อมูลกลุ่มชุดดินความเหมาะสมของดินและคุณภาพดิน

ตำบลท่ายาง มีชุดดิน 5 ชุด คือ

1.5.1 ดินชุดกำแพงแสน เป็นดินร่วนปนทรายแข็ง มีสิน้ำตาลหรือน้ำตาลปนแดง ดินล่างลึกๆ มีจุดประสีเทาและสิน้ำตาล อาจมีแร่ไมก้า หรือก้อนปูนปะปนอยู่ เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผล และผัก

1.5.2 ดินชุดเพชรบุรี เนื้อดินเป็นดินร่วน มีสิน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลเทาหรือน้ำตาลปนเหลือง มีแร่ไมก้าปนอยู่ เกิดจากตะกอนลำน้ำ พบบนส่วนต่ำของชั้นดินริมน้ำ สภาพพื้นที่ค่อนข้างเรียบ ใช้ปลูกผัก ไม้ผล ข้าว และพืชไร่

1.5.3 ดินชุดนครปฐม เป็นดินที่มีเนื้อดินเหนียว สีเทาหรือน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีเหลือง สิน้ำตาลหรือสีแดงปะปนตลอดชั้นดิน กลุ่มดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิด พวกตะกอนลำน้ำ เป็นดินลึก การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบ ใช้ทำนาและไม้ผลบางส่วน

1.5.4 ดินชุดแม่สาย ดินชุดนี้เหมาะแก่การทำนาและพืชผัก

1.5.5 ดินชุดชัยนาทหรือสระบุรีหรือราชบุรี เหมาะแก่การทำนา และพืชผัก

1.6 การใช้ที่ดิน

1.6.1 ประเภทที่อยู่อาศัย พื้นที่พักอาศัยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่ายาง จะเกาะกลุ่มหนาแน่นอยู่บริเวณสองฝั่งคลองทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 และ 3175 จากบริเวณสามแยกทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 เข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3175 จนถึงที่ตั้งที่ว่าการอำเภอท่ายาง นอกจากนี้จะกระจายอยู่ตามชอยต่างๆ ภายในชุมชน ตลอดเทศบาลและชุมชนย่อย ๆ เช่น บ้านท่ากระเทียม บ้านเขากระจิว บ้านหนองแถม เป็นต้น

1.6.2 ประเภทพาณิชยกรรม มีลักษณะเป็นร้านค้าส่งและร้านค้าปลีก มีอยู่เป็นกลุ่มๆ อยู่บริเวณสองฝั่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เข้าสู่ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3175 จนถึงที่ว่าการอำเภอท่ายาง ซึ่งเป็นศูนย์กลางย่านพาณิชยกรรมของเทศบาล

1.6.3 ประเภทอุตสาหกรรม มีโรงงานผลิตอาหารสัตว์ 1 แห่ง นอกจากนั้นจะเป็นร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ รถยนต์ และเครื่องจักรกลทางการเกษตร ซึ่งกระจายไปทั่วในชุมชน

1.6.4 ประเภทเกษตรกรรม พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตรได้ตลอดปี ลักษณะพื้นที่การเกษตรที่ทำมากที่สุด

1.7 พันธุ์พืชที่ปลูก

1.7.1 **มะนาว** นิยมปลูกพันธุ์แป้นราไฟ 80% ที่เหลือเป็นอัมมันและมะนาวหนัง

1.7.2 **ข้าว** เกษตรกรปลูกพันธุ์ที่ทางราชการส่งเสริม เช่น ชัยนาท 1 อีก 20 เป็นพันธุ์อื่น ๆ เป็น เหลืองประทิว ก้นต้ง และ สุพรรณบุรี 1 เป็นต้น

1.7.3 **กล้วย** ปลูกกล้วยน้ำว้าเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ กล้วยไข่และกล้วยหอมทองซึ่งส่งออกไปขายประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเกษตรกรเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร

1.7.4 **ชมพู** ใช้พันธุ์เพชรสุวรรณ ทับทิมจันทร์ เพชรสายรุ้ง แต่มีปริมาณไม่มาก

1.7.5 **มะม่วง** พันธุ์ที่ปลูก ได้แก่ น้ำดอกไม้ , เงี้ยวเสวย , โชคอนันต์ , ฟาลัน, อกร่อง มะนาวแก้ว เป็นต้น

1.7.6 **พืชผัก** ที่ปลูกได้แก่ ถั่วฝักยาว, แดงกวาง, กะหล่ำดอก, กะหล่ำปลี, ผักบุ้ง มะเขือเปราะเจ้าพระยา, คะน้า, กวางตุ้ง เป็นต้น

1.7.7 **พืชไร่** ปลูกหลังการทำนาปี ได้แก่ เผือก, ข้าวโพด, อ้อยคั้นน้ำ

1.8 ระบบการผลิต

1.8.1 **การทำนา** ทำปีละ 2 ครั้ง นาปีและนาปรัง

1.8.2 **การปลูกพืชไร่** พืชผักหลังการทำนาปี เช่น เผือก, ข้าวโพด, ถั่วฝักยาว

1.8.3 **การปลูกพืชหมุนเวียน** จะมีการปลูกข้าว, พืชผัก, ข้าวโพด ฯลฯ

1.8.4 **การปลูกพืชแซม** มีการปลูกมะนาวแซมด้วยกล้วยน้ำว้า, กล้วยหอม, กล้วยไข่ และพืชผัก

1.8.5 **การทำไร่นาสวนผสม** จะปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง, ขนุน, ชมพู, กระท้อน ในเขตพื้นที่ 1 แปลง ปลูกพืชกิน 2 ชนิด

1.9 การปลูกพืชช่วงฤดูแล้ง

เกษตรกรในตำบลท่ายางมีการปลูกข้าวนาปรัง พืชไร่และพืชผักในช่วงฤดูแล้งหลายชนิด โดยเรียงลำดับพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ 10 อันดับแรก ดังนี้

ตารางที่ 2.2 พื้นที่ผลิตพืชไร่ พืชผัก ที่สำคัญในช่วงฤดูแล้ง ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
ข้าวนาปรัง	8,880	8,880	7,110
ถั่วฝักยาว*	1,358	1,290	2,580
เผือก*	390	390	2,145
แตงกวา	345	320	800
แตงร้าน	307	280	700
มะเขือกลม	270	250	625
กะหล่ำดอก	168	162	616
ข้าวโพดหวาน	159	80	184
ข้าวโพดฝักสด	158	152	231
ชะอม	70	20	30
รวม	12,105	11,824	15,021

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง (2555)

2. ข้อมูลบางประการของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี หรือที่ชาวท่ายางเรียกกันจนติดปากว่า "ชลประทานเขื่อนเพชร" อยู่ในความดูแลของสำนักชลประทานที่ 14 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สร้างปิดกั้นแม่น้ำแม่เพชรบุรี ที่อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี มีช่องระบายน้ำกว้าง 6 เมตร 4 ช่อง ปลายเขื่อนทั้งสองข้างมีลักษณะเป็นฝาย เพื่อช่วยระบายน้ำในเวลาน้ำนอง ทดน้ำส่งให้พื้นที่ในเขตโครงการชลประทานเพชรบุรี รวมพื้นที่ 336,000 ไร่ กรมชลประทาน (2557) จาก <http://irrigation.rid.go.th/rid14/>

2.1 สภาพลุ่มน้ำ

2.1.1 ลักษณะน้ำฝน ฝนตกเฉลี่ยในเขตจังหวัด เพชรบุรีประมาณ 1,100 มิลลิเมตร/ปี โดยต้นฤดูฝนเริ่มตกประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน อันเนื่องมาจากอิทธิพลของพายุไต้ฝุ่นในทะเลจีนใต้ ซึ่งทำให้ฝนตกในจังหวัดเพชรบุรีช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายนฝนจะตกชุก ช่วงตุลาคมถึงพฤศจิกายนเกิดฝนจากลมมรสุมทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งทำให้เกิดน้ำท่วมในบางปี

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ ทางฝั่งตะวันออก (ฝั่งขวาของแม่น้ำเพชรบุรี) มีลักษณะพื้นที่ราบลาดจากทิศเหนือไปได้และลาดเทจากริมแม่น้ำไปจดทะเล ซึ่งความลาดเทจะน้อยลงเมื่อ

ใกล้ทะเล พื้นที่ที่มีความลาดเทเป็นรูปสันเนินและที่ลุ่มขนานกันไป ซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมสำหรับการทำ การเกษตรของจังหวัด ส่วนฝั่งตะวันตก (ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเพชรบุรี) เป็นพื้นที่ลาดเทจากเนินเขาลง แม่น้ำมีพื้นที่เกษตรเพียงเล็กน้อย ถัดจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ริมแม่น้ำตลิ่งสูงทำให้เป็นพื้นที่แอ่ง กลางระหว่างแม่น้ำกับเนินสูงชายเขา ซึ่งลาดลงสู่ทะเลเหมาะแก่การปลูกพืชไร่และมีพื้นที่ทำนา เพียงเล็กน้อย

2.1.3 สภาพลำน้ำ แม่น้ำเพชรบุรีเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ต้นน้ำ เกิดจากทิวเขาตะนาวศรีซึ่งกั้นระหว่างชายแดนไทยกับพม่าเขตอำเภอ แก่งกระจานสามารถแยกเป็น 3 ตอน คือ

1) แม่น้ำเพชรบุรีตอนต้น โดยเริ่มจากต้นน้ำอ่างฯแก่งกระจานไหลผ่านหุบ เขาและที่ราบสูงระยะทาง 100 กิโลเมตร มีลำห้วยสาขาสำคัญ เช่น ห้วยน้ำซับ ห้วยน้ำชะเมย ห้วย แม่ประโดย ห้วยแม่สะเรียง แม่น้ำบางกลอยฯลฯ

2) แม่น้ำเพชรบุรีตอนกลางอ่างฯแก่งกระจาน - เขื่อนเพชร ระยะทาง 65 กิโลเมตร มีลำห้วยสาขาสำคัญ คือ

- ห้วยแม่ประจันต์ ในฤดูน้ำหลากจะมีน้ำผ่านประมาณ 400 - 500 ม.3/ วินาที ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำเพชรบุรีไหลจากทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ไปทิศ ตะวันตกเฉียงใต้

- ห้วยผาก ในฤดูน้ำหลากมีน้ำผ่านประมาณ 100 - 150 ม.3/วินาที อยู่ทาง ฝั่งขวาของแม่น้ำเพชรบุรี ไหลจากทิศใต้ไปทิศเหนือ

3) แม่น้ำเพชรบุรีตอนล่างจากเขื่อนเพชร - ปากแม่น้ำเขตอำเภอบ้านแหลม ระยะทาง 62 กิโลเมตร แม่น้ำช่องนี้ไหลผ่านตัวจังหวัดเพชรบุรี และอำเภอต่าง ๆ คือ อำเภอท่ามาย อำเภอบ้านลาด ตัวจังหวัดเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม ในเขตอำเภอบ้านแหลมแม่น้ำแยกเป็น 2 สาย ที่บ้านบางครกสายหนึ่งเป็นแม่น้ำใหญ่ไหลลงทะเลที่อ่าวบ้านแหลม ส่วนอีกสายหนึ่งไหลลงทะเลที่ อ่าวบางตะบูน

2.2 พื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี

มีพื้นที่ทั้งหมด 532,050 ไร่ แบ่งเป็น 5 งาน ดังนี้

1. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 (ตอนเพชรบุรี)	พื้นที่ 119,378 ไร่
2. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 (ตอนเพรียง)	พื้นที่ 117,812 ไร่
3. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 (ตอนบางจาก)	พื้นที่ 120,146 ไร่
4. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 (ตอนแก่งกระจาน)	พื้นที่ 34,225 ไร่
5. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 (ตอนกระฉับพัฒนา)	พื้นที่ 110,944 ไร่
6. พื้นที่ริม 2 ฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี	พื้นที่ 29,545 ไร่

ประกอบด้วย พื้นที่เพาะปลูก 419,816 ไร่ ฤดูฝน 415,594 ฤดูแล้ง 150,000 ไร่ พื้นที่จัดทำคันน้ำแล้ว 381,314 ไร่ พื้นที่ปลูกอาคารบ้านเรือน และอื่นๆ 51,464 ไร่ พื้นที่นาทุ่ง - นาเกลือ 9,430 ไร่ คลองส่งน้ำสายใหญ่ 4 สาย รวมยาว 98,446 กม. คลองซอย 41 สาย รวมยาว 313.048 กม. คลองระบายน้ำ 28 สาย รวมยาว 426.628 กม. คลองส่งน้ำ 1,633 สาย รวมยาว 1,527.570 กม.

2.3 ระบบส่งน้ำ รวม 411.854 กม.

- คลองส่งน้ำสายใหญ่ 4 สาย ยาวรวม 98.446กม.
- คลองส่งน้ำสายซอย 10สาย ยาวรวม142.749กม.
- คลองส่งน้ำสายแยกซอย 31 สาย ยาวรวม170.659กม.

2.4 ระบบระบายน้ำ 247.220 กม.

- คลองระบายน้ำฝั่งขวา 24สาย ยาวรวม 223.965 กม.
- คลองระบายน้ำฝั่งซ้าย 4สาย ยาวรวม 23.255 กม.

2.5 ลักษณะน้ำฝน ,น้ำท่า

- ลำน้ำสาขาสำคัญ ได้แก่ ห้วยผาก ปริมาณน้ำไหลผ่านเฉลี่ย 200 ล้านม.3/ปี และห้วยแม่ประจันต์ปริมาณน้ำไหลผ่านเฉลี่ย 700 ล้านม.3/ปี
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสถานีเขื่อนเพชร เฉลี่ยปีละ 900 มม.
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสถานีแก่งกระจาน เฉลี่ยปีละ 1,000 มม.
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสถานีหนองหญ้าปล้อง เฉลี่ยปีละ 1,100 มม.
- ช่วงฤดูน้ำหลากประมาณเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน ปริมาณน้ำผ่านห้วยผาก 300 ม.3/วินาที ปริมาณน้ำผ่านห้วยแม่ประจันต์ 350 - 500ม.3/วินาที และระบายน้ำท้ายเขื่อนเพชร 800 – 1200 ม.3/วินาที

2.6 การจัดสรรน้ำ

- เพื่อพื้นที่การเกษตร 401,000 ไร่ คิดเป็น 50%
- การอุปโภค บริโภค 6 อำเภอ คิดเป็น 8%
- ผลักดันน้ำเค็ม (ม.ค. - พ.ค.) ครั้งละ 15 ม.3/วินาที คิดเป็น 27%
- เพื่อการประปา 12 แห่ง คิดเป็น 10%
- การคมนาคม, บรรเทาอุทกภัย และอื่นๆ คิดเป็น 5%

3. การปลูกเผือก

มาลินี พิทักษ์ (2539 : 1) กล่าวว่า เผือกเป็นพืชเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นที่สำคัญอีกพืชหนึ่ง คนไทยนิยมบริโภคเผือก เพราะมีกลิ่นหอมและรสชาติดี เป็นพืชหัวที่เป็นพืชอาหารที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง หัวเผือกจะมีส่วนประกอบเป็นพวกแป้งและแร่ธาตุต่างๆ ส่วนใบประกอบไปด้วยโปรตีนและแร่ธาตุ ซึ่งใบเผือกสามารถนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ได้อีกด้วย และเผือกบางประเภทที่ใช้ใบสำหรับบริโภคซึ่งหัวจะมีขนาดเล็กไม่เหมาะต่อการบริโภค ปัจจุบันเผือกกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น ออสเตรเลีย ฮองกง ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ และมาเลเซีย ประเทศไทยมีการปลูกเผือกอยู่ทั่วไปทุกภาคของประเทศ มีพื้นที่ปลูกเผือกทั้งประเทศปีละประมาณ 25,000 – 30,000 ไร่ ผลผลิตประมาณ 45,000 – 65,000 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 2 – 2.5 ตันต่อไร่

3.1 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เผือก (taro) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า โคลโคคาเซีย เอสคูเบนตา (แอล) ซอดต์ (*Colocacia esculenta* (L) Schott) อยู่ในตระกูลอะระเซีย (Aracea) เป็นพืชอายุสั้นฤดูหนาวเดียว ปลูกได้หลายรุ่น โดยใช้หน่อขยายพันธุ์ต่อได้ สามารถปลูกเผือกได้แทบทุกภาคและทุกฤดูกาล

ลำต้น เผือกเป็นพืชหัวที่มีลำต้นใต้ดินสะสมอาหารเรียกว่า หัว ซึ่งเกิดจากการขยายของลำต้นใต้ดิน พร้อมกับความยาวของปล้องลดลง เมื่อหัวมีขนาดใหญ่จะมีรากช่วยดึงหัวให้ลึกลงในดินที่ปลายรากเหล่านี้จะงอกตัวขึ้นเป็นหัวย่อยที่มีขนาดเล็ก หรือ เรียกว่า ลูกเผือก ซึ่งจะทำหน้าที่ช่วยยึดลำต้น ช่วยดูดน้ำและแร่ธาตุ และสามารถใช้เป็นส่วนที่ขยายพันธุ์ได้ต่อไป

ใบ ใบเผือกมีรูปร่างคล้ายหูช้าง หรือคล้ายหัวใจ ขนาดใบกว้างประมาณ 25-30 เซนติเมตร ยาว 35-45 เซนติเมตร ก้านใบยาว 45-150 เซนติเมตร เผือกต้นหนึ่งจะมีก้านใบประมาณ 12-18 ก้าน สีของก้านใบลักษณะใบและขอบใบจะแตกต่างกันไปตามพันธุ์ เช่น ก้านใบจะมีสีเขียวอ่อน เขียวเข้ม ม่วง หรือมีจุดม่วง ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่น ปลายใบอาจแหลมหรือมน ตัวใบอาจจะหนาและเป็นมัน หรือบางและด้าน เป็นต้น

ดอก จะมีลักษณะเป็นดอกช่อ มีดอกย่อยเกาะติดกับก้านดอกเดียวกัน ดอกย่อยจะเริ่มบานจากดอกที่อยู่ล่างสุดขึ้นไปทางปลายช่อ ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกจะเกาะติดกับก้านดอกเดี่ยว ซึ่งลักษณะยาวและมีงานหุ้มช่อดอกไว้ ช่อดอกมีขนาดยาว 10-15 เซนติเมตร จำนวนช่อดอกประมาณ 5-15 ช่อ ต่อต้น ช่อดอกมีก้านยาว 15-30 เซนติเมตร ดอกเผือกมีสีขาวครีม และสีเหลืองอ่อนแตกต่างกันไปตามพันธุ์ บางพันธุ์ออกดอกง่าย แต่บางพันธุ์ออกดอกยาก เผือกที่ปลูกในประเทศไทยส่วนใหญ่จะไม่ออกดอก

ผล ผลของเฟือกมีขนาดเล็ก เป็นผลเล็กๆ เกาะกลุ่มอยู่ในก้านดอกเดียวกัน ผลมีสีเขียวเปลือกบาง เนื้อผลอวบน้ำ เมื่อแก่มีสีน้ำตาลดำ ภายในผลจะมีเมล็ดเล็กๆ อยู่เป็นจำนวนมาก

3.2 ชนิดของเฟือก

เฟือกที่ปลูกในประเทศไทย แบ่งออกได้หลายชนิด ได้แก่

3.2.1 เฟือกหอม เป็นชนิดหัวใหญ่ เนื้อสีขาวอมม่วงอ่อน อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 7-8 เดือน น้ำหนักหัวประมาณ 2-3 กิโลกรัม กาบใบใหญ่สีเขียว เมื่อต้มสุกแล้วมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ได้แก่ พันธุ์พิจิตร-016 พิจิตร-019 และเฟือกหอมเชียงใหม่

3.2.2 เฟือกเหลือง หัวสีเหลืองขนาดเล็กกว่าเฟือกหอม

3.2.3 เฟือกไม้ หรือเฟือกไหลดำ หัวเล็กแต่ยาว เวลานำไปต้มเปลือกจะเปลี่ยนเป็นสีดำ มีเมือกลื่นๆ รสหวาน

3.2.4 เฟือกตาแดง ที่ตาของหัวเฟือกชนิดนี้มีสีแดงเข้ม ตามกาบใบและเส้นใบมีสีแดง มีหัวเล็กๆ ติดอยู่รอบๆ หัวใหญ่เป็นกลุ่มจำนวนมาก

โดยทั่วไปเกษตรกรนิยมปลูกเฟือกหอม เนื่องจากมีราคาดีกว่าเฟือกชนิดอื่นๆ ซึ่งการปลูกเฟือกนั้นจะปลูกอยู่ตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศ แต่จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกสำคัญ ได้แก่ สระบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี นครสวรรค์ เชียงใหม่ ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี และพระนครศรีอยุธยา

3.3 การเลือกพื้นที่ปลูกและฤดูปลูก

เฟือกเป็นพืชที่ต้องการน้ำมาก ถ้าขาดน้ำก็จะชะงักการเจริญเติบโต เฟือกชอบดินร่วนปนทราย มีหน้าดินลึก มีความอุดมสมบูรณ์และระบายน้ำดี ดินมีความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) 5.5-6.5

การปลูกเฟือกสามารถปลูกได้ทั้งฤดูแล้งและฤดูฝน โดยการปลูกในช่วงฤดูแล้งจะปลูกเป็นพืชหลังนา เริ่มปลูกเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ซึ่งเกษตรกรต้องดูแลให้น้ำอย่างสม่ำเสมออย่าให้ขาดน้ำ ส่วนการปลูกช่วงฤดูฝน จะเริ่มปลูกเดือนเมษายน-พฤษภาคม สำหรับพื้นที่ในเขตชลประทานจะสามารถปลูกเฟือกได้ตลอดปี เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้ลูกเฟือก หรือลูกซอหรือตะเกียงที่แตกออกจากหัวเฟือกมาใช้เป็นพันธุ์ปลูก โดยใช้อัตรา 100-200 กิโลกรัม/ไร่ แล้วแต่ขนาดของลูกเฟือก เฟือกจะมีระยะพักตัวประมาณ 1-2 เดือน เมื่อพ้นระยะพักตัวแล้วเฟือกจะขึ้นสม่ำเสมอ ฉะนั้นก่อนนำหัวเฟือกไปปลูกควรฝังหัวเฟือกให้แห้งในที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก เพื่อให้พ้นระยะพักตัว โดยเกษตรกรสามารถหาซื้อพันธุ์เฟือกได้ตามแหล่งปลูกใหญ่ๆ เช่น เชียงใหม่ สระบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี เป็นต้น

3.4 การปลูกเผือก

การปลูกเผือกในนา เป็นการปลูกในพื้นที่นา เช่น ปลูกหลังฤดูการทำนา เป็นพื้นที่ที่มีระบบน้ำชลประทานดี

3.4.1 การเตรียมดิน หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าง ให้ใช้รถแทรกเตอร์ไถด้วยพาน 3 หรือ 4 ตากดินไว้ระยะหนึ่งประมาณ 15-30 วัน แล้วไถย่อยดิน ถ้าบริเวณดินที่ปลูกนั้นเป็นดินเปรี้ยว ควรใส่ปูนขาว เพื่อลดความเป็นกรดของดิน (ดินเปรี้ยว) ในอัตรา 200-400 กิโลกรัม/ไร่ ขึ้นอยู่กับดินเปรี้ยวมากหรือน้อย โดยหว่านปูนขาวก่อนการไถพรวนต่อจากนั้นใช้รถแทรกเตอร์ยกร่องห่างกัน 1-1.20 เมตร เหมือนการยกร่องปลูกอ้อย

การปลูกเผือกหลังน้านั้นบางแห่ง เช่น สระบุรี และสุพรรณบุรี จะเตรียมดินแบบทำนามีการทำเทือก แล้วปล่อยน้ำออกเหลือดินโคลน นำลูกเผือกที่เพาะชำมีการแตกยอด 1-2 ใบ แล้วมาปลูกแบบดำนา ก็มีผลให้เผือกตั้งตัวเจริญเติบโตดีเช่นกัน

3.4.2 การเตรียมพันธุ์ นำหัวพันธุ์เผือกที่มีขนาดเท่าๆ กันไปเพาะชำในแปลงเพาะชำ โดยมีขี้เถ้าเคลือบเป็นวัสดุเพาะชำ วิธีการเตรียมแปลงเพาะชำ ให้ไถพรวนดิน 1 ครั้ง เพื่อปรับดินให้เรียบสม่ำเสมอขี้เถ้าเคลือบหนาประมาณ 1-2 นิ้ว จากนั้นนำลูกเผือกมาวางเรียงบนขี้เถ้าเคลือบให้เต็มแปลง แล้วใช้ขี้เถ้าเคลือบทับบางๆ รดน้ำให้ชุ่มอยู่เสมอทุกวัน จนกล้าเผือกมีอายุประมาณ 2-3 สัปดาห์ การปลูกเผือกในนาจะใช้ลูกเผือกที่เพาะชำจนแตกใบแล้วประมาณ 2-3 ใบ หรือสูงประมาณ 20-25 เซนติเมตร ก็สามารถย้ายลงปลูกในหลุมห่างกันประมาณ 50 เซนติเมตร ปลูกหลุมละ 1 ต้น พื้นที่ปลูกเผือก 1 ไร่ จะใช้พันธุ์เผือกประมาณ 100-200 กิโลกรัม

3.4.3 การปลูก การปลูกเผือกในนาจะปลูก 2 แบบ ถ้าปลูกแบบยกร่องจะปลูก 2 แถว แต่ถ้าปลูกแบบนาดำจะปลูกแถวเดียว

1) การปลูกแบบแถวเดียว วิธีการปลูกแบบนี้จะคล้ายวิธีการทำนาโดยหลังจากเตรียมแปลงทำเทือกเสร็จแล้ว เกษตรกรจะนำลูกเผือกที่แตกใบ 1-2 ใบ ไปปลูกลงแปลงแบบดำนา ระยะปลูกระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระหว่างแถว 100 เซนติเมตร วิธีนี้จะให้น้ำแบบท่วมแปลงเหมือนการทำนา เมื่อเผือกตั้งตัวได้ ทำการพูนโคน (ชาวไร่เผือกภาคกลางเรียกว่า “การแพงโปะ” คือเป็นการแพงตักดินขึ้นมากองไว้ตามแถวเผือก

2) การปลูกแบบแถวคู่ เป็นการปลูกเผือกหลังนาแบบยกร่องแต่ละร่องห่างกันประมาณ 120-150 เซนติเมตร นำลูกเผือกที่เตรียมเพาะชำแล้วมีใบ 1-2 ใบ มาปลูกข้างร่อง 2 ข้างแบบแถวคู่ โดยใช้ระยะระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระหว่างแถว 40 เซนติเมตร

3.5 การดูแลรักษา

3.5.1 การให้น้ำ การปลูกเฟือกหลังนาส่วนใหญ่จะตรงกับฤดูร้อน จำเป็นต้องให้น้ำเฟือกให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ เฟือกจึงเจริญเติบโตและลงหัวได้ดี ถ้าเป็นการปลูกเฟือกแบบเดียวกับการทำนา ก็ควรปล่อยน้ำท่วมแปลงเป็นระยะอย่างไร้แปลงปลูกเฟือกขาดน้ำ โดยให้น้ำสูงกว่าผิวดิน 10-15 เซนติเมตร ส่วนการปลูกแบบยกร่อง และปลูกแบบแถวคู่นั้น จะให้น้ำแบบสูบน้ำหรือปล่อยน้ำเข้าตามร่อง ให้ดินปลูกข้างต้นเฟือกมีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ

3.5.2 การใส่ปุ๋ย ต้นเฟือกเป็นพืชที่ต้องการปุ๋ยมาก ดินที่จะใช้ปลูกเฟือกให้ได้ผลดี ก็ต้องเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีธาตุอาหารพืชอยู่ในดินสูง ดังนั้น ปริมาณการใส่ปุ๋ยจะขึ้นอยู่กับปริมาณของธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน ซึ่งโดยทั่วไปควรทำ ดังนี้

1) ใส่ปุ๋ยคอกแห้ง เช่น มูลวัว ควาย เป็ด ไก่ ที่หมักแล้วรองก้นหลุมหรือคลุกกับดินในหลุมปลูก หลุมละ 2-3 กำมือ หรือใส่ลงบนแปลงปลูกช่วงไถพรวนได้เลย

2) หลังจากเฟือกตั้งตัวหรือย้ายปลูกได้ประมาณ 1 เดือน หรือก่อนพูนโคนทำร่อง ควรใส่ปุ๋ย 15-15-15 หรือ 25-7-7 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ โดยโรยปุ๋ยรอบๆ ต้นเฟือกแล้วพรวนดินกลบ หรือถ้าเป็นการปลูกเฟือกในนาที่โรยปุ๋ยข้างๆ แถวเฟือก แล้วจึง “แทงโปะ” หรือตักดินพูนโคนเพื่อทำร่อง จะใส่ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีจะให้ผลดีมาก

3) เฟือกอายุ 2 เดือนขึ้นไป ควรจะใส่ปุ๋ยเร่งหัว เช่น ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำอาจใส่ปุ๋ยอีกครั้งเมื่ออายุ 3-4 เดือนในอัตราเดิม

3.5.3 การกำจัดวัชพืช กลบโคนต้นและตัดแต่งหน่อ หลังจากปลูกเฟือกได้ 1 เดือน ควรมีการกำจัดวัชพืชและกลบโคนด้วยดิน โคลนทุกเดือนและถ้าพบว่าเฟือกมีการแตกหน่อมากเกินไป ควรใช้เสียมแซะหน่อข้างออกให้หมด เฟือกจะมีการลงหัวได้ขนาดใหญ่ขึ้น

3.6 การเก็บเกี่ยว

3.6.1 การเก็บเกี่ยวผลผลิต หลังจากปลูกเฟือกได้ 5-6 เดือน ใบเฟือกจะเล็กลง ในหนาขึ้น ใบช่วงล่างจะเป็นสีเหลือง และเริ่มเหี่ยวเหลืองใบยอด 2-3 ใบ ให้ขุนโดยใช้เหล็กปลายแหลมขนาด 5 หุน ยาว 1 เมตร 25 เซนติเมตร มีหัวกลมทำเป็นมือถือ แทงเหล็กแหลมลงไปที่โคนเฟือกอย่างให้ชิดโคนเฟือกมากนัก เพราะก้านเหล็กจะถูกหัวเฟือกเสียหายได้ เมื่อแทงเหล็กแหลมลงไปแล้ว ก็โน้มก้านเหล็กเอียงทำมุมกับพื้นดิน 45 องศา หมุนเหล็กคว้านรอบโคนต้นเฟือกเป็นครึ่งวงกลมทั้ง 2 ด้าน ของต้น แล้วดึงเอาหัวเฟือกขึ้นมา

3.6.2 การเก็บรักษา

หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ควรนำเปลือกไปไว้ในที่ร่มเงา มีอากาศถ่ายเท ได้สะดวก ไม่อับลม เป็นที่ที่มีอากาศค่อนข้างเย็น เช่น ใต้ร่มไม้ หรือ ใต้ถุนบ้าน ต่อจากนั้นทำการ แยกคินกับหัวและแยกรากแขนง คัดแยกหัวแต่ละขนาด แล้วบรรจุใส่ภาชนะที่เหมาะสม เช่น ถุงพลาสติกขนาดใหญ่แบบเจาะรูได้ หรืออาจเป็นข่งหรือรังพลาสติก

ข้อควรปฏิบัติเพื่อเก็บรักษาหัวเผือกไว้ได้นาน และไม่เน่าเสียง่าย ดังนี้

1) ก่อนขุดเผือกประมาณ 15-30 วัน ไม่ควรเอาน้ำเข้าแปลงหรือรดน้ำ เพราะเผือกจะดูดซึมน้ำไว้มาก เก็บไว้ได้ไม่นาน

2) ขุดเฉพาะเผือกที่มีอายุเก็บเกี่ยวผลผลิต ไม่ควรเก็บเกี่ยวเผือกเมื่ออายุน้อยเกินไป จะเน่าเสียได้ง่าย

3) ในการขุดเผือกแต่ละครั้ง ควรขุดเผือกด้วยความระมัดระวัง อย่าให้หัวเผือกมีบาดแผลบอบช้ำ เผือกจะเน่าเสียง่าย เมื่อพบว่าเผือกมีบาดแผลควรแยกไว้ต่างหาก ไม่ปะปนกัน

4) กรณีที่จะขนส่งเผือกไปไกลๆ หรือจะเก็บเผือกไว้นานหลายเดือน ไม่ควรล้างดินออก ผึ่งให้แห้งสนิทอย่างให้เป็ยกขึ้นก่อนที่จะนำไปเก็บในโรงเก็บหรือขนส่งไกลๆ ต่อไป

5) การขนส่ง ควรใส่ภาชนะที่เหมาะสม และการเก็บเผือก ไม่ควรนำเผือกที่เก็บเกี่ยวได้ มาสู่มกอกันเป็นปริมาณมาก หรือขึ้นไปเหยียบย่ำ ควรนำเผือกที่จะเก็บรักษาไว้นานๆ มาเป็นไว้เป็นชั้นๆ

6) ห้องที่เก็บรักษาหัวเผือกนั้น จะต้องมีการระบายอากาศได้สะดวก อุณหภูมิประมาณ 10-15 องศาเซลเซียส

3.7 โรคและแมลงศัตรูเผือก

3.7.1 เพลี้ยอ่อน ใบเผือกจะถูกเพลี้ยอ่อนรบกวนเสมอ ทำให้ต้นเผือกแคระแกร็น ไม่ค่อยเจริญเติบโต การป้องกันกำจัด ควรใช้ไคเมทโรเอท หรือ ไคเมครอน ชนิดใดชนิดหนึ่งผสมน้ำตามคำแนะนำในสลากฉีดพ่นให้ทั่วใบ

3.7.2 หนอนกัดกินใบ มีอยู่ 2 ชนิด คือ หนอนกระทู้ผัก และหนอนกระทู้หอม โดยหนอนจะกัดกินใบทำให้ใบฉีกขาดเว้าแหว่ง ต้นเผือกชะงักการเจริญเติบโต การป้องกันกำจัด ควรใช้แลนเนท หรือ ไซเปอร์เมทริน อย่างใดอย่างหนึ่งผสมน้ำตามคำแนะนำในสลากฉีดพ่นที่ใบ

3.7.3 โรคใบไหม้ หรือเกษตรกรทั่วไปเรียกว่า โรคกบเสื่อ เกิดจากเชื้อราจะพบในเผือกที่ปลูกในที่ชื้นแฉะ จะระบาดมากเมื่อมีฝนตกติดต่อกันหลายวัน ความชื้นสูงและอุณหภูมิต่ำ การป้องกันกำจัดโรคใบไหม้ ทำได้โดย ปลูกเผือกให้ระยะห่างพอเหมาะไม่ให้ใบชนกันมาก เพื่อให้

ความชื้นถ่ายเทได้ดี ไม่ควรเดินผ่านแถวฝือกที่ชื้นและ เพราะจะทำให้เพิ่มการระบาดของเชื้อโรค เหาทะลายเศษใบฝือกทิ้งเมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว เมื่อฝือกอายุ 2-3 เดือน หากเริ่มมีโรคระบาดควรรีบตัดใบที่เป็นโรคเผาทำลาย ใช้สารเคมี ริโดมิล คูปราวี นีดฟน 3-5 วันต่อครั้ง ในระยะที่ระบาดมาก ฝนตกชุก หรือความชื้นสูงและเนื่องจากฝือกมีใบล้นมาก การใช้สารเคมีทุกครั้งจึงควรใช้สารจับใบผสมลงไปด้วย เพื่อให้สารเคมีติดกับใบฝือกได้นาน และนำหัวฝือกจุ่มสารเคมีไดโพลาแรนก่อนปลูก

3.7.4 โรคหัวเน่า มักเกิดระหว่างการเก็บรักษาหรือปล่อยให้ไว้ในแปลงนานเกินไป ถ้ามีความชื้นมากจะทำให้เชื้อราเข้าทำลายได้ ป้องกันโดยหลีกเลี่ยงไม่ให้หัวฝือกได้รับความชื้นมากเกินไป

กรมส่งเสริมการเกษตร (2554 : 5) ระบุว่า ผลผลิตฝือกต่อไร่จะอยู่ระหว่าง 1,400 – 2,000 กิโลกรัม ราคาฝือกจะขึ้นลงตามฤดูกาล และปริมาณฝือกที่เข้าสู่ตลาด โดยทั่วไปราคาขายที่ไร่อเกษตรกรจะอยู่ระหว่าง 20-27 บาทต่อกิโลกรัม

4. การปลูกถั่วฝักยาว

กรมส่งเสริมการเกษตร (2553 : 2) ระบุว่า ถั่วฝักยาว เป็นผักที่มีโปรตีนสูง และมีกากใย ซึ่งกากใยนี้ มีอยู่ 2 ชนิด คือ ชนิดที่ไม่ละลายน้ำ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มปริมาณอาหาร ทำให้อิ่มเร็ว และกากใยช่วยให้ขับถ่ายได้คล่อง ส่วนอีกชนิดหนึ่ง คือ ชนิดที่ละลายน้ำ ซึ่งจะทำปฏิกิริยากับกรดในกระเพาะอาหารเกิดเป็นสารจำพวกเจลลาตินที่จะไปเคลือบกระเพาะอาหารทำให้อิ่มเร็ว และอิ่มนาน และช่วยลดโคเลสเตอรอลเพราะมันจะไปจับกับกรดน้ำดี เมื่อน้ำดีไม่พอใช้ในร่างกาย ก็ต้องสร้างขึ้นใหม่ ซึ่งการสร้างน้ำดีต้องใช้โคเลสเตอรอลเป็นวัตถุดิบ นอกจากนี้ในถั่วฝักยาวยังมีวิตามินซีมาก หากกินแบบฝักสด จะช่วยให้ร่างกายดูดซึมธาตุเหล็กได้ดีอีกด้วย

4.1 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ถั่วฝักยาว (Yard long bean) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Vigna sinensis* เป็นพืชตระกูลถั่ว มีลำต้นเป็นเถาเลื้อย และมีมือเกาะเพื่อเลื้อยพันขึ้นค้าง เป็นพืชที่ปลูกง่าย โตเร็วปลูกได้ตลอดปี ถั่วฝักยาว นอกจากจะเป็นผักที่มีคุณค่าทางอาหารแล้ว ยังสามารถตรึงไนโตรเจนจากอากาศไว้ในดิน สามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินแทบทุกชนิด ดินที่มีความเหมาะสมในการปลูก คือ ดินร่วน หรือ ดินร่วนปนทราย และความเป็นกรดเป็นด่างของดิน (pH) มีค่าระหว่าง 5.5-6 ต้องการแสงแดดเต็มที่ตลอดวัน ชอบอากาศค่อนข้างร้อน ถ้าอากาศหนาวเกินไปจะชะงักการเจริญเติบโต อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 15-30 องศาเซลเซียส

4.2 การปลูก

4.2.1 ระยะปลูก ระหว่างแถว 70-100 เซนติเมตร ระหว่างต้น 40-50 เซนติเมตร

4.2.2 การเตรียมดิน ไถดินลึก 20 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยขาว ทิ้งไว้ 2-3 อาทิตย์ ใส่ปุ๋ยคอกรองพื้นอัตรา 2 ตัน/ไร่ และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 30 กิโลกรัม/ไร่

4.2.3 วิธีปลูก ปลูกโดยหยอดเมล็ด 3 เมล็ด/หลุม หลังปลูกแล้งกลบเมล็ดด้วย แกลบ หรือปุ๋ยคอก 2-3 กำมือ/หลุม หลังปลูก 7-15 วัน เมื่อเริ่มมีใบ 2-3 ใบ เลือกลงที่สมบูรณ์ไว้ 2 ต้น/หลุม

4.3 การดูแลรักษา

4.3.1 การให้น้ำ ควรให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ การให้น้ำในระยะอาทิตย์แรกหลังหยอดเมล็ด ควรให้น้ำทุกวัน อย่าให้ดินแห้ง แต่อย่าให้มากเกินไป เพราะจะทำให้เมล็ดเน่าได้ ส่วนระยะการเจริญเติบโต และติดดอกออกฝัก อย่งให้ขาดน้ำเป็นอันขาด เพราะจะทำให้ดอกร่วง และไม่ติดฝัก หรือฝักอาจไม่สมบูรณ์

4.3.2 การทำค้าง ใช้ไม้ทำค้างปักหลุม 1 อัน สูง 2.50 เมตร ปักเฉียงเข้าหา กึ่งกลางเป็นคู่ๆ แล้วมัดเข้าด้วยกัน เสร็จแล้วใช้ไม้ค้ำพาดกลางมัดยึดอีกทีหนึ่ง แล้วคลุมด้วยตาข่าย

4.3.3 การใส่ปุ๋ย หลังปลูก 20 วัน ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 20 กิโลกรัม/ไร่ ผสมปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 25 กิโลกรัม/ไร่ สำหรับในช่วงออกดอกและติดผลให้ใส่ปุ๋ยสูตร 13-13-21 อัตรา 30-50 กิโลกรัม/ไร่ โดยทยอยใส่ 15 วัน/ครั้ง

4.3.4 การกำจัดวัชพืช หลังปลูกถั่วฝักยาวแล้ว ให้ฉีดสารแลสโซ เพื่อป้องกัน วัชพืชรบกวนต้นถั่วจะงอก จะป้องกันได้ 2-3 สัปดาห์ โดยใช้อัตรา 450 ซีซี ผสมน้ำ 60 ลิตร พ่นหลังปลูกในขณะที่ดินยังมีความชื้นอยู่ ส่วนการกำจัดวัชพืชรหลังถั่วฝักยาวงอกแล้ว ให้ใช้วิธีดายหญ้าด้วยจอบ ระวังอย่าให้จอบหรือเครื่องมือที่ใช้ถูกลำต้น เพราะจะทำให้ลำต้นเป็นแผลและเน่าตายในที่สุด

4.4 การเก็บเกี่ยว

ถั่วพันธุ์หนักจะเริ่มเก็บฝักได้เมื่ออายุประมาณ 50-60 วัน และถ้าเป็นถั่วพันธุ์เบาจะเก็บฝักได้เมื่ออายุ 50-55 วัน ให้เลือกเก็บเฉพาะฝักที่ขนาดพอดี ไม่อ่อนหรือแก่เกินไป ควรเก็บในเวลาเช้าหรือเย็น หลังเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ควรรีบเก็บเข้าร่มทันทีเพื่อไม่ให้ถั่วฝักยาวเหี่ยว และผ่อเร็ว การเก็บให้ทยอยเก็บ 2-3 วัน/ครั้ง คัดขนาดฝักสั้น ยาว ให้ได้ขนาดใกล้เคียงกัน มัดหัวด้วยหนังยาง ซั่งกิไลใส่ถุง ถุงละ 5 กิโลกรัม เมื่อเก็บเกี่ยวฝักหมดแล้ว ควรไถกลบ เพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงดินต่อไป

4.5 โรค แมลงศัตรูถั่วฝักยาว

4.5.1 โรคใบจุด การป้องกันกำจัด ควรพ่นสารป้องกันกำจัดเชื้อราเมื่อพบโรค โดยใช้สารไคเทนเอ็ม 45 เดอโรซาน บาวิสติน หรือเบนเลท อย่างใดอย่างหนึ่ง อัตราที่ใช้ตามที่แนะนำในฉลาก

4.5.2 โรคราสนิม การป้องกันกำจัด ใช้กำมะถันผงชนิดละลายน้ำ อัตรา 30-40 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่นสัปดาห์ละครั้ง ไม่ควรใช้ในขณะแดดร้อนจัด และห้ามผสมสารเคมีชนิดอื่น หรือใช้สารเคมีแพลนท์แวกซ์ อัตรา 10-20 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่น

4.5.3 โรคราแป้ง การป้องกันกำจัด ใช้กำมะถันผงเหมือนกับโรคราสนิม หรือใช้คาร์ราเทนหรือซาพรอน อัตราตามที่แนะนำในฉลาก ฉีดพ่น 7-10 วัน

4.5.3 โรคใบด่าง การป้องกันกำจัด เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปราศจากโรค โดยเลือกเก็บจากต้นที่ปราศจากโรคใบด่าง และถอนต้นที่มีอาการของโรค ทำลายเผาทิ้ง

4.5.4 หนอนแมลงวันเจาะต้นถั่ว การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมีพวกคาร์โบฟูราน เช่น ฟุราดานหรือคูราแทร์ รองก้นหลุม อัตรา 2 กรัม/หลุม ซึ่งจะมีผลควบคุมแมลงศัตรูได้ประมาณ 1 เดือน สารเคมีประเภทนี้ควรใช้เฉพาะการหยอด รองก้นหลุมพร้อมเมล็ดเท่านั้น ไม่ควรหยอดเพิ่มระยะหลัง เพราะอาจมีพิษตกค้างในผลผลิตได้

4.5.5 หนอนเจาะฝักถั่ว การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงที่มีฤทธิ์ตกค้างสั้น จำพวกเพนวาเลอเรท ได้แก่ ซุมิไซดิน ซุมิ 35 หรือจำพวกไซเปอร์เมทริน ได้แก่ ซิมบุซ เป็นต้น หรือสารเคมีกลุ่มอื่น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคด้วย

4.5.6 เพลี้ยอ่อน เพลี้ยอ่อนมักเข้าทำลายยอดอ่อน และฝักของถั่วฝักยาว โดยดูดกินน้ำเลี้ยงทำให้ต้นแกร็น ดอกร่วง ไม่ติดฝัก และหากฝักอ่อนถูกดูดกินน้ำเลี้ยงจะทำให้ได้ฝักขนาดเล็กลง การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมีเซฟวินฉีดพ่นในอัตราที่กำหนดไว้ในฉลาก

4.6 การคัดเลือกและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์

ควรเลือกต้นที่มีลักษณะลำต้นและทรงพุ่มตรงตามพันธุ์ ให้ฝักดกและยาว เพื่อใช้ทำพันธุ์ การปลูกเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ ควรปลูกในช่วงปลายสิงหาคม ถึงกลางเดือนกันยายน จะได้เมล็ดพันธุ์ที่ดี ไม่มีเชื้อราเจ็บปน หรือปลูกช่วงมกราคม ถึงกุมภาพันธ์ จะได้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี และผลผลิตสูงกว่าการปลูกฤดูอื่นๆ เมื่อเก็บแล้วควรตากแดด 3-4 แดด ให้แห้งสนิท ระหว่างที่ตากจะมีด้วงหรือมอดมาวางไข่ไว้ตามผิวของเมล็ด ไข่จะมีขนาดเล็กสีขาว ซึ่งจะฟักตัวกลายเป็นหนอนภายใน 24 ชั่วโมง ตัวหนอนจะเจาะกินเข้าไปในเมล็ด ดังนั้น หลังจากตากแดดจนแห้งสนิทแล้ว ควรคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารกันแมลง แล้วจึงนำไปเก็บไว้ในถังที่มีฝาปิดมิดชิด หรือถุงพลาสติกปิดปากให้แน่น แล้วเก็บในที่เย็นและมีอากาศแห้งต่อไป

5. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

A.H. Maslow อ้างถึงใน อนิขวัง (2552 : 66-68) ได้แบ่งระดับความต้องการของมนุษย์ เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานจากระดับต่ำไประดับสูง 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Physiological Needs) คือ เป็นความต้องการด้านร่างกายเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ และที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) คือ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการลำดับที่สองของ Maslow จะถูกกระตุ้นภายหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายถูกตอบสนองแล้ว ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยจะหมายถึง ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ปราศจากอันตรายทางร่างกายและจิตใจ ความมั่นคงในการทำงาน

3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) คือ ความต้องการระดับที่สาม โดยความต้องการทางสังคม หมายถึง ความต้องการที่จะเกี่ยวพัน การมีเพื่อนและการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่น เพื่อการตอบสนองความต้องการทางสังคม

4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) คือ ความต้องการระดับที่สี่ เป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญตัวเอง มีความภาคภูมิใจในสถานภาพทางสังคม ต้องการชื่อเสียงและการยกย่องจากบุคคลอื่น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization Needs) คือ ความต้องการระดับสูงสุด บุคคลจะต้องการโอกาสที่จะคิดสร้างสรรค์ภายในงาน หรือพวกเขาอาจจะต้องการความเป็นอิสระและความรับผิดชอบ ซึ่งความต้องการความสมหวังของชีวิต คือ ความต้องการที่จะบรรลุความสมหวังของตนเองด้วยการใช้ความสามารถ ทักษะ และศักยภาพอย่างเต็มที่ บุคคลที่ถูกจูงใจด้วยความต้องการความสมหวังของชีวิต จะแสวงหางานที่ทำให้พวกเขาสามารถพัฒนาความสามารถของพวกเขา การเปิดโอกาสให้พวกเขาใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือการคิดค้นสิ่งใหม่

Faust อ้างถึงใน สกฤณา (2541 : 32) ได้ศึกษาถึงความต้องการของเกษตรกรและแบ่งความต้องการของเกษตรกรออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความต้องการทางสังคม ซึ่งให้เห็นถึงลักษณะเกษตรกร ค่านิยม ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าร่วมอยู่ในสังคม ประเพณีและความเชื่อ

2. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงในท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรทั้งหมดในการเข้าถึงเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ประเทศและโลก ข้อมูลทางเศรษฐกิจสามารถนำมาพิจารณาหาค่าของรายได้ ที่ดินและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

3. ความต้องการทางเทคโนโลยี สามารถชี้ปัญหาของเกษตรกรได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติอาชีพทางการเกษตร

กล่าวโดยสรุป ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่บุคคลยังขาด หรือยังไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเคยมีและมีความปรารถนาให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น ซึ่งสิ่งที่เคยมีและสิ่งที่ขาดอยู่จะสามารถเป็นแนวทางที่จะทำให้มีสิ่งที่ต้องการ ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

6.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และสุรพล เศรษฐบุตร (2556: 3-11) ได้ให้ความหมายว่าการส่งเสริมการเกษตร คือการบริการการศึกษาแบบเสริมหรือขยายออกไปสู่ประชาชนทั่วไปเป็นกระบวนการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และการบริการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตทางการเกษตรโดยอาศัยการให้การศึกษาแบบนอกโรงเรียนแก่เกษตรกร ครอบครัวเกษตรกร และบุคคลอื่นที่สนใจโดยวิธีการฝึกปฏิบัติจริง และเน้นถึงการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของเกษตรกร

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540 : 72) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่าการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ๆ หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ไปแนะนำเผยแพร่ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นการนำความรู้และวิทยาการที่ได้มาจากการค้นคิดและวิจัยของนักวิชาการไปสู่เกษตรกร โดยมีองค์กรส่งเสริมการเกษตรเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดและแพร่กระจายความรู้ ทั้งทางด้านเทคนิคและวิธีการต่างๆ รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือเกษตรกรในการแก้ไขปัญหา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน

6.2 หลักการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และสุรพล เศรษฐบุตร (2556: 3-33) ได้กล่าวถึงหลักการของงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในงานส่งเสริมการเกษตรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้ ดังนี้

1. การส่งเสริมการเกษตรควรเน้นกระบวนการให้การศึกษา
2. ยึดหลักการส่งเสริมการเกษตรแบบผสมผสาน
3. พื้นที่เป้าหมายการส่งเสริมการเกษตรควรเน้นหนักพื้นที่ที่ด้อยพัฒนา
4. บุคคลเป้าหมายหลักของการส่งเสริมการเกษตร ควรเป็นเกษตรกรที่มีที่ทำกินขนาดเล็ก หรือเกษตรกรระดับรากหญ้า
5. สิ่งที่จะนำไปส่งเสริมควรเป็นสิ่งที่ประชาชนอย่างแท้จริงแก่กลุ่มบุคคลเป้าหมาย
6. การส่งเสริมการเกษตรต้องเริ่มจากการแก้ปัญหาหรือความต้องการร่วม
7. การดำเนินการต่างๆ ในชุมชน ควรเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชน
8. การวางแผนงานในระดับท้องถิ่น ควรยึดหลักการให้เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการ
9. ควรชักจูงให้บุคคลเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจ
10. โครงการหรือกิจกรรมของงานส่งเสริม ควรคำนึงถึงศรัทธา ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของบุคคลเป้าหมายและชุมชนให้มาก
11. เน้นการทำงานในรูปของกลุ่มหรือสถาบัน
12. การสร้างและพัฒนาผู้นำชุมชน
13. กระตุ้นให้บุคคลเป้าหมายเกิดความรู้สึกอยากเปลี่ยนแปลงหรือเกิดภาวะไม่สมดุลทางจิตใจ
14. ความสำเร็จของงานส่งเสริมการเกษตร ควรเน้นที่การทำให้บุคคลเป้าหมายสามารถช่วยเหลือตนเองได้
15. ควรกระตุ้นให้บุคคลเป้าหมายรักษาพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้ดีแล้วนั้นไว้ได้ ต่อเนื่องจนกว่าจะมีพฤติกรรมใหม่ที่ดีกว่าเข้ามาแทนที่
16. ยึดหลักการประสานและการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
17. หลักการที่สำคัญคือการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม เงื่อนไข สถานการณ์ และกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมหรือชุมชน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.3 รูปแบบของวิธีการส่งเสริมการเกษตร

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2556: 8-13) กล่าวถึง การจำแนกวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยพิจารณาตามหลักการสื่อสารและลักษณะของชุมชนได้ดังนี้

6.3.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลหรือผู้รับสารเป็นเกณฑ์ แบ่งเป็น

- 1) วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล หรือแบบบุคคลต่อบุคคล
- 2) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยกลุ่มบุคคล
- 3) วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน

6.3.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงวัตถุประสงค์หรือตัวสารเป็นเกณฑ์

- 1) การส่งเสริมการเกษตรโดยการเลือกส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว
- 2) การส่งเสริมการเกษตร โดยการเลือกเรื่องส่งเสริมหลายๆ เรื่อง
- 3) การส่งเสริมการเกษตร โดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน

6.3.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยอิงเจ้าหน้าที่หรือผู้ส่งสารเป็นเกณฑ์

- 1) การใช้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความรู้แบบกว้าง
- 2) การใช้ทีมนักวิชาการ
- 3) การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน
- 4) การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน

6.3.3 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงตามช่องทางหรือสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริม

การเกษตร

- 1) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อคำพูด
- 2) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์
- 3) การส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อภาพและเสียง
- 4) การส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อกิจกรรม

6.3.4 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์

- 1) การส่งเสริมการเกษตรในชุมชนชนบท
- 2) การส่งเสริมการเกษตรในชุมชนเมือง

ชัยชาญ อ่างถึงใน ร้อยโทแดนดอย (2553 : 10-14) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการเกษตร ว่าแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ แบบรายบุคคล (individual method) แบบกลุ่ม (group method) และแบบมวลชน (mass method) ซึ่งรายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้

1. วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล (individual method) เป็นการส่งเสริมแบบตัวต่อตัว (face-to-face) ระหว่างนักส่งเสริมกับเกษตรกร เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ เพราะเกษตรกร

และนักส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างของวิธีการส่งเสริมแบบนี้ ได้แก่ การเยี่ยมชมไร่นา (farm visit) การมาเยี่ยมชมสำนักงานของเกษตรกร การติดต่อทางจดหมาย และการติดต่อทางโทรศัพท์ แต่วิธีการที่เป็นที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ การเยี่ยมชมไร่นา อย่างไรก็ตาม วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลมีข้อเสียอยู่บางประการ ได้แก่ ผู้ได้รับประโยชน์มีจำนวนน้อยราย เสียเวลาและงบประมาณมาก นักส่งเสริมอาจจะให้คำแนะนำที่ผิดพลาดโดยไม่มี การตรวจสอบจากบุคคลภายนอก และการถ่ายทอดความรู้จะได้ผลก็ต่อเมื่อเกษตรกรมีความเชื่อถือในตัวนักส่งเสริม

2. วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (group method) เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและใช้กันอย่างแพร่หลาย ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพราะเป็นวิธีการที่มีผู้ได้รับประโยชน์จำนวนมากพอสมควร เกษตรกรผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้มีโอกาสพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นักส่งเสริมผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่ม ลักษณะของความรู้และเทคโนโลยีที่ต้องการถ่ายทอด และสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ นอกจากนี้ วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ยังเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และความเหมาะสมของเทคโนโลยีระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ คือเป็นวิธีการที่สามารถส่งเสริมให้เกษตรกร นำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ไปทดลองปฏิบัติได้ดีกว่าการส่งเสริมแบบรายบุคคล โดยวิธีนี้สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ คือ

2.1 การฝึกอบรม (training) เป็นวิธีการส่งเสริมที่มีการใช้กันมากที่สุดวิธีการหนึ่งในแต่ละปี หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ได้ใช้งบประมาณ บุคลากรและเวลา เป็นจำนวนมากไปกับการจัดฝึกอบรม การฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อมีการเตรียมการที่ดี มีการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมที่เหมาะสม ประเมินผลหลังจากการจัดฝึกอบรม

2.2 การบรรยาย (lecture) การบรรยายเป็นวิธีการที่มีการใช้มากในทางส่งเสริมการเกษตร โดยการบรรยายส่วนใหญ่มักจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับฟังได้ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วย การบรรยายที่ดีควรมีการเตรียมตัว การเตรียมเนื้อหาและการนำเสนอที่เหมาะสม กับกลุ่มผู้ฟังและเวลาที่กำหนด

2.3 การสัมมนา (seminar) การสัมมนาโดยทั่วไป จะเป็นกิจกรรมที่มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งมารวมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษา ในตอนแรกผู้เชี่ยวชาญมักจะบรรยายสั้นๆ เพื่อให้ความรู้พื้นฐานที่มุ่งให้เกิดประเด็น การอภิปรายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้แนวทางทั่วไปเกี่ยวกับการอภิปราย ปกติการสัมมนามักจะเหมาะสมกับผู้ที่มีประสบการณ์มากพอสมควรในเรื่องที่สัมมนา จึงจะได้ข้อสรุปที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ในเชิงพัฒนา

2.4 การอภิปรายคณะ (panel discussion) เป็นกิจกรรมการอภิปรายที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่ง อาจจะเป็น 3-5 คน โดยให้แต่ละคนมานำเสนอข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้ได้มุมมองของเรื่องนั้นๆ แตกต่างกันไป ผู้เชี่ยวชาญที่มาร่วมอภิปรายจึงควรมาจากหลายวิชาชีพ ผู้ร่วมรับฟังก็จะได้ทราบทรรศนะที่ค่อนข้างลึก ซึ่งต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากผู้ร่วมอภิปราย นอกจากนั้น ผู้ร่วมฟังยังมีโอกาสซักถามปัญหาเพื่อให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม การอภิปรายจะดำเนินไปด้วยความราบรื่นก็ต่อเมื่อมีผู้นำการอภิปราย (moderator) ที่ดี ซึ่งผู้นำการอภิปรายนี้จะทำหน้าที่แนะนำผู้ร่วมอภิปราย สรุปการอภิปราย ควบคุมการอภิปราย และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมรับฟังได้ซักถาม

2.5 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ (informal discussion) เป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่มีการใช้กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างเพื่อนบ้าน ผู้นำกลุ่มและสมาชิก นักส่งเสริมและเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายสามารถนัดหมายและดำเนินการได้ง่าย อย่างไรก็ตามควรมีประเด็นสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ชัดเจน และเป็นปัญหาร่วมกันของคนเข้าร่วมประชุม มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและที่ประชุมควรหาข้อสรุปร่วมกันจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแต่ละครั้ง

2.6 การระดมสมอง (brain-storming) การระดมสมอง เป็นวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลในกลุ่ม โดยมุ่งที่จะรวบรวมประเด็นความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงว่าความคิดเห็นที่แต่ละคนแสดงออกมามีความเหมาะสมหรือสามารถไปใช้ในทางปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด ความสามารถของสมาชิกกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิธีการแบบนี้ การระดมสมอง ควรกระทำในกลุ่มที่มีคนไม่เกิน 20 คน เมื่อมีคนเสนอความคิดเห็นต้องมีคนจดบันทึกทันที โดยให้ทุกคนสามารถมองเห็นว่ามีใครเสนอข้อคิดเห็นอะไรไปแล้ว และพยายามรวบรวมข้อคิดเห็น จากแต่ละคนในกลุ่มให้ได้มากที่สุด โดยไม่มีการประเมินหรือแสดงทรรศนะใดๆ ต่อการเสนอ ความคิดเห็นของแต่ละคน การประเมินและสรุปควรทำหลังจากที่มีการระดมสมองเสร็จเรียบร้อยแล้ว

2.7 การสาธิต (demonstration) หมายถึง การบรรยายประกอบการแสดง เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เรื่องราวที่นำมาสาธิตอย่างต่อเนื่อง วิธีการนี้อาจจะใช้สอนร่วมกับวิธีอื่น เช่น การจัดการบรรยายนิทรรศการ เป็นต้น

2.8 ทักษะศึกษา (study tour) เป็นการจัดให้กลุ่มคนได้มีโอกาสเดินทางไปดูวิธีการปฏิบัติทางการเกษตร การสาธิต การดำเนินงานของกลุ่มและอื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เดินทางได้ดูของจริงจากผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสสอบถามและแลกเปลี่ยนกับเจ้าของสถานที่ที่ไปดูงาน

โดยตรง และเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้เดินทาง สถานที่ดูงาน อาจจะเป็นสถานีวิจัย ไร่นาเกษตรกร ครอบครัวยุทธศาสตร์ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือตลาดทางการเกษตรก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการทัศนศึกษาแต่ละครั้ง การทัศนศึกษาเป็นวิธีการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีการเตรียมการและดำเนินการที่ดี

3. วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (mass methods) เป็นวิธีการส่งเสริมที่สามารถส่งข่าวสารข้อมูลถึงบุคคลกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก เช่น การใช้วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ วารสาร การจัดนิทรรศการ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งวิธีการส่งเสริมแบบนี้เหมาะสำหรับทำให้คนที่ได้รับข่าวสารทราบถึงความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้ตระหนัก (awareness) และเกิดความสนใจ (interest) ที่จะศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม หากข่าวสารที่ได้รับมีความสำคัญต่ออาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการส่งเสริมแบบมวลชน มีดังนี้

3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (printed media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว แผ่นพับ เอกสารเผยแพร่ และวารสาร เป็นต้น ในการจัดเตรียมสื่อสิ่งพิมพ์ควรคำนึงถึงการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้น และกระชับ มีการใช้ภาษาที่สละสลวย มีสิ่งกระตุ้นความสนใจ มีลำดับการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม มีการวางรูปแบบและภาพประกอบที่ดี และพิมพ์ด้วยกระดาษที่มีคุณภาพ

3.2 สื่อโสตทัศน์ (audio-visual media) เป็นสื่อที่ผู้รับสัมผัสได้ด้วยหูและตา ดังนั้นคนที่อ่านหนังสือไม่ออกก็สามารถรับข่าวสารข้อมูลได้ สื่อแบบนี้ ได้แก่ วิทยุ เทปเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และชุดสไลด์ประกอบเสียง เป็นต้น ในการจัดเตรียมสื่อแบบนี้ ผู้จัดทำต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ จึงจะสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพ นอกจากนั้น ยังต้องใช้งบประมาณและเวลาในการจัดทำค่อนข้างมาก

3.3 สื่อมวลชนอื่นๆ ได้แก่ ป้ายประกาศ (poster) นิทรรศการ แผ่นที่ และแผ่นพลิก (flip chart) เป็นต้น ในการวางแผนจัดทำและใช้สื่อแต่ละอย่างข้างต้น มีหลักการและวิธีการ โดยเฉพาะ ซึ่งนักส่งเสริมที่จำเป็นต้องจัดทำหรือใช้ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้สามารถใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยมีคอมพิวเตอร์และดาวเทียมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล ดังนั้นนักส่งเสริมการเกษตร จึงควรให้ความสนใจต่อวิวัฒนาการที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถนำข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ มาถ่ายทอดแก่เกษตรกรได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรที่เกิดขึ้นในประเทศและต่างประเทศ

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้ง และความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

7.1 สังคมและเศรษฐกิจ

สิริวรรณ โปธิ์หน่อทอง และคณะ (2537: 55-56) ได้ศึกษาการใช้พื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตชลประทาน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ โดยจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา 4 ร้อยละ 68.2 เกษตรกรมีครอบครัวขนาดใหญ่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5.6 คน จำนวนแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 3.5 คน ระยะเวลาทำการเกษตรเฉลี่ย 26.1 ปี มีรายได้เฉลี่ย 20,022.50 บาทต่อปี ขนาดที่ดินถือครอง/เช่าทำกินเฉลี่ยครอบครัวละ 17.6 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มสังคม (กลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร) ร้อยละ 76.5 ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ด้านประสบการณ์ในการปลูกพืชฤดูแล้ง เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.8 เคยปลูกพืชฤดูแล้งมาก่อน พืชที่ปลูกบ่อยครั้งที่สุด ได้แก่ ถั่วลิสง การฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.2 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเรื่องการปลูกพืชฤดูแล้งมาก่อน

ร้อยโทแดนคอย พิกุลทอง (2553 : 78) ได้ศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 48 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่ม 40-49 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เกษตรกรร้อยละ 72.0 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานใดๆ

ปรัชญา เมษสุวรรณ (2539:101) ได้ศึกษาสภาพการเกษตรและความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชไร่ฤดูแล้ง ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า สภาวะหนี้สินของเกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สินทั้งในระบบ (ธนาคาร) และนอกระบบ (นายทุน) เนื่องจากไม่มีทุนในการปลูกพืชในช่วงฤดูต่อฤดู แหล่งเงินทุนที่ใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่กู้เงินจากสถาบันการเงิน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์) รองลงมาใช้เงินทุนของตนเองหรือกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบ

พิสิษฐ์ อัจฉฤกษ์ (2542 : 60) ได้ศึกษาความต้องการฝึกอบรมการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 45.12 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.68 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานเฉลี่ย 2.82 คน มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 13.01 ไร่ รายได้

เฉลี่ยครัวเรือนละ 65,131.35 บาทต่อปี แหล่งความรู้ส่วนใหญ่ที่เกษตรกรได้รับ คือ เพื่อนบ้าน และ ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร

ปิยะวรรณ ปานดี (2554:70) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความต้องการของตลาด ทุน กำไร โรงเรือนและอุปกรณ์ในการปลูกไม้ตัดดอก นโยบายของโครงการหลวง ส่วนปัจจัยทางสังคม – บุคคล ได้แก่ การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การเลือกปลูกพืชตามหลักเกษตรยั่งยืน และการฝึกอบรมด้านการเกษตร ส่วนปัจจัยทางกายภาพ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ อุณหภูมิ และแหล่งน้ำเพียงพอ

รัชชัย พงศธรบริรักษ์ (2540:106-115) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกพืชตลอดปีอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ทุนกู้ยืม (จำนวนทุนกู้ยืม วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม แหล่งเงินกู้) รายได้ในฟาร์ม รายได้นอกฟาร์ม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (โดยการเขียนจดหมายไปสอบถามปัญหา) การขอความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน (การให้ยืมที่ดินที่ดีกว่าทำประโยชน์ การพร้อมในกันปลูกพืชชนิดเดียวกัน) การเป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

รววิทย์ จักรบุตร (2543 : 91) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเขียวฤดูแล้ง ในเขตชลประทาน อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจ คือ ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม ได้แก่ การเป็นผู้นำชุมชน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรถแทรกเตอร์ไถนา การมีรถไถเดินตาม การมีเครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช ปัจจัยทางการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการเกษตร การรับฟังรายการวิทยุเพื่อการเกษตร การได้ชมรายการโทรทัศน์เพื่อการเกษตร การได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียว การทัศนศึกษาดูงานการปลูกถั่วเขียว การมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกถั่วเขียวของเกษตรกร

สุรัตน์ สงวนทรัพย์ (2533 : 139) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ที่ดินในฤดูแล้งในเขตโครงการชลประทานลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งของเกษตรกร ได้แก่ รายได้จากการปลูกพืชฤดูแล้ง ขนาดของพื้นที่ถือครอง การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร ระยะเวลาที่เคยปลูกพืชฤดูแล้ง ราคาผลผลิตพืชฤดูแล้ง เงินลงทุนในการปลูกพืชฤดูแล้ง และความสะดวกในการจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชฤดูแล้ง และพบว่าปัญหาอุปสรรค

ของเกษตรกร คือ แมลงศัตรูพืชระบาด น้ำชลประทานไม่เพียงพอ ตลาดและราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน น้ำชลประทานไม่สะดวก และวัสดุการเกษตรราคาแพง

7.2 ปัญหา และข้อเสนอแนะ

สิริวรรณ พันธ์น้อยทอง และคณะ (2537: 55-56) ได้ศึกษาการใช้พื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตชลประทาน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการใช้ น้ำชลประทานมากที่สุด คือ เกษตรกรมีการปิดกั้นน้ำ ส่วนปัญหาด้านพืชฤดูแล้งที่เกษตรกรปลูก คือ ผลผลิตมีราคาต่ำ โรคและแมลงรบกวน ไม่มีเงินลงทุน และขาดความรู้และประสบการณ์ในการปลูกพืชฤดูแล้ง ตามลำดับ ข้อเสนอแนะที่เกษตรกรระบุมากกว่าร้อยละ 90.0 เห็นว่าควรมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชฤดูแล้ง โดยเฉพาะด้านพันธุ์พืช ปุ๋ย และสารเคมี ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำในการปลูกพืชฤดูแล้ง และการให้ความรู้ในการบริหารงานแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำตามลำดับ

ร้อยโทแดนดอย พิภูทอง (2553 : 80) ได้ศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการรับบริการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคด้านการเกษตร คือ ปัญหาด้านเงินทุนของเกษตรกร เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีรายได้น้อย ขาดแหล่งเงินทุนสนับสนุน ปัญหาภัยธรรมชาติ ทั้งปัญหาภัยแล้ง และน้ำท่วมที่เกิดจากวิกฤติสิ่งแวดล้อม ปัญหาจากพ่อค้าคนกลาง ที่คอยกดราคาการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร และปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชที่ระบาดในพื้นที่ ตามลำดับ

ปรัชญา เมษสุวรรณ (2539 : 98-102) ได้ศึกษาสภาพการเกษตรและความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชไร่ฤดูแล้ง ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการทำเกษตร คือ ผลผลิตตกต่ำ วัสดุอุปกรณ์ราคาแพง ขาดแคลนเงินทุน และความรู้ ที่ดินมีความเสื่อมโทรม แรงงานมีไม่เพียงพอ ความต้องการได้รับการช่วยเหลือในเรื่องแหล่งเงินทุนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ต้องการปรับปรุงแหล่งน้ำชลประทาน ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ปรับปรุงพืชพันธุ์ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ต้องการปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืชในราคาถูก ข้อเสนอแนะ พบว่า เกษตรกรต้องการให้ราชการสนับสนุนปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชในราคาถูก สนับสนุนดอกเบี้ยต่ำ หาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม ปรับปรุงพันธุ์พืชที่เหมาะสม ปรับปรุงระบบน้ำเพื่อการเกษตร ปรับปรุงบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ ปรับปรุงปัจจัยการผลิตให้ดีขึ้น จัดหาตลาดและแหล่งจำหน่ายผลผลิตให้กับเกษตรกร

นพรัตน์ เถระ (2546 : 84-85) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในจังหวัดแพร่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกร คือ การรับรู้ราคาในปีที่ผ่านมา การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ และระดับการศึกษา และพบว่าปัญหา

และอุปสรรคในการปลูกถั่วเหลือง คือ พื้นที่เพาะปลูกบางแหล่งเป็นที่ดอนขาดการให้น้ำ การขาดแคลนน้ำ โรคและแมลง เกษตรกรขาดความรู้และเทคนิคในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง ราคาตกต่ำ และการขาดอำนาจในการต่อรอง

ปิยะนันท์ สุวรรณปิงคำ (2552 : 66) ศึกษาการใช้การเกษตรที่เหมาะสมในการปลูกฝักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญ ได้แก่ เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจ และเทคนิคในการปฏิบัติตามหลักการเกษตรที่เหมาะสม เมล็ดพันธุ์ไม่ได้คุณภาพและมีราคาแพง ขาดเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีปัญหาด้านโรคและแมลงศัตรูพืช มีปัญหาการจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตการเกษตรได้ในราคาต่ำกว่าที่คาดไว้ อีกทั้งมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่ไม่แน่นอน

ปิยะวรรณ ปานดี (2554 : 70) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกพืชผัก ไม้ดอก และไม้ผลของเกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเรื่องการตลาด โดยเฉพาะราคาผลผลิตไม่แน่นอน และต้นทุนการผลิตที่มีราคาสูง

7.3 ความต้องการการส่งเสริม

ขงยุทธ ศรีเกี่ยวพัน (2555 : 13) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ไปนำเสนอให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะคิด และทักษะทางการเกษตร จนทำให้สามารถนำไปใช้สำหรับการผลิตทางการเกษตรได้ประสบความสำเร็จ

พรธิรัฐ พจนสุนทร (2554 : 14) กล่าวว่า ความต้องการเป็นหน้าที่ของธรรมชาติ ด้านร่างกาย และด้านจิตใจของมนุษย์ ที่จะขับเคลื่อนไปเพื่อให้ร่างกายและจิตใจของมนุษย์แสวงหา และสนองตอบต่อความต้องการ เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ โดยการสนองตอบต่อความต้องการนั้น จะเริ่มที่ด้านร่างกายก่อน เมื่อร่างกายพร้อมสมบูรณ์แล้ว จึงจะสนองตอบต่อด้านจิตใจเป็นอันดับต่อไปตามลำดับ และความต้องการสำหรับสิ่งมีชีวิตนี้ไม่มีจุดสิ้นสุด

สิริวรรณ โปธิหน่อทอง และคณะ (2537: 55-56) ได้ศึกษาการใช้พื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตชลประทาน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชฤดูแล้งจากแหล่งข่าวสารประเภทสื่อบุคคลมากที่สุด จำนวนร้อยละ 55.9 โดยได้รับความรู้จากเพื่อนบ้านบ่อยที่สุด ส่วนสื่อมวลชน ได้รับความรู้จากโทรทัศน์บ่อยที่สุด

ร้อยโทแดนดอย พิกุลทอง (2553 : 79) ได้ศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้องการฝึกอบรมด้านพืช ด้านสัตว์ และด้าน

แมลงศัตรูพืชและโรคพืช ตามลำดับโดยเลือกระยะเวลาที่เหมาะสมในการฝึกอบรม 2-3 วัน ช่วงเวลาเลิกงานหรือพักเที่ยง ในเดือนเมษายน วิธีการฝึกอบรม คือ การสาธิตหรือการศึกษาดูงาน วิทยากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ทหาร หรือเกษตรอำเภอ สถานที่ ได้แก่ บริเวณศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน หรือวัด

ปรัชญา เมษสุวรรณ (2539 : 102) ได้ศึกษาสภาพการเกษตรและความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชไร่ฤดูแล้ง ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ด้านการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดทัศนศึกษาและดูงานในแหล่งที่ประสบผลสำเร็จด้านการเกษตร เยี่ยมเยือนเกษตรกรให้มากขึ้น จัดทำแปลงสาธิตในหมู่บ้าน ฝึกอบรมให้ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร และบริการเอกสารตำราต่างๆ มากขึ้น

พิสิษฐ์ อัจฉฤกษ์ (2542 : 64) ได้ศึกษาความต้องการฝึกอบรมการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้องการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการวิทยากรเป็นเจ้าหน้าที่การเกษตร ฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กัน ไป สื่อที่ต้องการใช้ประกอบการฝึกอบรมมาก ได้แก่ โทรทัศน์ วีดิโอเทป

นรินทร์ เข้มพิมาย (2540) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตโครงการชลประทานหนองหวาย จังหวัดขอนแก่น พบว่า การปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งในเขตชลประทานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับขนาดพื้นที่ถือครอง รายได้จากการปลูกพืชฤดูแล้ง สถานะในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เครื่องจักรกลการเกษตรที่ใช้ ได้แก่ รถแทรกเตอร์ไถนา รถบรรทุกผลผลิตขนาดเล็ก ความถี่ที่ได้รับข่าวสารการปลูกถั่วเหลือง จากการทัศนศึกษา/ดูงาน และโอกาสได้รับการเยี่ยมชมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความถี่ที่ได้รับข่าวสารจากแปลงทดสอบ/สาธิต

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าในช่วงฤดูแล้งสภาพการผลิตพืชไร่ พืชผักของเกษตรกรให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเกษตรกรต้องมีความรอบรู้และทันต่อสถานการณ์ที่ส่งผลต่อการผลิต ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาความต้องการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยทำการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตพืชไร่ พืชผัก ทั้งด้านการเตรียมดิน เตรียมพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว โรคและแมลงศัตรูพืช แล้วศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้ง รวมถึงความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรยังขาด หรือยังไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยใช้รูปแบบและวิธีการส่งเสริมการเกษตร เพื่อมุ่งพัฒนาการผลิตก่อให้เกิดรายได้ เกิดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการส่งเสริมการเกษตร และพัฒนาการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งให้สอดคล้องกับสถานการณ์น้ำต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี” มีวิธีการดำเนินการวิจัย เกี่ยวกับ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (population)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้ง ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ปีการเพาะปลูก 2555/56 จำนวน 342 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (sample)

1.2.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่างจาก เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้ง ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ปีการเพาะปลูก 2555/56 จำนวน 342 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) อ้างถึงในจินดา ขลิบทอง (2547 : 91) กำหนดค่าความเชื่อมั่น = 0.05 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ประชากรตัวอย่างหรือกลุ่มตัวอย่าง

N = ประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อน (ในที่นี้กำหนดที่ระดับ 0.05)

$$n = \frac{342}{1 + 342 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{342}{1 + 342 (0.0025)}$$

$$n = 184.36 \text{ หรือ } 184$$

ดังนั้น จะได้กลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นเกษตรกรผู้ผลิตพีชไร้ และพีชผัก ฤดูแล้ง จำนวน 184 ราย

1.2.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละชนิดพีช จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ วิจัยครั้งนี้ 184 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบระดับชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน โดยวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ได้กลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน ตามรายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ชนิดพีช	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. พีชไร้ (เผือก)	143	77
2. พีชผัก (ถั่วฝักยาว)	199	107
รวม	342	184

1.2.3 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย โดยการจับสลากรายชื่อเกษตรกร ผู้ปลูกพีชไร้ พีชผักฤดูแล้งแต่ละชนิด และไปสัมภาษณ์เกษตรกรให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 184 ชุด เป็นคำถามแบบปลายปิด (close – ended question) และคำถามแบบปลายเปิด (open – ended question) แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้ง

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเพาะปลูกพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

2.2 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในลักษณะการใช้แบบสัมภาษณ์ สำหรับสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตเห็ด และถั่วฝักยาว โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

2.2.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องที่จะศึกษา เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานต่างๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิด

2.2.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับแนวคิดในการศึกษา

2.2.3 นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วทั้งฉบับเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ชัดเจน และมีความถูกต้องตามเนื้อหาก่อนที่จะนำไปทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ต่อไป

2.3.2 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองสัมภาษณ์ ประชากรที่ใช้ศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 20 คน ในอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อหาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ตามวิธีการของ Cronbach's alpha โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปใช้สัมภาษณ์ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ตามแบบสัมภาษณ์ ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 184 คน ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1.1 จัดทำแผนการออกเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชน ในตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อขอทราบข้อมูลเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัดและผู้นำชุมชนเพื่อนัดหมายเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

3.1.2 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ที่ต้องใช้เพื่อการสัมภาษณ์

3.1.3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้นัดหมายด้วยตนเอง

3.1.4 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ เมื่อรวบรวมแบบสัมภาษณ์ที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ลงรหัสทำการวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้ง วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการสรุปข้อมูลเบื้องต้น

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร วิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และสถิติทดสอบที (T-test) สำหรับการสรุปข้อมูลเบื้องต้น

เกณฑ์ระดับการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตพืชไร่ และพืชผักตามหลักวิชาการ แบ่งช่วงการปฏิบัติ ดังนี้

การปฏิบัติระดับน้อยที่สุด หมายถึง เกษตรกรมีการปฏิบัติ 10 ข้อ
หรือน้อยกว่า

การปฏิบัติระดับน้อย หมายถึง เกษตรกรมีการปฏิบัติ ระหว่าง 11-15 ข้อ

การปฏิบัติระดับปานกลาง หมายถึง เกษตรกรมีการปฏิบัติ ระหว่าง 16-20 ข้อ

การปฏิบัติระดับมาก หมายถึง เกษตรกรมีการปฏิบัติ ระหว่าง 21-25 ข้อ

การปฏิบัติระดับมากที่สุด หมายถึง เกษตรกรมีการปฏิบัติ 26 ข้อ
หรือมากกว่า

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเพาะปลูกพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และผู้วิจัยทำการเรียบเรียงข้อมูลจากการสำรวจเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ต้องการมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน

ต้องการมาก เท่ากับ 4 คะแนน

ต้องการปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน

ต้องการน้อย เท่ากับ 2 คะแนน

ต้องการน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

นำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่ในแต่ละข้อ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง สำหรับคะแนนน้ำหนักเฉลี่ยแบ่งออกเป็นช่วงๆ ดังนี้ คือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ความต้องการมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ความต้องการมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ความต้องการปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง ความต้องการน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ความต้องการน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ จำนวน 77 คน และพืชผัก จำนวน 107 คน รวม 184 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้ง

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเพาะปลูกพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้ง

1.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร ประสบการณ์การปลูก แหล่งการได้รับข่าวสารความรู้ เกี่ยวกับการผลิต และการเข้ารับการอบรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกรด้านเพศ และอายุ

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	41	53.2	41	38.3
หญิง	36	46.8	66	61.7

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)				
30 ปี หรือน้อยกว่า	3	3.9	10	9.4
31 - 40 ปี	12	15.6	21	19.6
41 - 50 ปี	31	40.2	42	39.3
51 - 60 ปี	18	23.4	27	25.2
61 - 70 ปี	11	14.3	6	5.6
71 ปี หรือมากกว่า	2	2.6	1	0.9
	ค่าต่ำสุด = 22		ค่าต่ำสุด = 20	
	ค่าสูงสุด = 78		ค่าสูงสุด = 74	
	ค่าเฉลี่ย = 49.82		ค่าเฉลี่ย = 46.40	
	ส่วนเบี่ยงเบน		ส่วนเบี่ยงเบน	
	มาตรฐาน = 10.609		มาตรฐาน = 10.308	

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร ด้านเพศ และอายุ ปรากฏผลดังนี้

พืชไร่

เพศ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.2 เป็นเพศชาย และร้อยละ 46.8 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 40.2 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.4 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 15.6 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 14.3 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 3.9 มีอายุ 30 ปี หรือน้อยกว่า และร้อยละ 2.6 มีอายุ 71 ปี หรือมากกว่า โดยมีอายุน้อยที่สุด 22 ปี อายุมากที่สุด 78 ปี อายุเฉลี่ย 49.82 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.609

พืชผัก

เพศ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 38.3 เป็นเพศชาย และร้อยละ 61.7 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 39.3 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมา ร้อยละ 25.2 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 19.6 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 9.4 มีอายุ 30 ปี หรือน้อยกว่า

ร้อยละ 5.6 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี และร้อยละ 0.9 มีอายุ 71 ปี หรือมากกว่า โดยมีอายุน้อยที่สุด 20 ปี อายุมากที่สุด 74 ปี อายุเฉลี่ย 46.40 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.308

ตารางที่ 4.2 สภาพทางสังคมของเกษตรกรด้านการศึกษา

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา				
ไม่ได้รับการศึกษา	14	18.2	2	1.9
ประถมศึกษา	60	77.9	87	81.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	2.6	11	10.3
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	1	1.3	3	2.8
ปริญญาตรี	0	0.0	4	3.7

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรด้านการศึกษา ปรากฏผลดังนี้

เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 77.9 จบชั้นประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 18.2 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 2.6 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 1.3 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ซึ่งไม่มีเกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่คนใดจบปริญญาตรี

เกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 81.3 จบชั้นประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 10.3 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 3.7 จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 2.8 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และร้อยละ 1.9 ไม่ได้รับการศึกษา

ตารางที่ 4.3 สภาพทางสังคมด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน
เกษตรกร

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)				
1 - 2	3	3.9	7	6.5
3 - 4	46	59.7	58	54.2
5 - 6	21	27.3	35	32.7
มากกว่า 6	7	9.1	7	6.6
	ค่าต่ำสุด = 2		ค่าต่ำสุด = 2	
	ค่าสูงสุด = 7		ค่าสูงสุด = 8	
	ค่าเฉลี่ย = 4.21		ค่าเฉลี่ย = 4.28	
	ส่วนเบี่ยงเบน		ส่วนเบี่ยงเบน	
	มาตรฐาน = 1.301		มาตรฐาน = 1.379	
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน				
เกษตรกร				
ไม่เป็น	2	2.6	24	22.4
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	(75)	(97.4)	(83)	(77.6)
กลุ่มเกษตรกร	60	77.9	18	16.8
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	62	80.5	32	29.9
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	12	15.6	10	9.3
กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	62	80.5	22	20.6
กลุ่มลูกค้า ธกส. หรือ	65	84.4	58	54.2
ธนาคารพาณิชย์				

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้

พืชไร่

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ร้อยละ 59.7 มีจำนวนสมาชิก 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 27.3 มีจำนวนสมาชิก 5-6 คน ร้อยละ 9.1 มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 6 คน และร้อยละ 3.9 มีจำนวนสมาชิก 1-2 คน โดยมีสมาชิกในครอบครัวน้อยที่สุด 2 คน มากที่สุด 7 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.21 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.301

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 2.6 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ร้อยละ 97.4 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร โดยร้อยละ 84.4 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. หรือธนาคารพาณิชย์ รองลงมา คือ ร้อยละ 80.5 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ร้อยละ 77.9 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 15.6 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามลำดับ

พืชผัก

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ร้อยละ 54.2 มีจำนวนสมาชิก 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 32.7 มีจำนวนสมาชิก 5-6 คน ร้อยละ 6.6 มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 6 คน และร้อยละ 6.5 มีจำนวนสมาชิก 1-2 คน โดยมีสมาชิกในครอบครัวน้อยที่สุด 2 คน มากที่สุด 8 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.28 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.379

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 22.4 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ร้อยละ 77.6 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร โดยร้อยละ 54.2 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. หรือธนาคารพาณิชย์ รองลงมา คือ ร้อยละ 29.9 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 20.6 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ร้อยละ 16.8 เป็นกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 9.3 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 สภาพทางสังคมด้านประสิทธิภาพการปลูกพืชไร่ พืชผัก

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประสิทธิภาพการปลูก (ปี)				
1 - 5	32	41.5	39	36.4
6 - 10	29	37.7	31	29.0
11 - 15	1	1.3	9	8.4
16 - 20	12	15.6	16	15.0
21 - 25	1	1.3	7	6.5
มากกว่า 25	2	2.6	5	4.7
	ค่าต่ำสุด = 1		ค่าต่ำสุด = 1	
	ค่าสูงสุด = 50		ค่าสูงสุด = 30	
	ค่าเฉลี่ย = 9.74		ค่าเฉลี่ย = 10.86	
	ส่วนเบี่ยงเบน		ส่วนเบี่ยงเบน	
	มาตรฐาน = 8.025		มาตรฐาน = 7.676	

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร ด้านประสิทธิภาพการปลูกพืชไร่ และพืชผัก ปรากฏผลดังนี้

ประสิทธิภาพการปลูกพืชไร่ของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 41.5 มีประสิทธิภาพปลูก 1-5 ปี รองลงมา ร้อยละ 37.7 มีประสิทธิภาพ 6 - 10 ปี ร้อยละ 15.6 มีประสิทธิภาพ 16 - 20 ปี ร้อยละ 2.6 มีประสิทธิภาพมากกว่า 25 ปี และร้อยละ 1.3 มีประสิทธิภาพปลูก 11 - 15 ปี และ 21 - 25 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีมีประสิทธิภาพปลูกพืชไร่น้อยที่สุด 1 ปี มากที่สุด 50 ปี ประสิทธิภาพปลูกพืชไร่เฉลี่ย 9.74 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.025

ประสิทธิภาพการปลูกพืชผักของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 36.4 มีประสิทธิภาพปลูกพืชผัก 1-5 ปี รองลงมา ร้อยละ 29.0 มีประสิทธิภาพ 6 - 10 ปี ร้อยละ 15.0 มีประสิทธิภาพ 16 - 20 ปี ร้อยละ 8.4 มีประสิทธิภาพ 11-15 ปี ร้อยละ 6.5 มีประสิทธิภาพ 21-25 ปี และร้อยละ 4.7 มีประสิทธิภาพปลูกพืชผักมากกว่า 25 ปี โดยเกษตรกรมีประสิทธิภาพปลูกพืชผักน้อยที่สุด 1 ปี มากที่สุด 30 ปี ประสิทธิภาพปลูกพืชผักเฉลี่ย 10.86 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.676

ตารางที่ 4.5 สภาพทางสังคมด้านแหล่งข่าวสารความรู้ และการเข้ารับการอบรมด้านการผลิตของเกษตรกร

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งข่าวสารความรู้ด้านการผลิตของเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)				
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	23	29.9	43	40.2
ญาติพี่น้อง	71	92.2	79	73.8
เพื่อนบ้าน	72	93.5	76	71.0
เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน/บริษัท	0	0.0	2	1.9
สื่อสิ่งพิมพ์	28	36.4	21	19.6
วิทยุ โทรทัศน์	39	50.6	16	15.0
การเข้ารับการอบรม				
ไม่เคย	61	79.2	79	73.8
เคย	(16)	(20.8)	(28)	(26.2)
3 ครั้ง หรือน้อยกว่า	7	9.1	21	19.6
4-5 ครั้ง	7	9.1	7	6.6
6-7 ครั้ง	2	2.6	0	0.0

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพพื้นฐานด้านสังคมเกี่ยวกับแหล่งข่าวสารความรู้ และการเข้ารับการอบรมด้านการผลิตของเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้

พืชไร่

แหล่งข่าวสารความรู้ด้านการผลิตพืชไร่ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 93.5 รับรู้ข่าวสารจากเพื่อนบ้าน รองลงมา ร้อยละ 92.2 จากญาติพี่น้อง ร้อยละ 50.6 จากวิทยุ โทรทัศน์ ร้อยละ 36.4 จากสื่อสิ่งพิมพ์ และร้อยละ 29.9 จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การเข้ารับการอบรม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 79.2 ไม่เคยเข้ารับการอบรมเรื่องการผลิตพืชไร่ ร้อยละ 20.8 เคยเข้ารับการอบรม โดยร้อยละ 9.1 เข้ารับการอบรม 3 ครั้งหรือน้อยกว่า หรือ 4-5 ครั้ง และร้อยละ 2.6 เข้ารับการอบรม 6-7 ครั้ง ตามลำดับ

พืชผัก

แหล่งข่าวสารความรู้ด้านการผลิตพืชผักของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 73.8 รับรู้ข่าวสารจากญาติพี่น้อง รองลงมา ร้อยละ 71.0 จากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 40.2 จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 19.6 จากสื่อสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 15.0 จากวิทยุโทรทัศน์ และร้อยละ 1.9 จากเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน/บริษัท

การเข้ารับการอบรม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 73.8 ไม่เคยเข้ารับการอบรมเรื่องการผลิตพืชผัก ร้อยละ 26.2 เคยเข้ารับการอบรม โดยร้อยละ 19.6 เข้ารับการอบรม 3 ครั้งหรือน้อยกว่า รองลงมา ร้อยละ 6.6 เข้ารับการอบรม 4-5 ครั้ง ตามลำดับ

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ แรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิต จำนวนพื้นที่ปลูก ลักษณะการถือครองที่ดิน ต้นทุนการผลิต ผลผลิต รายได้ แหล่งสินเชื่อในการผลิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 4.6 สภาพทางเศรษฐกิจด้านแรงงานที่ใช้ในการผลิต

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิต				
1 คน	13	16.9	13	12.1
2 คน	49	63.6	63	58.9
3 คน	11	14.3	14	13.1
4 คน หรือมากกว่า	4	5.2	17	15.9
	ค่าต่ำสุด = 1		ค่าต่ำสุด = 1	
	ค่าสูงสุด = 5		ค่าสูงสุด = 6	
	ค่าเฉลี่ย = 2.12		ค่าเฉลี่ย = 2.40	
	ส่วนเบี่ยงเบน		ส่วนเบี่ยงเบน	
	มาตรฐาน = 0.843		มาตรฐาน = 1.063	

จากตารางที่ 4.6 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่ และพืชผัก ด้านจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิต ปรากฏผลดังนี้

จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตพืชไร่ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 63.6 มีจำนวนแรงงานผลิตพืชไร่ในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 16.9 มีแรงงาน 1 คน ร้อยละ 14.3 มีแรงงาน 3 คน และร้อยละ 5.2 มีแรงงาน 4 คนขึ้นไป โดยมีจำนวนแรงงานผลิตพืชไร่ในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน มากที่สุด 5 คน และมีจำนวนแรงงานผลิตพืชไร่ในครัวเรือนเฉลี่ย 2.12 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.843

จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตพืชผัก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 58.9 มีจำนวนแรงงานผลิตพืชผักในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 15.9 มีแรงงาน 4 คนหรือมากกว่า ร้อยละ 13.1 มีแรงงาน 3 คน และร้อยละ 12.1 มีแรงงาน 1 คน โดยมีจำนวนแรงงานผลิตพืชผักในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน มากที่สุด 6 คน และมีจำนวนแรงงานผลิตพืชผักในครัวเรือนเฉลี่ย 2.40 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.063

ตารางที่ 4.7 สภาพทางเศรษฐกิจด้านพื้นที่ปลูก และลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ปลูก				
5 ไร่ หรือน้อยกว่า	21	27.3	67	62.6
6-10 ไร่	37	48.0	27	25.3
11-15 ไร่	10	13.0	5	4.7
16-20 ไร่	6	7.8	4	3.7
21 ไร่ หรือมากกว่า	3	3.9	4	3.7
	ค่าต่ำสุด = 2		ค่าต่ำสุด = 1	
	ค่าสูงสุด = 40		ค่าสูงสุด = 30	
	ค่าเฉลี่ย = 9.73		ค่าเฉลี่ย = 6.23	
	ส่วนเบี่ยงเบน		ส่วนเบี่ยงเบน	
	มาตรฐาน = 6.973		มาตรฐาน = 5.853	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการถือครองที่ดิน				
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
พื้นที่ของตนเอง	46	59.7	65	60.7
พื้นที่เช่า	74	96.1	71	66.3
พื้นที่ของบุคคลอื่นให้ทำกิน	0	0.0	6	5.6
เปล่า				

จากตารางที่ 4.7 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่ และพืชผักด้านพื้นที่ปลูก และลักษณะการถือครอง ปรากฏผลดังนี้

พืชไร่

พื้นที่ปลูกพืชไร่ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 46.7 มีพื้นที่ปลูกพืชไร่ระหว่าง 6-10 ไร่ รองลงมาร้อยละ 29.9 มีพื้นที่ระหว่าง 5 ไร่ หรือน้อยกว่า ร้อยละ 11.7 มีพื้นที่ระหว่าง 11-15 ไร่ ร้อยละ 7.8 มีพื้นที่ระหว่าง 16-20 ไร่ และร้อยละ 3.9 มีพื้นที่ 21 ไร่ หรือมากกว่า โดยเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกพืชไร่น้อยที่สุด 1 ไร่ มากที่สุด 40 ไร่ และเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกพืชไร่เฉลี่ย 9.44 ไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.070

ลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 96.1 พื้นที่ทำการเกษตรเป็นพื้นที่เช่า และรองลงมาร้อยละ 59.7 เป็นพื้นที่ของตนเอง

พืชผัก

พื้นที่ปลูกพืชผัก จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 62.6 มีพื้นที่ปลูกพืชผักระหว่าง 5 ไร่ หรือน้อยกว่า รองลงมาร้อยละ 25.3 มีพื้นที่ระหว่าง 6-10 ไร่ ร้อยละ 4.7 มีพื้นที่ระหว่าง 11-15 ไร่ และร้อยละ 3.7 มีพื้นที่ระหว่าง 16-20 ไร่ และ 2 ไร่ หรือมากกว่า โดยเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกพืชผักน้อยที่สุด 1 ไร่ มากที่สุด 30 ไร่ และเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกพืชผักเฉลี่ย 6.23 ไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.853

ลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 66.3 เป็นพื้นที่เช่า รองลงมา ร้อยละ 60.7 เป็นพื้นที่ของตนเอง และร้อยละ 5.6 เป็นพื้นที่ของบุคคลอื่นให้ทำกินเปล่า

ตารางที่ 4.8 สภาพทางเศรษฐกิจด้านต้นทุน ผลผลิต รายได้และกำไร จากการผลิตพืชไร่ของเกษตรกร

n = 77

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ต้นทุนการผลิตต่อไร่		
15,000 บาท หรือน้อยกว่า	8	10.4
15,001 – 25,000 บาท	27	35.0
25,001 – 35,000 บาท	20	26.0
35,001 – 45,000 บาท	17	22.1
45,001 บาท หรือมากกว่า	5	6.5
ค่าต่ำสุด = 9,600	ค่าสูงสุด = 54,714	
ค่าเฉลี่ย = 28,489.39	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11,091.86	
ผลผลิตพืชไร่ต่อไร่		
1500 กิโลกรัม หรือน้อยกว่า	6	7.8
1,501 – 2,500 กิโลกรัม	13	16.9
2,501 – 3,500 กิโลกรัม	17	22.1
3,501 – 4,500 กิโลกรัม	18	23.4
4,501 กิโลกรัม หรือมากกว่า	23	29.8
ค่าต่ำสุด = 333	ค่าสูงสุด = 6,000	
ค่าเฉลี่ย = 3,592.84	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1,301.191	
รายได้จากการผลิตพืชไร่ต่อไร่		
50,000 บาท หรือน้อยกว่า	12	15.6
50,001 – 70,000 บาท	10	13.0
70,001 – 90,000 บาท	17	22.1
90,001 – 110,000 บาท	19	24.6
110,001 – 130,000 บาท	11	14.3
130,001 บาท หรือมากกว่า	8	10.4
ค่าต่ำสุด = 19,440	ค่าสูงสุด = 150,000	
ค่าเฉลี่ย = 88,488.74	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 32,043.987	

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 77

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
กำไรต่อไร่		
30,000 บาท หรือน้อยกว่า	12	15.6
30,001 – 50,000 บาท	17	22.1
50,001 – 70,000 บาท	22	28.5
70,001 – 90,000 บาท	13	16.9
90,001 บาท หรือมากกว่า	13	16.9
ค่าต่ำสุด = 5,760	ค่าสูงสุด = 117,875	
ค่าเฉลี่ย = 59,999.35	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 26,982.63	

จากตารางที่ 4.8 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ผู้ปลูกพืชไร่ด้านต้นทุนการผลิต รายได้และกำไรของเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้

ต้นทุนในการผลิตพืชไร่ต่อไร่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 35.0 มีต้นทุนในการผลิตพืชไร่ 15,001 - 25,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 26.0 มีต้นทุนในการผลิต 25,001 – 35,000 บาท ร้อยละ 22.1 มีต้นทุนในการผลิต 35,001 – 45,000 บาท ร้อยละ 10.4 มีต้นทุนในการผลิต 15,000 บาท หรือน้อยกว่า และร้อยละ 6.5 มีต้นทุนในการผลิตมากกว่า 45,001 บาท โดยมีต้นทุนในการผลิตพืชไร่ต่ำสุด 9,600 บาท สูงสุด 54,714 บาท ต้นทุนในการผลิตพืชไร่เฉลี่ย 28,489.39 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11,091.86

ผลผลิตพืชไร่ต่อไร่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 29.8 มีผลผลิต 4,501 กิโลกรัม หรือมากกว่า รองลงมา ร้อยละ 23.4 มีผลผลิต 3,501 – 4,500 กิโลกรัม ร้อยละ 22.1 มีผลผลิตน้อยกว่า 2,501 – 3,500 กิโลกรัม ร้อยละ 16.9 มีผลผลิต 1,501 – 2,500 กิโลกรัม และร้อยละ 7.8 มีผลผลิต 1,500 กิโลกรัม หรือน้อยกว่า โดยมีผลผลิตต่ำสุด 333 กิโลกรัม สูงสุด 6,000 กิโลกรัม มีผลผลิตเฉลี่ย 3,592.84 กิโลกรัม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,301.191

รายได้จากการผลิตพืชไร่ต่อไร่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 24.6 มีรายได้ 90,001 – 110,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 22.1 มีรายได้ 70,001 – 90,000 บาท ร้อยละ 15.6 มีรายได้ 50,000 บาท หรือน้อยกว่า ร้อยละ 14.3 มีรายได้ 110,001 – 130,000 บาท ร้อยละ 13.0 มีรายได้ 50,001 – 70,000 บาท และร้อยละ 10.4 มีรายได้ 130,001 บาท หรือมากกว่า โดยมีรายได้ต่ำสุด 19,440 บาท สูงสุด 150,000 บาท มีรายได้เฉลี่ย 88,488.74 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 32,043.987

กำไรจากการผลิตพืชไร่ต่อไร่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 28.5 มีกำไรจากการผลิต 50,001 – 70,000 บาท รองลงมาร้อยละ 22.1 มีกำไร 30,001 – 50,000 บาท ร้อยละ 16.9 มีกำไร 70,001 – 90,000 บาท และ 90,001 บาท หรือมากกว่า และร้อยละ 15.6 มีกำไร 30,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีกำไรต่ำสุด 5,760 บาท สูงสุด 117,875 บาท มีกำไรเฉลี่ย 59,999.35 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 26,982.63

ตารางที่ 4.9 สภาพทางเศรษฐกิจด้านต้นทุน ผลผลิต รายได้ และกำไรจากการผลิตพืชผักของเกษตรกร

n = 107

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ต้นทุนการผลิตต่อไร่		
2,000 บาท หรือน้อยกว่า	13	12.1
2,001 – 4,000 บาท	24	22.4
4,001 – 6,000 บาท	22	20.6
6,001 – 8,000 บาท	23	21.5
8,001 – 10,000 บาท	15	14.0
10,001 บาท หรือมากกว่า	10	9.4
ค่าต่ำสุด = 700	ค่าสูงสุด = 12,500	
ค่าเฉลี่ย = 5,636.09	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2,993.612	
ผลผลิตพืชผักต่อไร่ (กิโลกรัม)		
200 กิโลกรัม หรือน้อยกว่า	20	18.7
201 – 500 กิโลกรัม	28	26.2
501 - 700 กิโลกรัม	19	17.8
701 - 900 กิโลกรัม	16	14.9
901 กิโลกรัม หรือมากกว่า	24	22.4
ค่าต่ำสุด = 100	ค่าสูงสุด = 1,250	
ค่าเฉลี่ย = 589.21	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 329.732	

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n = 107

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากการผลิตพืชผักต่อไร่		
3,000 บาท หรือน้อยกว่า	13	12.2
3,001 – 6,000 บาท	18	16.8
6,001 – 9,000 บาท	32	29.9
9,001 – 12,000 บาท	21	19.6
12,001 บาท หรือมากกว่า	23	21.5
ค่าต่ำสุด = 1,400	ค่าสูงสุด = 16,000	
ค่าเฉลี่ย = 8,378.24	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4,010.707	
กำไรจากการผลิตพืชผักต่อไร่		
1,000 บาท หรือน้อยกว่า	15	14.0
1,001 – 3,000 บาท	45	42.1
3,001 – 5,000 บาท	31	29.0
5,001 – 7,000 บาท	9	8.4
7,001 บาท หรือมากกว่า	7	6.5
ค่าต่ำสุด = 187	ค่าสูงสุด = 9,375	
ค่าเฉลี่ย = 3,068.48	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2,103.11	

จากตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ผู้ปลูกพืชผักด้านต้นทุนการผลิต ผลผลิต รายได้ และกำไรของเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้

ต้นทุนในการผลิตพืชผักต่อปีเพาะปลูก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 22.4 มีต้นทุนในการผลิต 2,001-4,000 บาท รองลงมาร้อยละ 21.5 มีต้นทุนในการผลิต 6,001-8,000 บาท ร้อยละ 20.6 มีต้นทุนในการผลิต 4,001-6,000 บาท ร้อยละ 14.0 มีต้นทุนในการผลิต 8,001-10,000 บาท ร้อยละ 12.1 มีต้นทุนในการผลิต 10,000 หรือน้อยกว่า และร้อยละ 9.4 มีต้นทุนในการผลิต 10,001 บาท หรือมากกว่า โดยมีต้นทุนในการผลิตพืชผักต่อไร่ต่ำสุด 700 บาท มากที่สุด 12,500 บาท ต้นทุนในการผลิตพืชผักเฉลี่ย 5,636.09 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2,993.612

ผลผลิตพืชผักต่อไร่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 26.2 มีผลผลิต 201-500 กิโลกรัม รองลงมา ร้อยละ 22.4 มีผลผลิต 901 กิโลกรัม หรือมากกว่า ร้อยละ 18.7 มีผลผลิต 200 กิโลกรัม หรือน้อยกว่า ร้อยละ 17.8 มีผลผลิต 501-700 กิโลกรัม และร้อยละ 14.9 มีผลผลิต 701-900 กิโลกรัม โดยมีผลผลิตต่ำสุด 100 กิโลกรัม สูงสุด 1,250 กิโลกรัม มีผลผลิตเฉลี่ย 589.21 กิโลกรัม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 329.732

รายได้จากการผลิตพืชผักต่อไร่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 29.9 มีรายได้ 6,001-9,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 21.5 มีรายได้ 12,001 บาท หรือมากกว่า ร้อยละ 19.6 มีรายได้ 9,001-12,000 บาท ร้อยละ 16.8 มีรายได้ 3,001-6,000 บาท และร้อยละ 12.2 มีรายได้ 3,000 บาท หรือน้อยกว่า โดยมีรายได้ต่ำสุด 1,400 บาท สูงสุด 16,000 บาท มีรายได้เฉลี่ย 8,378.24 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4,010.707

กำไรจากการผลิตพืชผักต่อไร่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 42.1 มีกำไรจากการผลิต 1,001 – 3,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 29.0 มีกำไร 3,001 – 5,000 บาท ร้อยละ 14.0 มีกำไร 1,000 บาท หรือน้อยกว่า ร้อยละ 8.4 มีกำไร 5,001 – 7,000 บาท และร้อยละ 6.5 มีกำไร 7,001 บาท หรือมากกว่า โดยมีกำไรต่ำสุด 187 บาท สูงสุด 9,375 บาท มีกำไรเฉลี่ย 3,068.48 บาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2,103.11

ตารางที่ 4.10 สภาพทางเศรษฐกิจด้านเงินออม และแหล่งเงินทุน

รายการ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เงินออม				
ไม่มีเงินออม	35	45.5	41	38.3
มีเงินออม	42	54.5	66	61.7
แหล่งเงินทุนในการผลิต				
เงินทุนตนเอง	7	9.1	26	24.3
กู้ยืม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	(70)	(90.9)	(81)	(75.7)
ญาติพี่น้อง	52	67.5	45	42.1
สถาบันการเงิน	48	62.3	13	12.1
สหกรณ์	59	76.6	39	36.4
กลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	34	44.2	17	15.9
พ่อค้า/นายทุน	59	76.6	30	28.0

จากตารางที่ 4.10 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผัก ด้านเงินออม และแหล่งเงินทุน ปรากฏผลดังนี้

พืชไร่

เงินออม พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 54.5 มีเงินออมในครัวเรือน และร้อยละ 45.5 ไม่มีเงินออม

แหล่งเงินทุนในการผลิตพืชไร่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 9.1 ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตพืชไร่ ร้อยละ 90.9 กู้ยืมเงิน โดยร้อยละ 76.6 กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ และพ่อค้า/นายทุน รองลงมา ร้อยละ 67.5 กู้ยืมจากญาติพี่น้อง ร้อยละ 62.3 กู้ยืมจากสถาบันการเงิน และร้อยละ 44.2 กู้ยืมเงินจากกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ตามลำดับ

พืชผัก

เงินออม พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 61.7 มีเงินออมในครัวเรือน และร้อยละ 38.3 ไม่มีเงินออม

แหล่งเงินทุนในการผลิตพืชผัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 24.3 ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตพืชผัก ร้อยละ 75.7 กู้ยืมเงิน โดยร้อยละ 42.1 กู้ยืมจากญาติพี่น้อง รองลงมา ร้อยละ 36.4 กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ ร้อยละ 28.0 กู้ยืมเงินจากพ่อค้า/นายทุน ร้อยละ 15.9 กู้ยืมเงินจากกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร และร้อยละ 12.1 กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ตามลำดับ

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

2.1 การผลิตพืชไร่ เป็นการศึกษาสภาพการผลิตของเกษตรกร ได้แก่ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และ โรคและแมลงศัตรูพืช ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4.11 การปฏิบัติตามหลักวิชาการเกี่ยวกับการผลิตพืชไร่

n = 77

ประเด็น	ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
การเตรียมดิน		
ใช้รถแทรกเตอร์ไถตะ	75	97.4
ตากดินไว้ระยะหนึ่ง แล้วไถย่อยดิน	76	98.7
ใส่ปุ๋ยขาว เพื่อลดความเป็นกรดของดิน	68	88.3
ใช้รถแทรกเตอร์ยกร่องห่างกัน 1-1.20 เมตร	74	96.1

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 77

ประเด็น	ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
การเตรียมพันธุ์		
ไถพรวนดิน 1 ครั้ง	44	57.1
คัดขนาดหัวพันธุ์เผือกที่มีขนาดเท่ากัน	70	90.9
ปูลูเข้ากลบหนา 1-2 นิ้ว / วางเผือก / ไข่กลบทับบางๆ รดน้ำ	76	98.7
ย้ายกล้าเผือกเมื่ออายุประมาณ 2-3 สัปดาห์	75	97.4
การปลูก		
<u>การปลูกแบบแถวเดี่ยว</u>		
นำลูกเผือกที่แตกใบ 1-2 ใบ ไปปลูกลงแปลงแบบดำน	63	81.8
ระยะปลูกระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระหว่างแถว 100 ซม.	64	83.1
ทำการพูนโคน เมื่อเผือกตั้งตัวได้	65	84.4
<u>การปลูกแบบแถวคู่</u>		
ขร่องแต่ละร่องห่างกันประมาณ 120-150 เซนติเมตร	71	92.2
นำลูกเผือกที่เตรียมเพาะชำแล้วมีใบ 1-2 ใบ มาปลูก	72	93.5
ปลูกแบบแถวคู่ โดยใช้ระยะระหว่างต้น 50 เซนติเมตร	68	88.3
ระหว่างแถว 40 เซนติเมตร		
การดูแลรักษา		
<u>การให้น้ำ</u>		
ปล่อยน้ำท่วมแปลงเป็นระยะ ให้น้ำสูงกว่าผิวดิน 10-15 ซม.	75	97.4
ปล่อยน้ำเข้าตามร่องดิน	77	100.0
<u>การใส่ปุ๋ย</u>		
ใส่ปุ๋ยคอกแห้ง หุยมะ 2-3 กำมือ หรือใส่ลงบนแปลง	55	71.4
ปลูกช่วงไถพรวน		
หลังย้ายปลูกได้ประมาณ 1 เดือน หรือก่อนพูนโคนทำร่อง	76	98.7
ควรใส่ปุ๋ย 15-15-15 หรือ 25-7-7 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่		
เผือกอายุ 2 เดือนขึ้นไป ควรจะใส่ปุ๋ยเร่งหัว เช่น ปุ๋ยสูตร	68	88.3
13-13-21 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่		

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 77

ประเด็น	ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
การกำจัดวัชพืช และการแต่งหน่อ		
กำจัดวัชพืชและกลบโคนด้วยดิน โคลนทุกเดือน	43	55.8
ถ้าเผือกแตกหน่อมากเกินไป ใช้เสียมแซะหน่อข้างออกให้หมด	76	98.7
การเก็บเกี่ยว และเก็บรักษา		
เตรียมเหล็กแหลงขนาด 5 หุน ยาว 1 เมตร 25 เซนติเมตร	72	93.5
แทงเหล็กแหลมลงไปที่โคนเผือก โนมก้านเหล็กเอียงทำมุมกับพื้นดิน 45 องศา	72	93.5
หมุนเหล็กคว้านรอบ โคนคั้นเผือกเป็นครึ่งวงกลมทั้ง 2 ด้านของต้น แล้วดึงเอาหัวเผือกขึ้นมา	72	93.5
นำเผือกไปไว้ในที่ร่มเงา มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก	75	97.4
แยกดินกับหัวและแยกรากแขนง คัดแยกหัวแต่ละขนาด แล้วบรรจุใส่ภาชนะที่เหมาะสม	75	97.4
โรคและแมลงศัตรูเผือก		
เปลี้ยอ่อน ใช้ไคเมทโรเอท หรือ ไคเมครอน ผสมน้ำฉีดพ่นให้ทั่วใบ	71	92.2
หนอนกัดกินใบใช้ แลนเนท หรือ ไซเปอร์เมทริน ผสมน้ำฉีดพ่นที่ใบ	77	100.0
โรคใบไหม้		
ตัดใบที่เป็นโรคเผาทำลาย	5	6.5
ใช้สารเคมี ริโดมิล คูปราวิ ฉีดพ่น 3-5 วันต่อครั้ง	68	88.3

จากตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาสภาพการผลิตพืชไร่ของเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้ การเตรียมดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหลักวิชาการ โดยเกษตรกร ร้อยละ 98.7 ตากดินไว้ระยะหนึ่ง แล้วไถย่อยดิน ร้อยละ 97.4 ใช้รถแทรกเตอร์ไถตะ ร้อยละ 96.1 ใช้รถแทรกเตอร์ยกร่องห่างกัน 1-1.20 เมตร และร้อยละ 97.4 ใส่ปูนขาว เพื่อลดความเป็นกรดของดิน

การเตรียมพันธุ์ พบว่า เกษตรกรปฏิบัติตามหลักวิชาการมากที่สุด ร้อยละ 98.7 การปุ๋ยใช้แล้วกลับหน้าประมาณ 1-2 นิ้ว / วางเปลือก / ใช้กลับทับบางๆ รดน้ำ ร้อยละ 97.4 ย้ายกล้าเปลือกเมื่ออายุประมาณ 2-3 สัปดาห์ ร้อยละ 90.9 คัดขนาดหัวพันธุ์เปลือกที่มีขนาดเท่ากัน และ ร้อยละ 57.1 ไถพรวนดิน 1 ครั้ง

การปลูก พบว่า การปลูกเปลือกแบบแถวเดี่ยวของเกษตรกร ร้อยละ 84.4 ทำการพูนโคน เมื่อเปลือกตั้งตัวได้ ร้อยละ 83.1 ระยะปลูกระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระหว่างแถว 100 ซม. และ ร้อยละ 81.8 นำลูกเปลือกที่แตกใบ 1-2 ใบ ไปปลูกลงแปลงแบบคานา ในส่วนของการปลูกแบบแถวคู่ เกษตรกรร้อยละ 93.5 นำลูกเปลือกที่เตรียมเพาะชำแล้วมีใบ 1-2 ใบ มาปลูก ร้อยละ 92.2 ยกร่องแต่ละร่องห่างกันประมาณ 120-150 เซนติเมตร และ ร้อยละ 88.3 ปลูกแบบแถวคู่ โดยใช้ระยะระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระหว่างแถว 40 เซนติเมตร

การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100 ปล่อยน้ำเข้าตามร่องดิน และ ร้อยละ 97.4 ปล่อยน้ำท่วมแปลงเป็นระยะโดยให้น้ำสูงกว่าผิวดิน 10-15 ซม. การใส่ปุ๋ย เกษตรกร ร้อยละ 98.7 หลังย้ายปลูกได้ประมาณ 1 เดือน ใส่ปุ๋ย 15-15-15 หรือ 25-7-7 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 88.3 เปลือกอายุ 2 เดือนขึ้นไป ใส่ปุ๋ยเร่งหัว ร้อยละ 71.4 ใส่ปุ๋ยคอกแห้ง หลุมละ 2-3 กำมือ หรือใส่ลงบนแปลงปลูกช่วงไถพรวน

การกำจัดวัชพืช และการแตกหน่อ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 98.7 ใช้เสียมแซะหน่อข้างออกเมื่อเปลือกแตกหน่อมากเกินไป และร้อยละ 55.8 กำจัดวัชพืชและกลบโคนด้วยดินโคลนทุกเดือน

การเก็บเกี่ยว และเก็บรักษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.4 เก็บเปลือกไปไว้ในที่ร่มเงา มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และแยกดินกับหัวและแยกรากแขนง คัดแยกหัวแต่ละขนาด แล้วบรรจุใส่ภาชนะที่เหมาะสม ร้อยละ 93.5 เตรียมเหล็กแหลมขนาด 5 หุน ยาว 1 เมตร 25 เซนติเมตร แทงเหล็กแหลมลงไปโคนเปลือก โน้มก้านเหล็กเอียงทำมุมกับพื้นดิน 45 องศา และหมุนเหล็กคว้านรอบโคนคั้นเปลือกเป็นครึ่งวงกลมทั้ง 2 ด้านของต้น แล้วดึงเอาหัวเปลือกขึ้นมา

โรคและแมลงศัตรูเปลือก พบว่า เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100 ใช้เลนเนท หรือไซเปอร์เมทริน ผสมน้ำฉีดพ่นที่ใบเพื่อกำหนดเพลี้ยอ่อน ร้อยละ 92.2 ใช้ไดเมทโทเอท หรือ ไดเมครอน ผสมน้ำฉีดพ่นทั่วใบเพื่อกำจัดหนอนกัดกินใบ ร้อยละ 88.3 ใช้สารเคมี ริโดมิล คูปราวิ ฉีดพ่น 3-5 วันต่อครั้ง เพื่อกำจัดโรคใบไหม้ และมีเกษตรกรเพียง ร้อยละ 6.5 เท่านั้นที่ตัดใบที่เป็นโรคเผาทำลาย

2.2 การผลิตพืชผัก เป็นการศึกษาสภาพการผลิตของเกษตรกร ได้แก่ การเตรียมดิน เตรียมพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และโรคและแมลงศัตรูพืช ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4.12 การปฏิบัติตามหลักวิชาการเกี่ยวกับการผลิตพืชผัก

ประเด็น	ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
n = 107		
การเตรียมดิน		
ไถดินลึก 20 เซนติเมตร	104	97.2
ใส่ปุ๋ยคอกรองพื้นอัตรา 2 ตัน/ไร่ และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 30 กิโลกรัม/ไร่	62	57.9
ทิ้งดินไว้ 2-3 อาทิตย์	82	76.6
การปลูก		
ระยะปลูก ระหว่างแถว 70-100 เซนติเมตร ระหว่างต้น 40-50 เซนติเมตร	101	94.4
หยอดเมล็ด 3 เมล็ด/หลุม	103	96.3
กลบเมล็ดด้วยแกลบ หรือปุ๋ยคอก 2-3 กำมือ/หลุม	54	50.5
หลังปลูก 7-15 วัน เมื่อเริ่มมีใบ 2-3 ใบ เลือกลงที่สมบูรณ์ไว้ 2 ต้น/หลุม	98	91.6
การดูแลรักษา		
<u>การให้น้ำ</u>		
หลังหยอดเมล็ด ควรให้น้ำทุกวัน	67	62.6
ไม่ให้น้ำในช่วงติดดอกออกผล เพราะจะทำให้ดอกร่วง และไม่ติดผล หรือฝักอาจไม่สมบูรณ์	64	59.8
<u>การทำค้าง</u> ทำค้างให้กับถั่วฝักยาว		
102	95.3	
<u>การใส่ปุ๋ย</u>		
หลังปลูก 20 วัน ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 20 กิโลกรัม/ไร่	81	75.7
สำหรับในช่วงออกดอกและติดผลให้ใส่ปุ๋ยสูตร 13-13-21 อัตรา 30-50 กิโลกรัม/ไร่ โดยทยอยใส่ 15 วัน/ครั้ง	87	81.3

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n = 107

ประเด็น	ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
การกำจัดวัชพืช		
ก่อนถ่วงอก ฉีดสารแลสโซ อัตรา 450 ซีซี ผสมน้ำ 60 ลิตร	67	62.6
พ่นหลังปลูกในขณะที่ดินยังมีความชื้นอยู่		
หลังถ่วงฝักยาวออก ให้ใช้วิธีคายน้ำด้วยจอบ	91	85.0
การเก็บเกี่ยว และเก็บรักษา		
ถ่วงพันธุ์หนักจะเริ่มเก็บฝักได้เมื่ออายุประมาณ 50-60 วัน	105	98.1
ถ่วงพันธุ์เบาจะเก็บฝักได้เมื่ออายุ 50-55 วัน	103	96.3
เก็บในเวลาเช้าหรือเย็น ควรรีบเก็บเข้าร่วมทันที	106	99.1
ทยอยเก็บ 2-3 วัน/ครั้ง	60	56.1
คัดขนาดฝักสั้น ยาว ให้ได้ขนาดใกล้เคียงกันมัดหัวด้วยหนังยาง	104	97.2
เมื่อเก็บเกี่ยวฝักหมดแล้ว ควรไถกลบ เพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน	83	77.6
โรคและแมลงศัตรูถ่วงฝักยาว		
โรคใบจุด ใช้ไดเทนเอ็ม 45 เคอโรซาน บาวีสตินหรือเบนเลท	66	61.7
โรคราสนิม		
ใช้กำมะถันผงชนิดละลายน้ำ อัตรา 30-40 กรัม/น้ำ 20 ลิตร	63	58.9
ใช้สารเคมีแพลนท์แกวซ์ อัตรา 10-20 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร	57	53.3
โรคราแป้ง		
ใช้กำมะถันผงชนิดละลายน้ำ อัตรา 30-40 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่น	61	57.0
สัปดาห์ละครั้ง		
ใช้คาร์บอนด์ไดออกไซด์หรือซาฟรอน ฉีดพ่น 7-10 วัน	70	65.4
โรคใบด่าง เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปราศจากโรค	67	62.6
หนอนแมลงวันเจาะต้นถ่วง ใช้สารเคมีพอกคาร์โบฟูราน เช่น ฟู	64	59.8
ราดานหรือคูราแทร์ รองก้นหลุม อัตรา 2 กรัม/หลุม		

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n = 107

ประเด็น	ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ
โรคและแมลงศัตรูถั่วฝักยาว (ต่อ)		
หนอนเจาะฝักถั่ว ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงที่มีฤทธิ์ตกค้างสั้น จำพวกเฟนวาเลอเรท ได้แก่ ชุมิไซดิน ชุมิ 35 หรือจำพวกไซเปอร์เมทริน ได้แก่ ชิมบุซ เป็นต้น	80	74.8
เพลี้ยอ่อน ใช้สารเคมีเซพวินฉีดพ่น	78	72.9
การคัดเลือกและเก็บรักษามะลัดพันธุ์		
การปลูกเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ ปลูกในช่วงมกราคม ถึงกุมภาพันธ์	67	62.6
ตากแดด 3-4 แดด ให้แห้งสนิท	71	66.4
คลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารกันแมลง	80	74.8
เก็บไว้ในถังปิดมิดชิด ถุงพลาสติก แล้วเก็บในที่เย็น อากาศแห้ง	74	69.2

จากตารางที่ 4.12 ผลการศึกษาสภาพการผลิตพืชผักของเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้
การเตรียมดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหลักวิชาการ โดยเกษตรกร ร้อยละ 97.2 ไถดินลึก 20 เซนติเมตร รองลงมาร้อยละ 76.6 ทิ้งดินไว้ 2-3 อาทิตย์ และร้อยละ 57.9 ใส่ปุ๋ยคอกรองพื้นอัตรา 2 ตัน/ไร่ และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15

การปลูก พบว่า การปลูกถั่วลิสงของเกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหลักวิชาการ โดย ร้อยละ 96.3 หยอดเมล็ด 3 เมล็ด/หลุม ร้อยละ 94.4 วางระยะปลูกระหว่างแถว 70-100 เซนติเมตร ระหว่างต้น 40-50 เซนติเมตร ร้อยละ 91.6 หลังปลูก 7-15 วัน เมื่อเริ่มมีใบ 2-3 ใบ เลือกต้นที่สมบูรณ์ไว้ 2 ต้น/หลุม และ ร้อยละ 50.5 กลบเมล็ดด้วยแกลบ หรือปุ๋ยคอก 2-3 กำมือ/หลุม

การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 95.3 ทำค้างให้กับถั่วฝักยาว รองลงมา ร้อยละ 81.3 ให้น้ำในช่วงออกดอกและติดผล สูตร 13-13-21 อัตรา 30-50 กิโลกรัม/ไร่ โดยทยอยใส่ 15 วัน/ครั้ง ร้อยละ 75.7 ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 20 กิโลกรัม/ไร่ หลังปลูก 20 วัน ร้อยละ 62.6 ให้น้ำทุกวันหลังหยอดเมล็ด และร้อยละ 59.8 ให้น้ำในช่วงติดดอกออกฝัก เพราะจะทำให้ดอก ร่วง และไม่ติดฝัก หรือฝักอาจไม่สมบูรณ์

การกำจัดวัชพืช พบว่า เกษตรกรร้อยละ 85.0 ใช้วิธีดายหญ้าด้วยจอบ และร้อยละ 62.6 ก่อนถั่วงอก นีดสารแลสโซ อัตรา 450 ซีซี ผสมน้ำ 60 ลิตร พ่นหลังปลูกในขณะที่ดินยังมีความชื้นอยู่

การเก็บเกี่ยว และเก็บรักษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 99.1 เก็บในเวลาเช้าหรือเย็น ควรรีบเก็บเข้าร่วมทันที รองลงมา ร้อยละ 98.1 ถั่วพันธุ์หนักจะเริ่มเก็บฝักได้เมื่ออายุประมาณ 50-60 วัน ร้อยละ 97.2 คัดขนาดฝักสั้น ยาว ให้ได้ขนาดใกล้เคียงกัน มัดหัวด้วยหนังยาง ร้อยละ 96.3 ถั่วพันธุ์เบา จะเก็บฝักได้เมื่ออายุ 50-55 วัน ร้อยละ 77.6 เมื่อเก็บเกี่ยวฝักหมดแล้ว ไถกลบเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสด บำรุงดิน และร้อยละ 56.1 ทนอยเก็บ 2-3 วัน/ครั้ง

โรคและแมลงศัตรูถั่วฝักยาว พบว่า เมื่อเกษตรกรพบโรคราแป้ง ร้อยละ 65.4 ใช้คาราเทนหรือซาพรอน ฉีดพ่น 7-10 วัน และร้อยละ 57.0 ใช้กำมะถันผงชนิดละลายน้ำ อัตรา 30-40 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่นสัปดาห์ละครั้ง โรคราสนิม ร้อยละ 58.9 ใช้กำมะถันผงชนิดละลายน้ำ อัตรา 30-40 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่นสัปดาห์ละครั้ง และร้อยละ 53.3 ใช้สารเคมีแพลนท์เวกซ์ อัตรา 10-20 กรัม ต่อ น้ำ 20 ลิตร โรคใบด่าง ร้อยละ 62.6 เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปราศจากโรค โรคใบจุด ร้อยละ 61.7 ใช้สารไดเทนเอ็ม 45 เคนโรซาน บาวิสติน หรือเบนเลท ในส่วนของแมลงศัตรูถั่วฝักยาว เมื่อเกษตรกรพบหนอนเจาะฝักถั่ว ร้อยละ 59.8 ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงที่มีฤทธิ์ตกค้างสั้น จำพวกเฟนวาเลอเรท หรือไซเปอร์เมทริน เพ็ลลิวอน ร้อยละ 72.9 ใช้สารเคมีเซฟวินฉีดพ่น หนอนแมลงวันเจาะต้นถั่ว ร้อยละ 59.8 ใช้สารเคมีพวกคาร์โบฟูราน เช่น ฟุราดานหรือคูราแทร์ รองกันหลุม อัตรา 2 กรัม/หลุม

การคัดเลือกและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 74.8 ปลูกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารกันแมลง รองลงมา ร้อยละ 69.2 เก็บเมล็ดไว้ในถังปิดมิดชิด หรือถุงพลาสติก แล้วเก็บในที่เย็น มีอากาศแห้ง ร้อยละ 66.4 ตากแดดฝัก 3-4 แดด จนแห้งสนิท และ ร้อยละ 62.6 ปลูกเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ ในช่วงมกราคม ถึงกุมภาพันธ์

เมื่อพิจารณาระดับการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตพืชไร่ และพืชผัก ตามหลักวิชาการ โดยรวมคะแนนที่ได้ของเกษตรกรแต่ละคนนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อแสดงระดับการปฏิบัติของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ระดับการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตพืชไร่และพืชผักตามหลักวิชาการ

การปฏิบัติ	พืชไร่ (n = 77)		พืชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับน้อยที่สุด (10 ข้อ หรือน้อยกว่า)	1	1.3	2	1.9
ระดับน้อย (11-15 ข้อ)	1	1.3	11	10.3
ระดับปานกลาง (16-20 ข้อ)	3	3.9	18	16.8
ระดับมาก (21 – 25 ข้อ)	18	23.4	29	27.1
ระดับมากที่สุด (26 ข้อหรือมากกว่า)	54	70.1	47	43.9
	ต่ำสุด = 8		ต่ำสุด = 9	
	สูงสุด = 30		สูงสุด = 33	
	ค่าเฉลี่ย = 26.22		ค่าเฉลี่ย = 24.50	
	ส่วนเบี่ยงเบน		ส่วนเบี่ยงเบน	
	มาตรฐาน = 3.618		มาตรฐาน = 6.812	

จากตารางที่ 4.13 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นระดับการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตพืชไร่และพืชผักตามหลักวิชาการ ปรากฏผลดังนี้

พืชไร่ พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ ร้อยละ 70.1 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งปฏิบัติอยู่ระหว่าง 26 ข้อหรือมากกว่า รองลงมา ร้อยละ 23.4 มีการปฏิบัติระดับมาก ปฏิบัติระหว่าง 21 – 25 ข้อ ร้อยละ 3.9 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ปฏิบัติระหว่าง 16 – 20 ข้อ และร้อยละ 1.3 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ปฏิบัติระหว่าง 11 – 15 ข้อ และระดับน้อยที่สุด ปฏิบัติระหว่าง 10 ข้อหรือน้อยกว่า โดยเกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด 8 ข้อ ปฏิบัติสูงที่สุด 30 ข้อ เฉลี่ยปฏิบัติ 26.22 ข้อ

พืชผัก พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก ร้อยละ 43.9 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งปฏิบัติอยู่ระหว่าง 26 ข้อหรือมากกว่า รองลงมา ร้อยละ 27.1 มีการปฏิบัติระดับมาก ปฏิบัติระหว่าง 21 – 25 ข้อ ร้อยละ 16.8 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ปฏิบัติระหว่าง 16 – 20 ข้อ ร้อยละ 10.3 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ปฏิบัติระหว่าง 11 – 15 ข้อ และร้อยละ 1.9 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด ปฏิบัติระหว่าง 10 ข้อหรือน้อยกว่า โดยเกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด 9 ข้อ ปฏิบัติสูงที่สุด 33 ข้อ เฉลี่ยปฏิบัติ 24.50 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตพีชไร่ พีชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตของเกษตรกร เป็นการศึกษาปัญหาในการผลิตพีชไร่ และพีชผักของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 4.14 ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตพีชไร่ และพีชผักของเกษตรกร

ปัญหา	พีชไร่ (n = 77)		พีชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิต	39	50.6	90	84.1
2. ขาดแคลนเงินทุน	43	55.8	91	85.0
3. แรงงานทำการเกษตรไม่เพียงพอ	44	57.1	91	85.0
4. น้ำต้นทุนของชลประทานไม่เพียงพอ	44	57.1	88	82.2
5. ปริมาณน้ำที่ส่งให้ตามรอบเวรไม่เพียงพอ	44	57.1	88	82.2
6. น้ำชลประทานเข้าถึงไม่สะดวก	41	53.2	90	84.1
7. คลองชลประทานชำรุดเสียหาย	31	40.3	89	83.2
8. มีการแก่งแย่งน้ำกัน	30	39.0	90	84.1
9. ค่าเช่าที่ดินแพง	71	92.2	97	90.6
10. ขาดแคลนที่ดินทำกิน	64	83.1	95	88.8
11. ขาดแคลนเครื่องจักร เครื่องมือทางการเกษตร	63	81.8	96	89.7
12. ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พีชผัก	66	85.7	95	88.8
13. โรคแมลงศัตรูพีชระบาด	75	97.4	104	97.2
14. เคมิภัณฑ์เกษตรมีราคาแพง	75	97.4	104	97.2

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ปัญหา	พีชไร้ (n = 77)		พีชผัก (n = 107)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
15. ราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน (เสี่ยงขาดทุน)	75	97.4	105	98.1
16. ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้า คนกลาง	73	94.8	103	96.3
17. ตลาดรับซื้อผลผลิตมีน้อย	35	45.5	92	86.0
18. การคมนาคมระหว่างไร้นากับ ตลาดไม่สะดวก	28	36.4	84	78.5

จากตารางที่ 4.14 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงปัญหาการผลิตพีชไร้ และพีชผักของเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้

การผลิตพีชไร้ ปัญหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่พบมากที่สุด คือ เกษตรกรร้อยละ 97.4 พบปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชระบาด เคมีภัณฑ์เกษตรมีราคาแพง และราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน ร้อยละ 94.8 ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 92.2 ปัญหาค่าเช่าที่ดินแพง ร้อยละ 85.7 ขาดแคลนหัวพันธุ์ ร้อยละ 83.1 ขาดแคลนที่ดินทำกิน ร้อยละ 81.8 ขาดแคลนเครื่องจักร เครื่องมือทางการเกษตร ร้อยละ 57.1 พบปัญหาแรงงานทำการเกษตรไม่เพียงพอ น้ำต้นทุนของชลประทานไม่เพียงพอ และปริมาณน้ำที่ส่งให้ตามรอบเวรไม่เพียงพอ ร้อยละ 55.8 ขาดแคลนเงินทุน ร้อยละ 53.2 น้ำชลประทานเข้าถึงไม่สะดวก ร้อยละ 50.6 ขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิต ร้อยละ 45.5 ตลาดรับซื้อผลผลิตมีน้อย ร้อยละ 40.3 คลองชลประทานชำรุดเสียหาย ร้อยละ 39.0 มีการแย่งน้ำ และร้อยละ 36.4 การคมนาคมระหว่างไร้นากับตลาดไม่สะดวก

การผลิตพีชผัก ปัญหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่พบมากที่สุด คือ เกษตรกรร้อยละ 98.1 พบปัญหาราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน รองลงมาร้อยละ 97.2 เคมีภัณฑ์เกษตรมีราคาแพง และโรคแมลงศัตรูพืชระบาด ร้อยละ 96.3 ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 90.6 ค่าเช่าที่ดินแพง ร้อยละ 89.7 ขาดแคลนเครื่องจักร เครื่องมือทางการเกษตร ร้อยละ 88.8 ขาดแคลนที่ดินทำกิน และขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พีชผัก ร้อยละ 86.0 ตลาดรับซื้อผลผลิตมีน้อย ร้อยละ 85.0 ขาดแคลนเงินทุน และแรงงานทำการเกษตรไม่เพียงพอ ร้อยละ 84.1 ขาดความรู้และเทคโนโลยี

ในการผลิต น้ำชลประทานเข้าถึงไม่สะดวก และมีการแก่งแย่งน้ำกัน ร้อยละ 83.2 คลองชลประทานชำรุดเสียหาย ร้อยละ 82.2 น้ำต้นทุนของชลประทานไม่เพียงพอ และปริมาณน้ำที่ส่งให้ตามรอบเวรไม่เพียงพอ และร้อยละ 78.5 การคมนาคมระหว่างไร่นากับตลาดไม่สะดวก

3.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ พืชผัก จากการศึกษาการผลิตพืชไร่ และพืชผัก เกษตรกรมีข้อเสนอแนะจำแนกรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผัก

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
พืชไร่ (n = 77)		
1. จัดฝึกอบรมในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลง	38	49.4
2. จัดหาแหล่งพันธุ์ดีให้กับเกษตรกร	24	31.2
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแล และจัดสรรน้ำชลประทานให้เพียงพอตลอดการเพาะปลูก	8	10.4
4. หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช	41	53.2
พืชผัก (n = 107)		
1. จัดอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตพืชผัก	31	29.0
2. จัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต	17	15.9
3. สนับสนุนน้ำให้เพียงพอต่อการเพาะปลูก	23	21.5
4. จัดอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตสารป้องกันกำจัดโรคและแมลง	48	44.9
5. ควบคุมราคาไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง	54	50.5

จากตารางที่ 4.15 ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตพืชไร่ และพืชผัก ปรากฏผล ดังนี้

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ ร้อยละ 53.2 ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช รองลงมา ร้อยละ 49.4 ต้องการรับการฝึกอบรมในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลง ร้อยละ 31.2

ต้องการให้จัดหาแหล่งพันธุ์ดีให้กับเกษตรกร และร้อยละ 10.4 ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแล และจัดสรรน้ำชลประทานให้เพียงพอต่อการเพาะปลูก

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก ร้อยละ 50.5 ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาควบคุมราคาไม่ให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง รองลงมาร้อยละ 44.9 ต้องการความรู้ด้านการผลิตสารป้องกันกำจัดโรคและแมลง ร้อยละ 29.0 ต้องการอบรมในเรื่องการผลิตพืชผัก ร้อยละ 21.5 ต้องการให้สนับสนุนน้ำให้เพียงพอต่อการเพาะปลูก และร้อยละ 15.9 จัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

4.1 ความต้องการการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร เป็นการศึกษาความต้องการความรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผัก ได้แก่ การเตรียมดิน/บำรุงดิน การคัดเลือกต้นพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก ระยะปลูก การให้น้ำ การใส่ปุ๋ย การป้องกันกำจัดโรค การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การป้องกันกำจัดวัชพืช วิธีการเก็บเกี่ยว การตลาด การรวมกลุ่ม และการจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4.16 ความต้องการความรู้ในการผลิตพืชไร่ และพืชผักของเกษตรกร

เนื้อหาความรู้	พืชไร่ (n = 77)							พืชผัก (n = 107)						
	ระดับความต้องการความรู้					$\bar{X}$	ความหมาย	ระดับความต้องการความรู้					$\bar{X}$	ความหมาย
	1	2	3	4	5			1	2	3	4	5		
จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
1. การเตรียมดิน/บำรุงดิน	13	17	17	24	6	2.91	ปานกลาง	10	8	51	31	7	3.16	ปานกลาง
	(16.9)	(22.1)	(22.1)	(31.2)	(7.8)			(9.3)	(7.5)	(47.7)	(29.0)	(6.5)		
2. การคัดเลือกต้นพันธุ์และเมล็ดพันธุ์	14	18	20	18	7	2.82	ปานกลาง	8	7	40	45	7	3.34	ปานกลาง
	(18.2)	(23.4)	(26.0)	(23.4)	(9.1)			(7.5)	(6.5)	(37.4)	(42.1)	(6.5)		

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

เนื้อหาความรู้	พีชไร้ (n = 77)							พีชผัก (n = 107)						
	ระดับความต้องการความรู้					$\bar{X}$	ความ หมาย	ระดับความต้องการความรู้					$\bar{X}$	ความ หมาย
	1	2	3	4	5			1	2	3	4	5		
จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
3. วิธีการปลูก	14	20	19	17	7	2.78	ปาน	8	10	58	24	7	3.11	ปาน
	(18.2)	(26.0)	(24.7)	(22.1)	(9.1)		กลาง	(7.5)	(9.3)	(54.2)	(22.4)	(6.5)		กลาง
4. ระยะปลูก	14	22	21	14	6	2.69	ปาน	7	14	61	18	7	3.04	ปาน
	(18.2)	(28.6)	(27.3)	(18.2)	(7.8)		กลาง	(6.5)	(13.1)	(57.0)	(16.8)	(6.5)		กลาง
5. การให้น้ำ	14	21	20	15	7	2.74	ปาน	10	9	61	19	8	3.06	ปาน
	(18.2)	(27.3)	(26.0)	(19.5)	(9.1)		กลาง	(9.3)	(8.4)	(57.0)	(17.8)	(7.5)		กลาง
6. การใส่ปุ๋ย	15	20	18	17	7	2.75	ปาน	8	9	65	18	7	3.07	ปาน
	(19.5)	(26.0)	(23.4)	(22.1)	(9.1)		กลาง	(7.5)	(8.4)	(60.7)	(16.8)	(6.5)		กลาง
7. การป้องกันกำจัดโรค	13	17	20	15	12	2.95	ปาน	5	9	16	55	22	3.75	มาก
	(16.8)	(22.1)	(26.0)	(19.5)	(15.6)		กลาง	(4.7)	(8.4)	(15.0)	(51.4)	(20.6)		
8. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	13	17	17	18	12	2.99	ปาน	6	6	16	47	32	3.87	มาก
	(16.9)	(22.1)	(22.1)	(23.4)	(15.6)		กลาง	(5.6)	(5.6)	(15.0)	(43.9)	(29.9)		

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

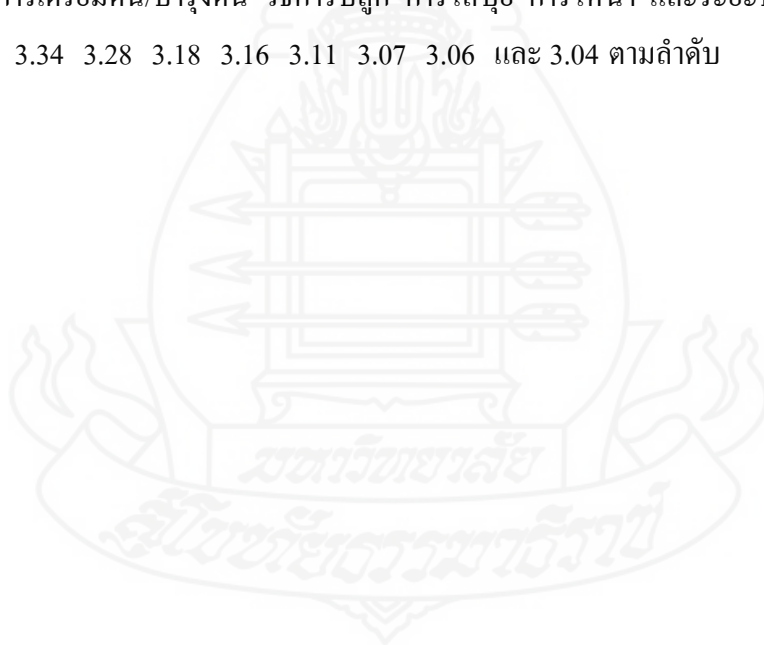
เนื้อหาความรู้	พืชไร่ (n = 77)							พืชผัก (n = 107)						
	ระดับความต้องการความรู้					$\bar{X}$	ความ หมาย	ระดับความต้องการความรู้					$\bar{X}$	ความ หมาย
	1	2	3	4	5			1	2	3	4	5		
จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
9. การกำจัดวัชพืช	15 (19.5)	18 (23.4)	19 (24.7)	14 (18.2)	11 (14.3)	2.84	ปาน กลาง	6 (5.6)	7 (6.5)	31 (29.0)	46 (43.0)	17 (15.9)	3.57	มาก
10. วิธีการเก็บเกี่ยว	17 (22.1)	21 (27.3)	19 (24.7)	14 (18.2)	6 (7.8)	2.62	ปาน กลาง	9 (8.4)	9 (8.4)	49 (45.8)	34 (31.8)	6 (5.6)	3.18	ปาน กลาง
11. การตลาด	22 (28.6)	23 (29.9)	17 (22.1)	8 (10.4)	7 (9.1)	2.42	น้อย	9 (8.4)	10 (9.3)	28 (26.2)	49 (45.8)	11 (10.3)	3.40	ปาน กลาง
12. การรวมกลุ่ม	28 (36.4)	26 (33.8)	10 (13.0)	4 (5.2)	9 (11.7)	2.22	น้อย	10 (9.3)	14 (13.1)	22 (20.6)	52 (48.6)	9 (8.4)	3.34	ปาน กลาง
13.การจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก	26 (33.8)	27 (35.1)	17 (22.1)	6 (7.8)	1 (1.3)	2.08	น้อย	10 (9.3)	11 (10.3)	31 (29.0)	49 (45.8)	6 (5.6)	3.28	ปาน กลาง

จากตารางที่ 4.16 ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ที่เกี่ยวกับการผลิตพืชไร่ และพืชผัก ปรากฏผล ดังนี้

ความรู้เรื่องการผลิตพืชไร่ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง ในเรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การป้องกันกำจัดโรค การเตรียมดิน/บำรุงดิน การกำจัดวัชพืช การคัดเลือกต้นพันธุ์ วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ ระยะเวลาปลูก และวิธีการเก็บเกี่ยว โดยมีค่าเฉลี่ย 2.99 2.95 2.91 2.84 2.82 2.78 2.75 2.74 2.69 และ 2.62 ตามลำดับ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อย ในเรื่องการตลาด การรวมกลุ่ม และการจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก โดยมีค่าเฉลี่ย 2.42 2.22 และ 2.08 ตามลำดับ

ความรู้เรื่องการผลิตพืชผัก พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมาก ในเรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การป้องกันกำจัดโรค และการกำจัดวัชพืช โดยมีค่าเฉลี่ย 3.75 และ 3.57 ตามลำดับ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง ในเรื่องการตลาด การคัดเลือกต้นพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ การรวมกลุ่ม การจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก วิธีการเก็บเกี่ยว การเตรียมดิน/บำรุงดิน วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ และระยะเวลาปลูก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.40 3.34 3.34 3.28 3.18 3.16 3.11 3.07 3.06 และ 3.04 ตามลำดับ

4.2 วิธีการส่งเสริม และช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการรับความรู้ เป็นการศึกษาคำความต้องการของเกษตรกรในการขอรับความรู้ตามวิธีการส่งเสริม และช่องทางการส่งเสริม ได้แก่ วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทาง การเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ การติดต่อเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานจดหมาย และโทรศัพท์ วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านช่องทางการประชุม การสาธิต การฝึกอบรม และการทัศนศึกษา และวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนผ่านช่องทางหนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ นิทรรศการ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 4.17 วิธีการส่งเสริม และช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ต้องการรับความรู้

n = 77

เนื้อหาความรู้	วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล				วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม				วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน					
	เจ้าหน้าที่เยี่ยม แปลง (ร้อยละ)	ติดต่อที่ สำนักงาน (ร้อยละ)	จด หมาย (ร้อยละ)	โทร ศัพท์ (ร้อยละ)	ประชุม (ร้อยละ)	สาธิต (ร้อยละ)	ฝึก อบรม (ร้อยละ)	ทัศน ศึกษา (ร้อยละ)	หนังสือ พิมพ์ (ร้อยละ)	เอกสาร เผยแพร่ (ร้อยละ)	นิทรรศ การ (ร้อยละ)	วิทยุ (ร้อยละ)	โทร ทัศน์ (ร้อยละ)	อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ)
	1. การเตรียมดิน/บำรุงดิน	72 (93.5)	5 (6.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	10 (13.0)	56 (72.7)	6 (7.8)	5 (6.5)	4 (5.2)	60 (77.9)	2 (2.6)	2 (2.6)	7 (9.1)
2. การคัดเลือกต้นพันธุ์	69 (89.6)	7 (9.1)	0 (0.0)	1 (1.3)	4 (5.2)	57 (74.0)	11 (14.3)	5 (6.5)	5 (6.5)	56 (72.7)	3 (3.9)	1 (1.3)	10 (13.0)	2 (2.6)
3. วิธีการปลูก	72 (93.5)	5 (6.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.3)	59 (76.6)	10 (13.0)	7 (9.1)	1 (1.3)	54 (70.1)	6 (7.8)	2 (2.6)	11 (14.3)	3 (3.9)
4. ระยะเวลาปลูก	73 (94.8)	4 (5.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (2.6)	55 (71.4)	13 (16.9)	7 (9.1)	1 (1.3)	54 (70.1)	7 (9.1)	2 (2.6)	11 (14.3)	2 (2.6)

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

n = 77

เนื้อหาความรู้	วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล				วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม				วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน					
	เข้าหน้า ที่ยี่ยม แปลง	ติดต่อที่ สำนัก งาน	จด หมาย	โทร ศัพท์	ประชุม	สาธิต	ฝึก อบรม	ทัศน ศึกษา	หนังสือ พิมพ์	เอกสาร เผยแพร่	นิทรรศ การ	วิทยุ	โทร ทัศน์	อินเทอร์ เน็ต
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
5. การให้น้ำ	73 (94.8)	4 (5.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.3)	56 (72.7)	13 (16.9)	7 (9.1)	2 (2.6)	52 (67.5)	7 (9.1)	5 (6.5)	11 (14.3)	0 (0.0)
6. การใส่ปุ๋ย	74 (96.1)	3 (3.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.3)	55 (71.4)	14 (18.2)	7 (9.1)	2 (2.6)	53 (68.8)	6 (7.8)	5 (6.5)	11 (14.3)	0 (0.0)
7. การป้องกันกำจัดโรค	74 (96.1)	3 (3.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.3)	55 (71.4)	14 (18.2)	7 (9.1)	2 (2.6)	51 (66.2)	6 (7.8)	6 (7.8)	12 (15.6)	0 (0.0)
8. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	74 (96.1)	3 (3.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (2.6)	54 (70.1)	15 (19.5)	6 (7.8)	1 (1.3)	50 (64.9)	6 (7.8)	7 (9.1)	13 (16.9)	0 (0.0)
9. การกำจัดวัชพืช	77 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (2.6)	55 (71.4)	13 (16.9)	7 (9.1)	1 (1.3)	52 (67.5)	6 (7.8)	6 (7.8)	12 (15.6)	0 (0.0)
10. วิธีการเก็บเกี่ยว	77 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	56 (72.7)	12 (15.6)	9 (11.7)	1 (1.3)	53 (68.8)	6 (7.8)	5 (6.5)	12 (15.6)	0 (0.0)
11. การตลาด	73 (94.8)	1 (1.3)	2 (2.6)	1 (1.3)	8 (10.4)	26 (33.8)	10 (13.0)	33 (42.9)	1 (1.3)	45 (58.4)	13 (16.9)	4 (5.2)	11 (14.3)	3 (3.9)

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

n = 77

เนื้อหาความรู้	วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล				วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม				วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน					
	เข้าหน้า ที่ยี่ยม แปลง	ติดต่อที่ สำนัก งาน	จด หมาย	โทร ศัพท์	ประชุม	สาธิต	ฝึก อบรม	ทัศน ศึกษา	หนังสือ พิมพ์	เอกสาร เผยแพร่	นิทรรศ การ	วิทยุ	โทร ทัศน์	อินเทอร์เน็ต
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
12. การรวมกลุ่ม	71 (92.2)	4 (5.2)	2 (2.6)	0 (0.0)	15 (19.5)	26 (33.8)	8 (10.4)	28 (36.4)	2 (2.6)	43 (55.8)	15 (19.5)	1 (1.3)	13 (16.9)	3 (3.9)
13.การจัดทำบัญชี/บันทึก ข้อมูลการปลูก	71 (92.2)	2 (2.6)	2 (2.6)	2 (2.6)	12 (15.6)	28 (36.4)	12 (15.6)	25 (32.5)	1 (1.3)	44 (57.1)	13 (16.9)	2 (2.6)	12 (15.6)	5 (6.5)

จากตารางที่ 4.17 ผลการศึกษาความต้องการของเกษตรกรด้านวิธีการส่งเสริม และช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการในประเด็นเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชไร่ ปรากฏผลดังนี้

การเตรียมดิน และบำรุงดิน พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 93.5 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 77.9 และต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 72.7

การคัดเลือกต้นพันธุ์ พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 89.6 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 74.0 และต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 72.7

วิธีการปลูก พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 93.5 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 76.6 และต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 70.1

ระยะปลูก พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 94.8 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 71.4 และต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 70.1

การให้น้ำ พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 94.8 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 72.7 และต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 67.5

การใส่ปุ๋ย พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 96.1 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 71.4 และต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 68.8

การป้องกันกำจัดโรค พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ

ตารางที่ 4.18 วิธีการส่งเสริม และช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรผู้ผลิตพืชผักต้องการรับความรู้

n = 107

เนื้อหาความรู้	วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล				วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม				วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน					
	เข้าหน้า ที่ยี่ยม แปลง	ติดต่อที่ สำนัก งาน	จด หมาย	โทร ศัพท์	ประชุม	สาธิต	ฝึก อบรม	ทัศน ศึกษา	หนังสือ พิมพ์	เอกสาร เผยแพร่	นิทรรศ การ	วิทยุ	โทร ทัศน์	อินเทอร์เน็ต
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
1. การเตรียมดิน/บำรุงดิน	106 (99.1)	1 (0.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	53 (49.5)	31 (29.0)	13 (12.1)	10 (9.3)	47 (43.9)	48 (44.9)	1 (0.9)	0 (0.0)	11 (10.3)	0 (0.0)
2. การคัดเลือกต้นพันธุ์และ เมล็ดพันธุ์	104 (97.2)	2 (1.9)	1 (0.9)	0 (0.0)	53 (49.5)	29 (27.1)	13 (12.1)	12 (11.2)	46 (43.0)	48 (44.9)	2 (1.9)	0 (0.0)	11 (10.3)	0 (0.0)
3. วิธีการปลูก	106 (99.1)	1 (0.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	50 (46.7)	28 (26.2)	15 (14.0)	14 (13.1)	27 (25.2)	64 (59.8)	4 (3.7)	0 (0.0)	12 (11.2)	0 (0.0)
4. ระยะเวลาปลูก	104 (97.2)	3 (2.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	47 (43.9)	31 (29.0)	16 (15.0)	13 (12.1)	11 (10.3)	81 (75.7)	3 (2.8)	0 (0.0)	12 (11.2)	0 (0.0)
5. การให้น้ำ	98 (91.6)	9 (8.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	40 (37.4)	39 (36.4)	14 (13.1)	14 (13.1)	5 (4.7)	87 (81.3)	3 (2.8)	0 (0.0)	12 (11.2)	0 (0.0)
6. การใส่ปุ๋ย	86 (80.4)	21 (19.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	26 (24.3)	52 (48.6)	16 (15.0)	13 (12.1)	1 (0.9)	90 (84.1)	2 (1.9)	2 (1.9)	12 (11.2)	0 (0.0)
7. การป้องกันกำจัดโรค	78 (72.9)	29 (27.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	17 (15.9)	63 (58.9)	13 (12.1)	14 (13.1)	1 (0.9)	88 (82.2)	5 (4.7)	3 (2.8)	10 (9.3)	0 (0.0)

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

n = 107

เนื้อหาความรู้	วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล				วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม				วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน					
	เข้าหน้า ที่ยี่ยม แปลง	ติดต่อที่ สำนัก งาน	จด หมาย	โทร ศัพท์	ประชุม	สาธิต	ฝึก อบรม	ทัศน ศึกษา	หนังสือ พิมพ์	เอกสาร เผยแพร่	นิทรรศ การ	วิทยุ	โทร ทัศน์	อินเทอร์เน็ต
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
8. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	69 (64.5)	37 (34.6)	1 (0.9)	0 (0.0)	6 (5.6)	72 (67.3)	16 (15.0)	13 (12.1)	0 (0.0)	85 (79.4)	9 (8.4)	3 (2.8)	10 (9.3)	0 (0.0)
9. การกำจัดวัชพืช	63 (58.9)	40 (37.4)	4 (3.7)	0 (0.0)	1 (0.9)	68 (63.6)	23 (21.5)	15 (14.0)	0 (0.0)	77 (72.0)	15 (14.0)	3 (2.8)	12 (11.2)	0 (0.0)
10. วิธีการเก็บเกี่ยว	65 (60.7)	28 (26.2)	14 (13.1)	0 (0.0)	1 (0.9)	49 (45.8)	42 (39.3)	15 (14.0)	0 (0.0)	63 (58.9)	25 (23.4)	6 (5.6)	13 (12.1)	0 (0.0)
11. การตลาด	63 (58.9)	23 (21.5)	19 (17.8)	2 (1.9)	4 (3.7)	23 (21.5)	56 (52.3)	24 (22.4)	0 (0.0)	49 (45.8)	26 (24.3)	12 (11.2)	16 (15.0)	4 (3.7)
12. การรวมกลุ่ม	63 (58.9)	16 (15.0)	19 (17.8)	9 (8.4)	7 (6.5)	19 (17.8)	48 (44.9)	33 (30.8)	0 (0.0)	49 (45.8)	14 (13.1)	16 (15.0)	25 (23.4)	3 (2.8)
13.การจัดทำบัญชี/บันทึก ข้อมูลการปลูก	63 (58.9)	14 (13.1)	4 (3.7)	26 (24.3)	11 (10.3)	21 (19.6)	17 (15.9)	58 (54.2)	0 (0.0)	50 (46.7)	7 (6.5)	9 (8.4)	31 (29.0)	10 (9.3)

จากตารางที่ 4.18 ผลการศึกษาความต้องการของเกษตรกรด้านวิธีการส่งเสริม และช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการในประเด็นเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผัก ปรากฏผลดังนี้

การเตรียมดิน และบำรุงดิน พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 99.1 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 49.5 และ ต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 44.9

การคัดเลือกต้นพันธุ์ พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 97.2 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 49.5 และต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 44.9

วิธีการปลูก พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 99.1 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 59.8 และต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการประชุม ร้อยละ 46.7

ระยะปลูก พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 97.2 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 75.7 และต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการประชุม ร้อยละ 43.9

การให้น้ำ พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 91.6 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 81.3 และต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการประชุม ร้อยละ 37.4

การใส่ปุ๋ย พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 84.1 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 80.4 และต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 48.6

การป้องกันกำจัดโรค พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 82.2 รองลงมา

ต้องการรับการส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 72.9 และ ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 58.9

การป้องกันกำจัดศัตรูพืช พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 79.4 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 67.3 และต้องการรับการส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านทางการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 64.5

การกำจัดวัชพืช พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 72.0 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 63.6 และต้องการรับการส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 58.9

วิธีการเก็บเกี่ยว พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 60.7 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 58.9 และ ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการสาธิต ร้อยละ 45.8

การตลาด พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 58.9 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการฝึกอบรม ร้อยละ 52.3 และต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 45.8

การรวมกลุ่ม พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 58.9 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 45.8 และต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการฝึกอบรม ร้อยละ 44.9

การจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก พบว่า วิธีการส่งเสริมและช่องทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 58.9 รองลงมา ต้องการรับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านทางการทัศนศึกษา ร้อยละ 54.2 และต้องการรับการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านทางเอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 46.7

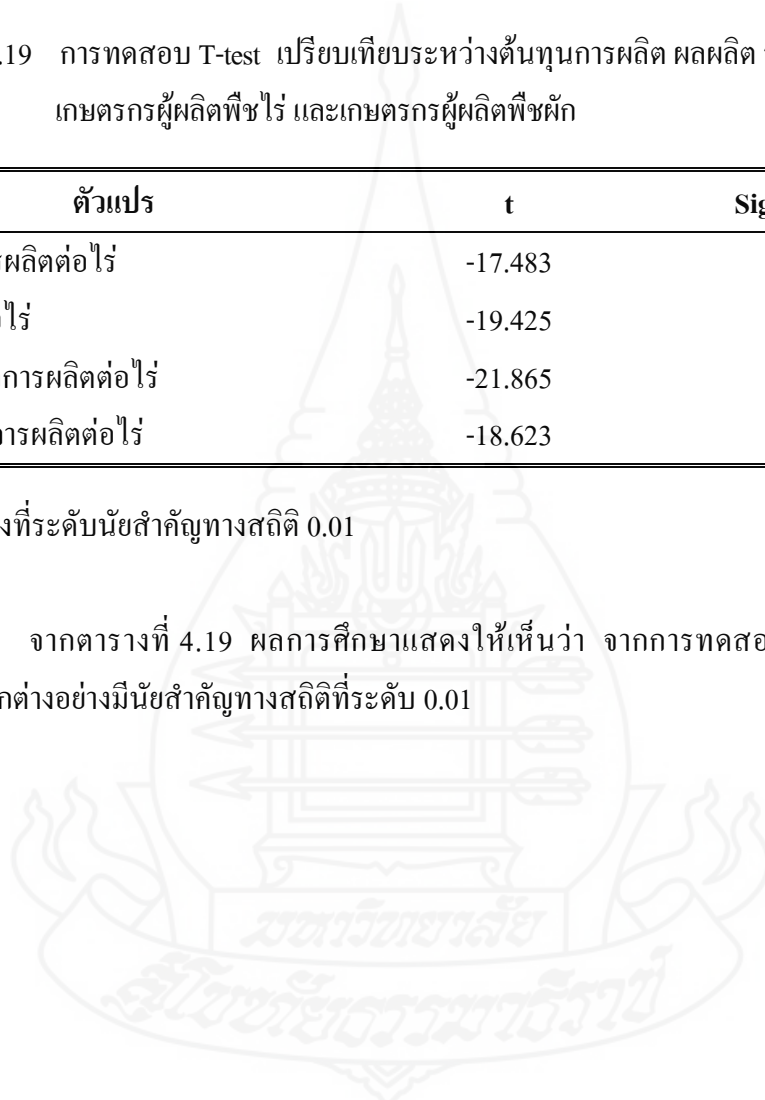
จากการทดสอบสมมุติฐาน เมื่อพิจารณาสภาพทางเศรษฐกิจด้านต้นทุน ผลผลิต รายได้ และกำไรของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และเกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก โดยการเปรียบเทียบระหว่างต้นทุน ผลผลิต รายได้ และกำไรของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และเกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 การทดสอบ T-test เปรียบเทียบระหว่างต้นทุนการผลิต ผลผลิต รายได้ และกำไรของ เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และเกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก

ตัวแปร	t	Sig (2-tailed)
ต้นทุนการผลิตต่อไร่	-17.483	.000**
ผลผลิตต่อไร่	-19.425	.000**
รายได้จากการผลิตต่อไร่	-21.865	.000**
กำไรจากการผลิตต่อไร่	-18.623	.000**

** แตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 4.19 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า จากการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี สรุปผลการวิจัยทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี 2) สภาพการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร 3) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการเพาะปลูกพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร 4) ความต้องการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ เกษตรกรที่ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ปีการเพาะปลูก 2555/56 จำนวน 342 ราย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 184 ราย การสุ่มกลุ่มตัวอย่างของแต่ละชนิดพืช ใช้วิธีการสุ่มแบบระดับชั้นภูมิอย่างเป็นส่วน โดยวิธีการคำนวณ ได้กลุ่มตัวอย่างพืชไร่ 77 ราย พืชผัก 107 ราย และใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย โดยการจับฉลากรายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งแต่ละชนิด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นคำถามแบบปลายปิด (close – ended question) และคำถามแบบปลายเปิด (open – ended question) จำนวน 184 ชุด การทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 สรุปผลการศึกษา

1.3.1 สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพทางสังคม

(1) การผลิตพืชไร่ เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีอายุเฉลี่ย 49.82 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรเฉลี่ย 4.21 คน เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. หรือธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 84.4 มีประสบการณ์ในการปลูกพืชไร่เฉลี่ย 9.74 ปี แหล่งข่าวสารความรู้ เกษตรกรได้รับความรู้ด้านการผลิตพืชไร่จากเพื่อนบ้านมากที่สุด และเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.2 ไม่เคยเข้ารับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพืชไร่

(2) การผลิตพืชผัก เกษตรกรผู้ผลิตพืชผักส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีอายุเฉลี่ย 46.40 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรเฉลี่ย 4.28 คน เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. หรือธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 54.2 มีประสบการณ์ในการผลิตพืชผัก เฉลี่ย 10.86 ปี แหล่งข่าวสารความรู้ เกษตรกรได้รับความรู้ด้านการผลิตพืชผักจากญาติพี่น้องมากที่สุด และเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.8 ไม่เคยเข้ารับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพืชผัก

2) สภาพทางเศรษฐกิจ

(1) การผลิตพืชไร่ เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตเฉลี่ย 2.12 คน พื้นที่ทำการเกษตรถือครองเฉลี่ย 9.73 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตพืชไร่เฉลี่ย 28,489.39 บาท ผลผลิตเฉลี่ย 3,592.84 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการผลิตพืชไร่ต่อไร่เฉลี่ย 88,488.74 บาท กำไรต่อไร่เฉลี่ย 59,999.35 บาท เกษตรกรครึ่งหนึ่งมีเงินออม แหล่งเงินทุนในการผลิตพืชไร่ส่วนใหญ่ได้จากการกู้ยืม โดยกู้ยืมจากสหกรณ์ และพ่อค้า นายทุน มากที่สุด

(2) การผลิตพืชผัก เกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตเฉลี่ย 2.40 คน พื้นที่ทำการเกษตรถือครองเฉลี่ย 6.23 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตพืชผักเฉลี่ย 5,636.09 บาท ผลผลิตเฉลี่ย 589.21 กิโลกรัม รายได้จากการผลิตพืชผักต่อไร่เฉลี่ย 8,378.24 บาท กำไรต่อไร่เฉลี่ย 3,068.48 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่มีเงินออม แหล่งเงินทุนในการผลิตพืชผักส่วนใหญ่ได้จากการกู้ยืม โดยกู้ยืมจากญาติพี่น้องมากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนการผลิต ผลผลิต รายได้ และกำไรของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และเกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.3.2 สภาพการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

1) การผลิตพืชไร่ เกษตรกรมีการปฏิบัติด้านการผลิตตามหลักวิชาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 26.22 ข้อ ประเด็นที่เกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การตัดใบที่เป็นโรคใบไหม้เผาทำลาย

2) การผลิตพืชผัก เกษตรกรมีการปฏิบัติด้านการผลิตตามหลักวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 24.50 ข้อ ประเด็นที่เกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การกลบเมล็ดด้วยแกลบ หรือปุ๋ยคอก 2-3 กำมือ/หลุม

1.3.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตพืชไร่ พืชผักของเกษตรกร

1) ปัญหาการผลิต

1.1) การผลิตพืชไร่ ปัญหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่พบมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชระบาด เคมีภัณฑ์เกษตรมีราคาแพง ราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และปัญหาค่าเช่าที่ดินแพง โดยปัญหาที่เกษตรกรพบน้อยที่สุด คือ การคมนาคมระหว่างไร่นากับตลาดไม่สะดวก

1.2) การผลิตพืชผัก ปัญหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่พบมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ปัญหาราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน เคมีภัณฑ์เกษตรมีราคาแพง โรคแมลงศัตรูพืชระบาด ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และค่าเช่าที่ดินแพง โดยปัญหาที่เกษตรกรพบน้อยที่สุด คือ การคมนาคมระหว่างไร่นากับตลาดไม่สะดวก

2) ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1.1) การผลิตพืชไร่ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช จัดอบรมในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลง จัดหาแหล่งพันธุ์ดีให้กับเกษตรกร และต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแล และจัดสรรน้ำชลประทานให้เพียงพอตลอดฤดูกาลเพาะปลูก

1.2) การผลิตพืชผัก เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาควบคุมราคาไม่ให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง จัดอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตสารป้องกันกำจัดโรคและแมลง อบรมเรื่องการผลิตพืชผัก สนับสนุนน้ำให้เพียงพอต่อการเพาะปลูก และจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต

1.3.4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

1) การผลิตพืชไร่ ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรด้านเนื้อหาวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เกษตรกรได้ให้ความสำคัญกับ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การป้องกันกำจัดโรค การเตรียมดิน/บำรุงดิน การกำจัดวัชพืช การคัดเลือก

ต้นพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ ระยะปลูก วิธีการเก็บเกี่ยว โดยความรู้ที่เกษตรกรต้องการระดับน้อย คือ การตลาด การรวมกลุ่ม และการจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูกตามลำดับ สำหรับวิธีการส่งเสริมการเกษตรและช่องทางการส่งเสริม เกษตรกรส่วนใหญ่ ต้องการวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมแปลงของเจ้าหน้าที่ รองลงมาเป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านช่องทางการสาธิต และวิธีส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านช่องทางเอกสารเผยแพร่

2) การผลิตพืชผัก ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรด้านเนื้อหาวิชาการที่เกษตรกรต้องการในระดับมาก คือ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การป้องกันกำจัดโรค และการกำจัดวัชพืช ความรู้ที่เกษตรกรต้องการระดับปานกลาง คือ การตลาด การคัดเลือกต้นพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ การรวมกลุ่ม การจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก วิธีการเก็บเกี่ยว การเตรียมดิน/บำรุงดิน วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ และระยะปลูก ตามลำดับ สำหรับวิธีการส่งเสริมการเกษตรและช่องทางการส่งเสริม เกษตรกรส่วนใหญ่ ต้องการวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมแปลงของเจ้าหน้าที่ รองลงมาเป็นวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านช่องทางเอกสารเผยแพร่ และวิธีส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านช่องทางการสาธิต และฝึกอบรม

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังนี้

2.1 สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้ง

2.1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีอายุเฉลี่ย 49.82 ปี ซึ่งแตกต่างจากเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักที่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีอายุเฉลี่ย 46.40 ปี เมื่อเปรียบเทียบกันนี้อาจกล่าวได้ว่าการผลิตพืชทั้ง 2 ชนิด มีขั้นตอนการปฏิบัติและความหนักเบาแตกต่างกัน เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ส่วนใหญ่จึงเป็นเพศชาย ที่ต้องใช้กำลังในการผลิตมากกว่า และเกษตรกรผู้ผลิตพืชทั้ง 2 ชนิดส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. และธนาคารพาณิชย์ เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ ร้อยละ 79.2 และเกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก ร้อยละ 73.8 ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านการผลิต สอดคล้องกับ สิริวรรณุช โพธิ์หน่อทอง และคณะ (2537:55-56) ศึกษาการใช้พื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตชลประทาน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และไม่เคยได้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการปลูกพืชฤดูแล้งมาก่อน และจากการศึกษา พบว่า แหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับส่วนใหญ่ คือ จากเพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง ซึ่งสอดคล้องกับ พิสิษฐ์ อัจฉฤกษ์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการ

ฝึกอบรมการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า แหล่งความรู้ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับ คือ เพื่อนบ้าน การศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคม แสดงให้เห็นว่าสภาพพื้นฐานทางการศึกษาของเกษตรกรยังไม่สูงมากนัก ในขณะที่เกษตรกรผู้ผลิตจำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญเพื่อให้ประสบความสำเร็จ และการได้รับข่าวสารความรู้ ก็ได้รับต่อกันมาจากเพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง มากกว่าการรับรู้ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ ดังนั้น การให้ความรู้ การฝึกอบรม และการให้เจ้าหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงหรือรับรู้ได้ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และมีความจำเป็น

2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่และพืชผัก ส่วนใหญ่พื้นที่ถือครองที่เกษตรกรทำการเกษตรเป็นพื้นที่เช่า แหล่งเงินทุนทางการเกษตรได้จากการกู้ยืมสหกรณ์ พ่อค้า นายทุน และญาติพี่น้อง สอดคล้องกับ ปรัชญา เมษสุวรรณ (2539 : 101) ศึกษาสภาพการเกษตรและความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชไร่ฤดูแล้งในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า แหล่งเงินทุนที่ใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ เกษตรกรกู้เงินจากสถาบันการเงิน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์) เนื่องจากไม่มีทุนในการปลูกพืชในช่วงฤดูต่อฤดู ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินทั้งในระบบ (ธนาคาร) และนอกระบบ (นายทุน)

2.2 สภาพการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า การปฏิบัติของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผัก ในภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติตามหลักวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ก็ยังคงมีบางประเด็นที่เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ การตัดใบเหี่ยวที่เป็นโรคใบไหม้เผาทำลาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้สารเคมีฉีดพ่น ในช่วงที่เกิดการระบาดของ แทนการสำรวจ ตรวจ แปลงและตัดใบเหี่ยวที่เป็นโรคเผาทำลาย ในช่วงที่เพิ่งเริ่มมีโรคระบาด ส่งผลให้ปัญหาของโรคมีความรุนแรง แต่การใช้สารเคมีให้ได้ผลดีนั้น เกษตรกรต้องใช้สารจับใบผสมลงไปด้วย เพื่อให้สารเคมีติดกับใบเหี่ยวได้นาน ซึ่งเกษตรกรบางส่วนไม่ได้ผสมสารเคมีกับสารจับใบ ทำให้ต้องใช้สารเคมีฉีดพ่นมากขึ้น และบ่อยครั้งขึ้น ซึ่งประเด็นนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการเติบโต และปริมาณผลผลิต รวมถึงกระทบต่อต้นทุนการผลิตเหี่ยวด้วย ในส่วนของเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักที่ปฏิบัติน้อยที่สุดในประเด็น การกลบเมล็ดถั่วฝักยาวด้วยแกลบหรือปุ๋ยคอก 2-3 กำมือ/หลังจากหยอดเมล็ดนั้น ยังไม่ใช่ประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการงอกมากนัก เพราะเกษตรกรได้ทำการปรับปรุงบำรุงดิน ก่อนการหยอดเมล็ดลงปลูกแล้ว จึงใช้ดินกลบธรรมดามากกว่าการกลบด้วยแกลบหรือปุ๋ยคอก

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตพีชไร่ และพีชผักฤดูแล้ง

2.3.1 ปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตพีชไร่และพีชผัก

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพีชไร่และพีชผัก มีปัญหามากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชระบาด เคมิภัณฑ์เกษตรมีราคาแพง ราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และปัญหาค่าเช่าที่ดินแพง สอดคล้องกับสิริวรรณุช โพธิ์หน่อทอง และคณะ (5537 : 55-56) ว่าปัญหาด้านพืชฤดูแล้งที่เกษตรกรปลูก คือ ผลผลิตมีราคาต่ำ โรคและแมลงรบกวน ไม่มีเงินทุน และขาดความรู้และประสบการณ์ในการปลูกพืชฤดูแล้ง

2.3.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตพีชไร่ และพีชผัก

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพีชไร่ ร้อยละ 53.2 เสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช และเกษตรกรผู้ผลิตพีชผัก ร้อยละ 50.5 เสนอแนะให้หน่วยงานรัฐเข้ามาควบคุมราคาไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง

2.4 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร

2.4.1 การผลิตพีชไร่

เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ด้านเนื้อหาวิชาการในระดับปานกลาง ทั้งนี้เกษตรกรให้ความสำคัญกับการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การป้องกันกำจัดโรค การเตรียมดิน/บำรุงดิน การกำจัดวัชพืช การคัดเลือกต้นพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ ระยะเวลาปลูก วิธีการเก็บเกี่ยว โดยความรู้ที่เกษตรกรต้องการระดับน้อย คือ การตลาด การรวมกลุ่ม และการจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก ตามลำดับ สำหรับวิธีการส่งเสริมการเกษตรและช่องทางการส่งเสริม เกษตรกรส่วนใหญ่ ต้องการวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ผ่านช่องทางการเยี่ยมแปลงของเจ้าหน้าที่ รองลงมาเป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านช่องทางการสาธิต และวิธีส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านช่องทางเอกสารเผยแพร่

2.4.2 การผลิตพีชผัก

เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ด้านเนื้อหาวิชาการในระดับมาก คือ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การป้องกันกำจัดโรค และการกำจัดวัชพืช ความรู้ที่เกษตรกรต้องการระดับปานกลาง คือ การตลาด การคัดเลือกต้นพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ การรวมกลุ่ม การจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก วิธีการเก็บเกี่ยว การเตรียมดิน/บำรุงดิน วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ และระยะเวลาปลูก ตามลำดับ สำหรับวิธีการส่งเสริมการเกษตรและช่องทางการส่งเสริม เกษตรกรส่วนใหญ่ ต้องการวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลผ่านช่องทางการเยี่ยมแปลงของเจ้าหน้าที่

รองลงมาเป็นวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านช่องทางเอกสารเผยแพร่ และวิธีส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านช่องทางการสาธิต และฝึกอบรม

ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผักคั่งกล่าว สอดคล้องกับ ร้อยโท แดนคอย พิภูทอง (2553 :79) ที่พบว่า เกษตรกรต้องการฝึกอบรมด้านพืชมากที่สุด วิธีการฝึกอบรม คือ การสาธิต หรือการทัศนศึกษา

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ด้านสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผัก

ถอดแล้ง จากการวิจัยจะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงควรให้ความรู้หรือจัดทำเอกสารวิชาการที่เกษตรกรเข้าใจได้ง่าย เป็นการฝึกการอ่าน เพื่อเปิดโลกทัศน์ของเกษตรกรให้กว้างทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และยอมรับข่าวสาร หรือเทคโนโลยีได้เร็ว เพราะการศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกร และจากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรในพื้นที่เช่า แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ได้จากการกู้ยืมสหกรณ์ พ่อค้า นายทุน และญาติพี่น้อง และจากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย เห็นว่าควรมุ่งเน้นส่งเสริมที่เกษตรกรที่มีพื้นที่น้อยก่อน เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้เสริมจากการทำนาปี มากกว่าจะเพิ่มหนี้สินจากการปลูกพืชในช่วงฤดูแล้ง และจากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสาร หรือปรึกษาปัญหาจากเพื่อนบ้าน หรือญาติพี่น้องเป็นหลัก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงควรมีผู้นำเกษตรกรไว้ทุกหมู่บ้าน ฝึกอบรมผู้นำให้มีความรู้ ความสามารถทางการเกษตรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อผู้นำเกษตรกรจะช่วยตอบปัญหาและให้คำปรึกษาแก่เพื่อเกษตรกรด้วยกัน ซึ่งจะดีกว่าให้เกษตรกรปรึกษาเพื่อนบ้านทั่วไป ซึ่งอาจไม่มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง และเพียงพอ

3.1.2 สภาพการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร จากการวิจัยจะเห็นว่า เกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่มีการปฏิบัติน้อยในเรื่องการตัดใบเหือกที่เป็นโรคใบไหม้เผาทำลาย ทำให้เกิดการระบาดของโรค และเมื่อระบาดแล้วเกษตรกรต้องสิ้นเปลืองสารเคมีเพื่อป้องกันกำจัดโรค ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความรู้เรื่องการผลิตเหือกตั้งแต่กระบวนการเตรียมดิน การวางระยะปลูก เพราะถ้าปลูกชิดกัน เกิดความชื้นที่ใบมาก จะทำให้เกิดโรคใบไหม้ได้ง่าย รวมถึงควรให้เกษตรกรสุ่มตรวจโรคในแปลงเหือกให้มากขึ้น เมื่อพบการเกิด

โรคในระยะเริ่มต้น จะได้ตัดใบเฟือกที่เป็นโรคใหม่เผาทำลายได้ทันก่อนที่จะเกิดการระบาดในบริเวณกว้าง

3.1.3 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร จากการวิจัยจะเห็นว่า ในด้านเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลผ่านช่องทางการเยี่ยมชมแปลงของเจ้าหน้าที่ ร่องลงมาเป็นวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ผ่านช่องทางเอกสารเผยแพร่ และวิธีส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านช่องทางการสาธิต และฝึกอบรม จึงเห็นว่า ควรให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่เยี่ยมชมแปลงเกษตรกร เพื่อให้ความรู้ สาธิตวิธีการปฏิบัติในขั้นตอนต่างๆ แนะนำ แก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกร และจัดทำเอกสารเผยแพร่ในเรื่องที่สำคัญเพื่อให้เกษตรกรเก็บไว้ศึกษาด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาถึงสภาพการผลิตพืชไร่ของเกษตรกรด้านปริมาณการใช้น้ำในการเพาะปลูก เพราะเฟือกถึงจะเป็นพืชที่มีรายได้ดี แต่ก็มีต้นทุนในการผลิตสูง รวมถึงการใช้น้ำที่มีปริมาณมาก หากเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำขึ้นอีก เฟือกอาจไม่ใช่พืชทางเลือกที่ดีสำหรับเกษตรกรในพื้นที่อีกต่อไป

3.2.2 ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมอาชีพการเกษตรที่เหมาะสม โดยการศึกษาสภาพการเพาะปลูกพืชทั้งหมดในช่วงฤดูแล้งของเกษตรกร และวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ ความสอดคล้องกับปริมาณน้ำ ความเหมาะสมของดิน และทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกปลูกพืชของเกษตรกร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมชลประทาน (2557) “ข้อมูลโครงการชลประทาน” คืนคืนวันที่ 25 มกราคม 2557

จาก <http://irrigation.rid.go.th/>

กรมส่งเสริมการเกษตร (2553) การปลูกผักสวนครัว โครงการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวในพื้นที่
จังหวัดชายแดนใต้ ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

กรมส่งเสริมการเกษตร (2554) เพื่อกหอม กลุ่มสื่อส่งเสริมการเกษตร โรงพิมพ์กรมส่งเสริมการเกษตร.

จินดา ขลิบทอง (2547) การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง เอกสารประกอบการเรียนการสอน
วิชาวิจัยการส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

เฉลิมศักดิ์ คุ่มหิรัญ (2556: 8-13) “หน่วยที่ 8 วิธีการส่งเสริมการเกษตร” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

เทศบาลตำบลท่ายาง (2557) จำนวนหมู่บ้าน/ประชากร คืนคืนวันที่ 25 มกราคม 2557

จาก www.thayang.org/about/about104.php

รวิชัย พงศธรบริรักษ์ (2540) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี
ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การค้นคว้าแบบอิสระ” ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นรินทร์ เข้มพิมาย (2540) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร
ในเขตชลประทานหนองหาว จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

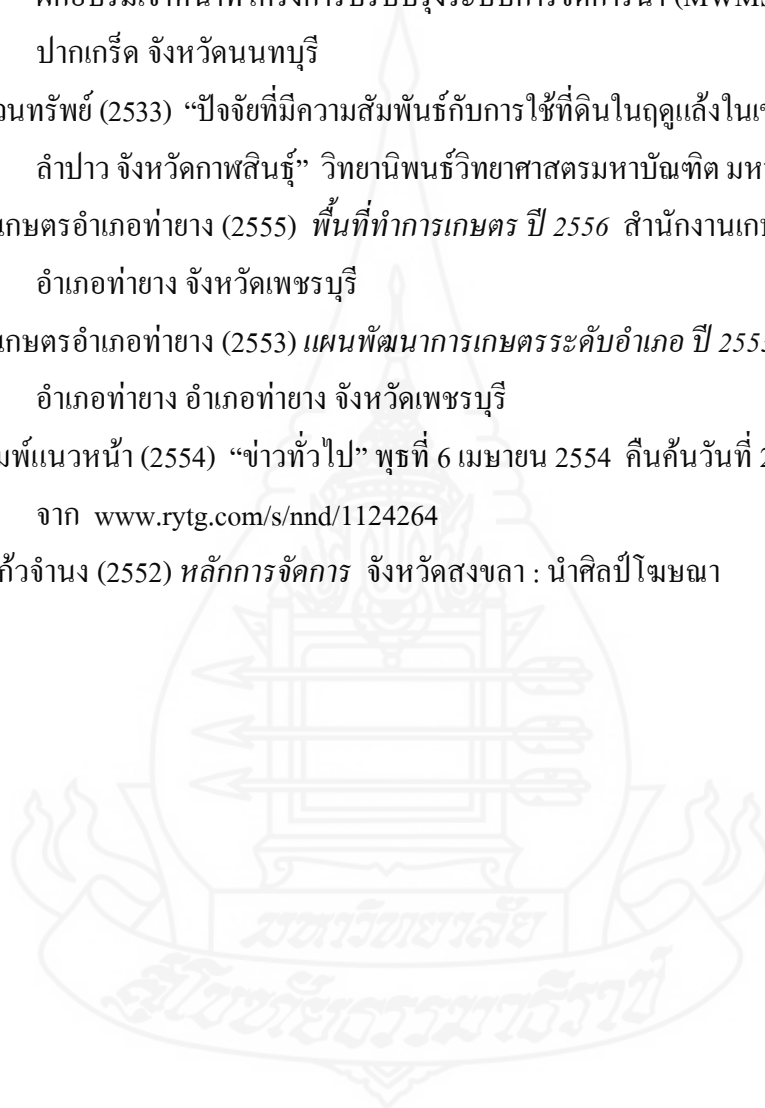
นพรัตน์ เถระ (2546) “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในจังหวัดแพร่”
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บุญธรรม จิตต่อนันต์ (2540) ส่งเสริมการเกษตร กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปิยะนันท์ สุวรรณปิงคำ (2552) “การใช้การเกษตรดีที่เหมาะสมในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของ
เกษตรกรในอำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- ปิยะวรรณ ปานดี (2554) “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปรัชญา เมษสุวรรณ (2539) “การศึกษาสภาพการเกษตรและความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชไร่อุดมั่ง ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พิสิษฐ์ อัจฉฤกษ์ (2542) “ความต้องการฝึกอบรมการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และสุรพล เศรษฐบุตร (2556) “หน่วยที่ 3 แนวคิดและหลักการส่งเสริมการเกษตร” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- พรธิรัฐ พจนสุนทร (2554) “ความรู้และความต้องการความรู้ในการเลือกและการใช้สารเคมีเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกส้ม อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มาลินี พิทักษ์ (2539) พืชหัวของไทย : มันเทศและเผือก เอกสารวิชาการ กองส่งเสริมพืชไร่นา กรมส่งเสริมการเกษตร
- ยงยุทธ ศรีเกี่ยวพัน (2555) รายงานผลการวิจัย การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ร้อยโทแดนดอย พิกุลทอง (2553) “ความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วรวิทย์ จักรบุตร (2543) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเขียวฤดูแล้งในเขตชลประทานอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สฤณา ชัยสุ (2541) “ความต้องการการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายดฝน จังหวัดเชียงใหม่” เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- สิริวรรณุช โพธิ์หน่อทอง สาวิตรี รังสิภัทร์ ประเดิม น้าใจ และบุญมา ป้านประดิษฐ์ (2537) รายงาน
ผลการวิจัยประจำปี 2537 โครงการวิจัยรหัส ส-ล 3.37 การใช้พื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งของ
เกษตรกรในเขตชลประทาน จังหวัดศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุรัตน์ สวงนทรัพย์ (2547) “แนวทางการกระจายการผลิตในเขตชลประทาน” เอกสารประกอบการ
ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่โครงการปรับปรุงระบบการจัดการน้ำ (MWMS) ณ กรมชลประทาน
ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- สุรัตน์ สวงนทรัพย์ (2533) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ที่ดินในฤดูแล้งในเขตโครงการชลประทาน
ลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง (2555) *พื้นที่ทำการเกษตร ปี 2556* สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง
อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
- สำนักงานเกษตรอำเภอท่ายาง (2553) *แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี 2553* สำนักงานเกษตร
อำเภอท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
- หนังสือพิมพ์แนวหน้า (2554) “ข้าวทั่วไป” พุทธที่ 6 เมษายน 2554 คืบค้นวันที่ 25 มกราคม 2557
จาก www.rytg.com/s/mnd/1124264
- อนิชาวัง แก้วจันทง (2552) *หลักการจัดการ* จังหวัดสงขลา : นำศิลป์โฆษณา

ภาคผนวก

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

ชุดที่ 1 พืชไร่ (เผือก)

แบบสัมภาษณ์เลขที่ □□□

วันที่สัมภาษณ์ ___ / ___ / 2557

**เรื่อง ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร
ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี**

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ไม่มีเงื่อนไขผูกพันอื่นและไม่ทำให้เกิดผลเสียหายแต่อย่างใด

2. แบบสัมภาษณ์การวิจัยชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้ง

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเพาะปลูกพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

รัตน์พิรุณ กรุณวงษ์

ผู้วิจัย

11. ลักษณะพื้นที่การถือครองทางการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. พื้นที่ของตนเอง ( ) 2. พื้นที่เช่า
- ( ) 3. พื้นที่ของบุคคลอื่นให้ทำกินเปล่า
12. รายจ่ายด้านการเกษตร (ปลูกเหือก) ของครัวเรือนเกษตรกรในช่วงฤดูเลี้ยงปีที่ผ่านมา
- 1) ค่าเมล็ดพันธุ์ .....บาท
- 2) ค่าไถตะ/ไถพรวน .....บาท
- 3) วัสดุ/อุปกรณ์ .....บาท
- 4) ปุ๋ยคอก/ปุ๋ยเคมี .....บาท
- 5) ค่าสารป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช .....บาท
- 6) ค่าแรงงาน .....บาท
- 7) อื่นๆ ระบุ .....บาท
- รวม..... บาท
13. ในช่วงฤดูเลี้ยงปีที่ผ่านมา (2555/56) ท่านมีผลผลิต ..... ตัน
14. รายได้จากการผลิตเหือกตลอดฤดูเลี้ยงปีที่ผ่านมา (2555/56) ..... บาท
15. ปัจจุบันครัวเรือนท่านมีเงินออมหรือไม่
- ( ) 1. ไม่มีเลย ( ) 2. มี
16. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตเหือก ปีการผลิต 2555/56
- ( ) 1.เงินทุนของตนเอง
- ( ) 2.ทุนจากการกู้ยืม
- ( ) 2.1 ญาติพี่น้อง ( ) 2.2 สถาบันการเงิน
- ( ) 2.3 สหกรณ์ ( ) 2.4 กลุ่ม/สถาบันเกษตรกร
- ( ) 2.5 พ่อค้า/นายทุน ( ) 2.6 อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเพื่อฤดูแล้งของเกษตรกร

17. เกษตรกรได้ปฏิบัติตามหลักวิชาการในการผลิตเหือก หรือไม่

สภาพการผลิต	การปฏิบัติตามหลักวิชาการ	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. การเตรียมดิน		
1.1 ใช้รถแทรกเตอร์ไถด้วยพาน 3 หรือ 4		
1.2 ตากดินไว้ระยะหนึ่งประมาณ 15-30 วัน แล้วไถย่อยดิน		
1.3 ใส่ปุ๋ยขาว เพื่อลดความเป็นกรดของดิน (ดินเปรี้ยว) ในอัตรา 200-400 กิโลกรัม/ไร่		
1.4 ใช้รถแทรกเตอร์ยกร่องห่างกัน 1-1.20 เมตร		
2. การเตรียมพันธุ์		
2.1 ไถพรวนดิน 1 ครั้ง		
2.2 คัดขนาดหัวพันธุ์เหือกที่มีขนาดเท่ากัน		
2.3 ปูจีไฟฟ้ากลบหนาประมาณ 1-2 นิ้ว / วางเหือก / จีกลบทับ บางๆ รดน้ำ		
2.4 ย้ายกล้าเหือกเมื่ออายุประมาณ 2-3 สัปดาห์		
3. การปลูก		
3.1 การปลูกแบบแถวเดี่ยว		
3.1.1 นำลูกเหือกที่แตกใบ 1-2 ใบ ปลูกลงแปลงแบบคานา		
3.1.2 ระยะปลูกระหว่างต้น 50 ซม. ระหว่างแถว 100 ซม.		
3.1.3 ทำการพูนโคน เมื่อเหือกตั้งตัวได้		
3.2 การปลูกแบบแถวคู่		
3.2.1 ยกร่องแต่ละร่องห่างกันประมาณ 120-150 ซม.		
3.2.2 นำลูกเหือกที่เตรียมเพาะชำแล้วมีใบ 1-2 ใบ มาปลูก		
3.2.3 ปลูกแบบแถวคู่ โดยใช้ระยะระหว่างต้น 50 ซม. ระหว่างแถว 40 ซม.		
4. การดูแลรักษา		
4.1 การให้น้ำ		
4.1.1 ปล่อยน้ำท่วมแปลงเป็นระยะ โดยให้น้ำสูงกว่าผิวดิน 10-15 ซม.		
4.1.2 ปล่อยน้ำเข้าตามร่องดิน		

สภาพการผลิต	การปฏิบัติตามหลักวิชาการ	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
4. การดูแลรักษา (ต่อ)		
4.2 การใส่ปุ๋ย		
4.2.1 ใส่ปุ๋ยคอกแห้ง หลุมละ 2-3 กำมือ หรือใส่ลงบนแปลงปลูกช่วงไถพรวน		
4.2.2 หลังย้ายปลูกได้ประมาณ 1 เดือน หรือก่อนพูนโคนทำร่อง ใส่ปุ๋ย 15-15-15 หรือ 25-7-7 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่		
4.2.3 เมื่ออายุ 2 เดือนขึ้นไป จะใส่ปุ๋ยเร่งหัว เช่น ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่		
4.3 การกำจัดวัชพืช และการแต่งหน่อ		
4.3.1 กำจัดวัชพืชและกลบโคนด้วยดิน โคลนทุกเดือน		
4.3.2 ใช้เลียมชะหน่อข้างออก เมื่อเฟือกแตกหน่อมากไป		
5. การเก็บเกี่ยว และเก็บรักษา		
5.1 เตรียมเหล็กแหลมขนาด 5 หุน ยาว 1 เมตร 25 เซนติเมตร		
5.2 แแทงเหล็กแหลมลงไปที่โคนเฟือก โนม้ก้านเหล็กเอียงทำมุมกับพื้นดิน 45 องศา		
5.3 หมุนเหล็กคว้านรอบโคนคั่นเฟือกเป็นครึ่งวงกลมทั้ง 2 ด้านของต้น แล้วดึงเอาหัวเฟือกขึ้นมา		
5.4 นำเฟือกไปไว้ในที่ร่มเงา มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก		
5.5 แยกดินกับหัวและแยกรากแขนง คัดแยกหัวแต่ละขนาด แล้วบรรจุใส่ภาชนะที่เหมาะสม		
6. โรคและแมลงศัตรูเฟือก		
6.1 เพลี้ยอ่อน ใช้ไคเมทโรเอท หรือ ไคเมครอน ผสมน้ำฉีดพ่นให้ทั่วใบ		
6.2 หนอนกัดกินใบ ใช้แลนเนท หรือ ไซเปอร์เมทริน ผสมน้ำฉีดพ่นที่ใบ		
6.3 โรคใบไหม้		
6.3.1 ตัดใบที่เป็นโรคเผาทำลาย		
6.3.2 ใช้สารเคมี ริโดมิล คูปราวิ ฉีดพ่น 3-5 วันต่อครั้ง		

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการผลิตเห็ดกถุแล้งของเกษตรกร

18. ในการผลิตเห็ดกถุแล้งในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ท่านมีปัญหาอะไรบ้าง

ประเด็น	ปัญหา		ข้อเสนอแนะ
	มี	ไม่มี	
1. ขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิต			
2. ขาดแคลนเงินทุน			
3. แรงงานทำการเกษตรไม่เพียงพอ			
4. นำต้นทุนของชลประทานไม่เพียงพอ			
5. ปริมาณน้ำที่ส่งให้ตามรอบเวรไม่เพียงพอ			
6. นำชลประทานเข้าถึงไม่สะดวก			
7. คลองชลประทานชำรุดเสียหาย			
8. มีการแก่งแย่งน้ำกัน			
9. ค่าเช่าที่ดินแพง			
10. ขาดแคลนที่ดินทำกิน			
11. เครื่องจักร เครื่องมือทางการเกษตร			
12. ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืชผัก			
13. โรคแมลงศัตรูพืชระบาด			
14. เคมีภัณฑ์เกษตรมีราคาแพง			
15. ราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน (เสี่ยงขาดทุน)			
16. ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง			
17. ตลาดรับซื้อผลผลิตมีน้อย			
18. การคมนาคมระหว่างไร่นากับตลาดไม่สะดวก			
19. อื่นๆ (ระบุ).....			

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร
ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาความต้องการการส่งเสริมและการผลิตพืชไร่และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ไม่มีเงื่อนไขผูกพันอื่นและไม่ทำให้เกิดผลเสียหายแต่อย่างใด

2. แบบสัมภาษณ์การวิจัยชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้ง

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตพืชไร่ พืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเพาะปลูกพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมในการผลิตพืชไร่ และพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

รัตนพิรุณ กรุณวงษ์

ผู้วิจัย

11. ลักษณะพื้นที่การถือครองทางการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. พื้นที่ของตนเอง ( ) 2. พื้นที่เช่า
- ( ) 3. พื้นที่ของบุคคลอื่นให้ทำกินเปล่า
12. รายจ่ายด้านการเกษตร (ปลูกถั่วฝักยาว) ของครัวเรือนเกษตรกรในช่วงฤดูแล้งปีที่ผ่านมา
- 1) ค่าเมล็ดพันธุ์ .....บาท
- 2) ค่าไถตะ/ไถพรวน .....บาท
- 3) วัสดุ/อุปกรณ์ .....บาท
- 4) ปุ๋ยคอก/ปุ๋ยเคมี .....บาท
- 5) ค่าสารป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช .....บาท
- 6) ค่าแรงงาน .....บาท
- 7) อื่นๆ ระบุ .....บาท
- รวม..... บาท
13. ในช่วงฤดูแล้งปีที่ผ่านมา (2555/56) ท่านมีผลผลิต ..... ตัน
14. รายได้จากการผลิตถั่วฝักยาวตลอดฤดูแล้งปีที่ผ่านมา (2555/56) .....บาท
15. ปัจจุบันครัวเรือนท่านมีเงินออมหรือไม่
- ( ) 1. ไม่มีเลย ( ) 2. มี
16. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตถั่วฝักยาว ปีการผลิต 2555/56
- ( ) 1.เงินทุนของตนเอง
- ( ) 2.ทุนจากการกู้ยืม
- ( ) 2.1 ญาติพี่น้อง ( ) 2.2 สถาบันการเงิน
- ( ) 2.3 สหกรณ์ ( ) 2.4 กลุ่ม/สถาบันเกษตรกร
- ( ) 2.5 พ่อค้า/นายทุน ( ) 2.6 อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตถั่วฝักยาวฤดูแล้งของเกษตรกร

17. เกษตรกรได้ปฏิบัติตามหลักวิชาการในการผลิตถั่วฝักยาวหรือไม่

สภาพการผลิต	การปฏิบัติตามหลักวิชาการ	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. การเตรียมดิน		
1.1 ไถดินลึก 20 เซนติเมตร		
1.2 ใส่ปุ๋ยคอกรองพื้นอัตรา 2 ตัน/ไร่ และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 30 กิโลกรัม/ไร่		
1.3 ทิ้งดินไว้ 2-3 อาทิตย์		
2. การปลูก		
2.1 ระยะปลูก ระหว่างแถว 70-100 เซนติเมตร ระหว่างต้น 40-50 เซนติเมตร		
2.2 หยอดเมล็ด 3 เมล็ด/หลุม		
2.3 กลบเมล็ดด้วยแกลบ หรือปุ๋ยคอก 2-3 กำมือ/หลุม		
2.4 หลังปลูก 7-15 วัน เมื่อเริ่มมีใบ 2-3 ใบ เลือกต้นที่สมบูรณ์ไว้ 2 ต้น/หลุม		
3. การดูแลรักษา		
3.1 การให้น้ำ		
3.1.1 หลังหยอดเมล็ด ควรให้น้ำทุกวัน		
3.1.2 ไม่ให้น้ำในช่วงติดดอกออกฝัก		
3.2 การทำค้าง ใช้ไม้ทำค้างปักหลุม 1 อัน ปักเอียงเข้าหากึ่งกลาง เป็นคู่ๆ แล้วมัดเข้าด้วยกัน แล้วใช้ไม้ค้ำพาดกลางมัดยึดอีกที		
3.3 การใส่ปุ๋ย		
3.3.1 หลังปลูก 20 วัน ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 20 กิโลกรัม/ไร่		
3.3.2 ช่วงออกดอกและติดผลให้ใส่ปุ๋ยสูตร 13-13-21 อัตรา 30-50 กิโลกรัม/ไร่ โดยทยอยใส่ 15 วัน/ครั้ง		
3.4 การกำจัดวัชพืช		
3.4.1 ก่อนถั่วงอก ฉีดสารแลสโซ อัตรา 450 ซีซี ผสมน้ำ 60 ลิตร พ่นหลังปลูกในขณะที่ดินยังมีความชื้น		
3.4.2 หลังถั่วฝักยาวงอก ให้ใช้วิธีดายหญ้าด้วยจอบ		

สภาพการผลิต	การปฏิบัติตามหลักวิชาการ	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
4. การเก็บเกี่ยว และเก็บรักษา		
4.1 ถั่วพันธุ์หนักจะเริ่มเก็บฝักได้เมื่ออายุประมาณ 50-60 วัน		
4.2 ถั่วพันธุ์เบาจะเก็บฝักได้เมื่ออายุ 50-55 วัน		
4.3 เก็บในเวลาเช้าหรือเย็น ควรรีบเก็บเข้าร่มทันที		
4.4 ทยอยเก็บ 2-3 วัน/ครั้ง		
4.5 คัดขนาดฝักสั้น ยาว ให้ได้ขนาดใกล้เคียงกัน มัดด้วยหนังยาง		
4.6 โถกอบเมื่อเก็บเกี่ยวฝักหมด เพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน		
5. โรคและแมลงศัตรูถั่วฝักยาว		
5.1 โรคใบจุด ใช้สารไดเทนเอ็ม 45 เดอโรซาน บาวีสติน		
5.2 โรคราสนิม		
5.2.1 ใช้กำมะถันผงชนิดละลายน้ำ อัตรา 30-40 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่นสัปดาห์ละครั้ง		
5.2.2 ใช้สารเคมีแพลนท์แว็กซ์ อัตรา 10-20 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร		
5.3 โรคราแป้ง		
5.3.1 ใช้กำมะถันผงชนิดละลายน้ำ อัตรา 30-40 กรัม/น้ำ 20 ลิตร พ่นสัปดาห์ละครั้ง		
5.3.2 ใช้คาร์ราเทนหรือซาพรอน ฉีดพ่น 7-10 วัน		
5.4 โรคใบด่าง เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปราศจากโรค		
5.5 หนอนแมลงวันเจาะต้นถั่ว ใช้สารเคมีพวกคาร์โบฟูราน รองกันหลุม อัตรา 2 กรัม/หลุม		
5.6 หนอนเจาะฝักถั่ว ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงที่มีฤทธิ์ตกค้างสั้น จำพวกเฟนวาเลอเรท หรือจำพวกไซเปอร์เมทริน		
5.7 เพลี้ยอ่อน ใช้สารเคมีเซพวินฉีดพ่น		
6. การคัดเลือกและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์		
6.1 ปลูกเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ ควรปลูกในช่วงมกราคม ถึงกุมภาพันธ์		
6.2 ตากแดด 3-4 แดด ให้แห้งสนิท		
6.3 คลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารกันแมลง		
6.4 เก็บในถังปิดมิดชิดหรือถุงพลาสติก ในที่เย็น มีอากาศแห้ง		

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการผลิตถั่วฝักยาวฤดูแล้งของเกษตรกร

18. ในการผลิตถั่วฝักยาวฤดูแล้งในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ท่านมี
ปัญหาอะไรบ้าง

ประเด็น	ปัญหา		ข้อเสนอแนะ
	มี	ไม่มี	
1. ขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิต			
2. ขาดแคลนเงินทุน			
3. แรงงานทำการเกษตรไม่เพียงพอ			
4. นำต้นทุนของชลประทานไม่เพียงพอ			
5. ปริมาณน้ำที่ส่งให้ตามรอบเวร ไม่เพียงพอ			
6. นำชลประทานเข้าถึงไม่สะดวก			
7. คลองชลประทานชำรุดเสียหาย			
8. มีการแก่งแย่งน้ำกัน			
9. ค่าเช่าที่ดินแพง			
10. ขาดแคลนที่ดินทำกิน			
11. เครื่องจักร เครื่องมือทางการเกษตร			
12. ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืชผัก			
13. โรคแมลงศัตรูพืชระบาด			
14. เคมีภัณฑ์เกษตรมีราคาแพง			
15. ราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน (เสี่ยงขาดทุน)			
16. ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคน กลาง			
17. ตลาดรับซื้อผลผลิตมีน้อย			
18. การคมนาคมระหว่างไร่นากับตลาด ไม่สะดวก			
19. อื่นๆ (ระบุ).....			

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวรัตน์พิรุณ กรุณวงษ์
วัน เดือน ปีเกิด	19 พฤษภาคม 2525
สถานที่เกิด	อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (พืชไร่) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีการศึกษา 2548
สถานที่ทำงาน	กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

